

KRES

DRUŽINSKI LIST

VSEBINA:

LEPOSLOVNI DEL. PROZA: A. Cerkvnik: *V verigah*; F. M. Dostojevski: *Veliki inkvizitor*; Zachar — Š... ik: *Pravljica iz vzhoda*; A. Cerkvnik: *Prostitutka Zoša*. PESMI: Vida Tauferjeva: *V borbi za obstanek*; *Noč ob kresu*; Tone Seliškar: *Temno-rdeča potonika*; *Naša pot*; *Žabja vas*; *Pogreb*. POUČNI DEL: R. Golouh: *Misleci socializma, Platon*. — VESTNIK: Telovadba. Šport. Vestnik „Svoboda“. Ženski vestnik. Otroški vestnik. Književnost. — Slike: Karel Marks; Avgust Bebel; Trupla od lakote umrlih ruskih otročičev; Pevski zbor „Svoboda“ v Mariboru.

**V LJUBLJANI,
junija 1922.**

**Izhaja vsak
mesec.**

**Lastnik in izdajatelj Splošna del. izobraževalna zveza „Svoboda“
za Slovenijo v Ljubljani. — Odgovorni urednik: LOJZE SLANOVEC.
Tisk tiskarne J. Blasnik-a nasl. d. d. v Ljubljani.**

Nakupovalna zadruga

za konzumne in produktivne zadruge

P. Z. Z O. Z.

v Ljubljani.

Kupuje in prodaja naveliko kolonialno, materialno blago,
galanterijo, železnino in druge industrijske izdelke, žita,
moko, mesne izdelke in deželne pridelke.

Prevzema zastopstva in komisijski nakup ter prodajo
vseh vrst blaga.

Žiro-račun pri Jadranski banki. Brzojavni naslov:
„NAKUPOVALNA“ Ljubljana.

Telefon interurban števil. 3336, 15, 223. Pisarna:
Dunajska cesta 38, Balkan.

LJUDSKA TISKARNA MARIBOR

SODNA ULICA ŠT. 20.

TELEFON INTERURBAN ŠTEV. 92.

PRIPOROČA SE V IZVRŠITEV:

KNJIG, BROŠUR, RAČUNSKIH ZAKLJUČKOV, CE-
NIKOV, LEPAKOV, LETAKOV, VABIL, TRGOVSKIH
RAČUNOV RAZPREDELNIC, PISEM, ZAVITKOV,
OSMRNIC, POSETNIC ITD., ITD.

ŠPECIALITETA: DVO IN VEČBARVNI TISK.

A. & E. Skaberné

veletrgovina z manufakturnim blagom
in s pleteninami.

Ljubljana, Mestni trg 10.

Tiskovine vseh vrst

za urade, županstva, društva, trgovce,
obrtnike itd. izvršuje lično, hitro in ceno

„Zvezna tiskarna“
v Ljubljani, Wolfova ulica št. 1.

Vsakovrstne obleke kemično čisti
in barva v vseh niansah tovarna

JOS. REICH, LJUBLJANA

Sprejemališče:

Šelenburgova ulica št. 4.

Podružnice:

Maribor, Zagreb, Kočevje, Novo mesto

CARINSKO POSREDNIŠKI BUREAUX

UVOZ **GROM** IZVOZ

PODRUŽNICI:

RAKEK — JESENICE

CENTRALA:

LJUBLJANA, KOLODVORSKA UL. 41.

Ustanovljen septembra 1919.

Jugoslovanski kreditni zavod v Ljubljani

Marijin trg 8 Wolfova ulica 1 -- Podružnica v Murski Soboti in Dolnji Lendavi.

obrestuje hranilne vloge in vloge na
tekoči račun

Prometa v lanskem letu nad K 128 mil.

4¹/₂ 0/0

čistih brez odbitka rentnega davka.

Neposredno pod državnim nadzorstvom.

Uredništvo in uprava „Kresa“

se nahajata

v Ljubljani, Židovska ulica št. 1. I. nadstropje.

„Kres“ izhaja v zvezkih mesečno ter stane celoletno 40 Din, polletno 20 Din, četrtno 10 Din. Za dijake znaša celoletno 25 Din, polletno 12·50 Din. Za člane „Svobode“ celoletno 18 Din, polletno 9 Din. Za inozemstvo celoletno 50 Din. — Za Ameriko celoletno 1 dolar.

Posamezni zvezki se dobivajo po 4 Din.

Reklamacije so poštnine proste!

Vse naročnike

opozarjamo, da izdamo ob koncu letnika originalne polplatnene platnice. Vsak, kdor jih naroči in pošlje v naprej znesek 40 K in za poštino 6 K, skupaj torej 46 K, dobi sočasno z 12. številko tudi platnice. Ker bomo naročili samo toliko izvodov platnic, kolikor se bo priglasilo naročnikov zanje do 15. julija, bomo primorani za poznejša naročila ceno zvišati.

Staroindijske basni, bajke in pravljice,

prva knjiga,

prirejene po našem sotrudniku J. Suchyju, ki „Kresovim“ bralcem po svoji izklesani lepoti in miselni globini tako ugajajo, so že izšle.

Knjiga je opremljena s številnimi krasnimi slikami češkega slikarja F. Plachega, in je zelo lepo darilo za otroke

Cena izvodu je 32 K, z boljšim omotom 36 K. Naročniki „Kresa“ ga dobe za 28 K, naročniki „Kresa“, ki so obenem tudi člani „Svobode“ pa za 24 K.

Naročila sprejema na knjigo tudi uprava „Kresa“ v Ljubljani, Židovska ulica 1. I. nadstr.

Naročajte in širite „Kres“! Pristopajte k Del. izobraževalni zvezi „Svobodi“! Delavei, skrbite za lastno izobrazbo!

Kruh in pecivo vseh vrst je najboljše iz

Prve ljubljanske delavske pekarne

registrovane zadruga z omejeno zavezo

Dobi se po vseh konsumih in trgovinah, kjer vise table zadruga. — Pristopite kot član k zadrugi, da se čimpreje povečal Delež stane samo 100 K. — Prijave sprejemajo vse prodajalne

Konsumnega društva.

V VERIGAH.

I.

Velika, sajasta lokomotiva je prisopihala na kolo-dvor v predmestje L. Dolgo vrsto vozov je privlekla za seboj in na vozovih bataljon s fronte. Velik, rdeč prapor je plapolal na čelu sajaste lokomotive, okrašene z zelenjem.

Major je govoril zbranim častnikom pred lokomotivo. Koščeni obraz strojevodje je pomilovalno gledal na ta zbor. Sovraštvo je živelo v vsakem jarku med gubami njegovega obraza, sovraštvo v vsakem pogledu, ki se je širil preko te z ročnimi granatami oborožene, z železnimi čeladami pokrite, v raztrgane cape ovite tisočglave bedne množice.

Prvi je odkorakal Tham s svojo stotnijo.

„Pred železniško delavnico!“ se je glasilo povelje.

Tham, mlad poročnik, je molče salutiral in zapovedal stotniji pohod.

Molče je stopala stotnija po mestnem tlaku.

„Zapojmo, fantje,“ je dejal enoletnik Benvenutti.

„Kaj bomo peli!“

„Hudič naj vzame vse skupaj!“

„Da bi nam bili dali vsaj kave!“

„Svinje!“

„Ko bomo siti, bomo peli!“

„Ko bomo šli domov!“

Molk. Korakali so, vdihajoč črni prah tlakovanih ulic. Orožje je rožljalo, podkovani čevlji so enakomerno udarjali ob tlak. Mimoidoči so se izogibali dolgi, železni kači. Poročnik Tham pa je stopal zamišljen pred stotnijo.

„Asistenca, asistenca,“ je tiho ponavljal večkrat zaporedoma.

„Rajši bi ostali na fronti, rajši tam“ — je premišljeval — „rajši tam. Četudi je tam slabo! Kaj slabo! Ne-človeško, živinsko, ognusno. Uši, podgane, smrt. Smrt, v svojih oblikah sinteza tisočernih najogabnejših satanskih spakov.“ —

Jančič. Spominja se ga. Vidi ga pred seboj in skozi hrbtnico mu rije občutek nepopisne strahote, višek ognja in ledu obenem. Zavije se tesneje v suknjič. Oči svoje širi — oči njegove gledajo zadnjo postajo človekove Kalvarije: Stari Bosanec — Jančič — leži v naskakujoči vrsti premikajočih se, po mokri ilovici plazečih se mož. Granate in šrapneli treskajo s strahovitimi poki, dvigajoč visoko v zrak rumene kose ilovice, drobce železja, krvave lobanje, roke, noge. Strojnice žvižgajo. Ljudje pa padajo, mrtvi, ranjeni, razmesarjeni.

„Uši, oh, uši,“ zajavka stari Bosanec.

„Kaj zlodja, kakšne uši, ali noriš, ded,“ vpraša Benvenutti, mladi enoletnik, in razširi svoje oči, ki so se obračale kakor zbesnele v veliki, črni luknji.

Tedaj se priplazi po trebuhu k njemu Tham.

„Kaj je, Jančič?“

„Uši, oh uši, gospod poročnik; ne morem več, res ne morem več naprej.“

Počasi se slači, trga okrvavljene in raztrgane krpe s telesa. Pod krpami se kaže razmesarjeno telo: neštevilno velikih, gnilih ran, največ med nogami, pod koleni, pod rokami, na bokih, na trebuhu.

Vrsta mož se dvigne in se zažene v divjem skoku naprej. Žvižg strojnic se križa v boleost vzbujajočih disonancah, granate pa upijajo in potapljajo v svoje strahotno tuljenje, krik in plač ranjencev in norcev.

Stari Bosanec pa leži in se ne zgane. Tham mu seže pod koleno in zarije roko v široko rano. Cel klopčič uši se drži mesa in kosti. Krvave so in gnojne, nekatere čudno velike. Klopčič zažene daleč stran. Pogleda v rano, ki jo je nekoliko izčistil, uši se plazijo po kosteh, ki okrvavljene zijajo iz široke rane. Potegne za žilo, napne jo kakor lastiko, da bi videl, če je še cela. Sto in sto uši je zajedenih v nabrekli, potemneli žili. Čisti rano za rano, kajti v vsaki je sto in sto uši. Čisti, čisti, in ko je že vse mirno — bogvè, če je naskok uspel, če so jih morda Rusi pognali nazaj, če je cela vrsta obležala tam pred žičnimi ovirami ali na njih — ko je po dveh mučnih urah izčistil telo, je opazil z grozo, da leži pred njim samo še krvav, gnojen okostenjak, ki se ne giba več.

Pusti okostenjak in se plaho, ozirajoč se, plazi po vseh štirih naprej, da bi dohitel svojo stotnijo. Okostenjak pa gleda za njim s svojimi črnimi vdrtinami v veliki glavi. Komaj se oddalji kakih deset korakov od njega, pa se pojavi — neznano in nevidno od kje — okoli okostenjaka čreda črnili, pošastno velikih, golorepih podgan.

Okamenel obstane, gledajoč to grozo. Ure in ure se ne more premakniti z mesta, kajti njegovo lastno trpljenje je kakor senca nasproti grozi, ki se pošastno šopiri po teli poljanah, porojajočih prokletstvo samega Boga. Ure in ure leži tam. Pozno v noči se prebudi iz groze. Plazi se k okostenjaku, prisluškuje, gleda. Kakor po umazanih jarkih se podijo podgane s krvavimi gobci med črevesjem, v prsih, v glavi med možgani.

Ustrelji s pištolo v sredo okostenjaka — črne pošasti izginejo, kakor so bile prišle, v zemljo.

Tedaj dvigne Tham okostenjak, naloži ga na rame in nese. Od okostenjaka visijo cunjasti kosi mesa, strahotno vihrajoč v zraku. V svitu križajočih se gorečih kolobar-

jev avstrijskih in ruskih raket izgleda kakor polnočna pošast, stopajoča globoko upognjena. Mimo ušes žvižgajo temne krogle kakor zbor sikajočih kač. Ne zmeni se zanje.

Svoje breme nosi proti jarkom, kjer ga prestrašeno pogledujejo.

„Gospod poročnik Tham, gospod poročnik Tham!“

„Prišel je, prišel je!“

„Živ, živ, živ! Gospod poročnik Tham...“

„Res, bratje, živ pogrebec —“

Onemogel obleži.

Ni ga moža pri stotniji, ki bi spoznal svojega tovariša — Jančiča. —

„Sramotno, sramotno,“ šepeta Tham, korakajoč pred mrmrajočo stotnijo.

„In vendar — rajši bi ostal na fronti! Ta asistenca — ne!“

„Morda pa se bo vse mirno izteklo,“ si je mislil.

„Ne bo se, ne,“ je v mislih odgovoril.

Po dolgi, nenavadno široki cesti so se približevali železniški delavnici. Od daleč je korakala proti stotniji ogromna množica ljudi z rdečimi praporji, širokimi rdečimi transparenti, na katerih so bili veliki, črni napisi. Črna, brezoblična množica se je valila naprej, besno tuleč, vzklikajoč, pojoč, preklinjajoč, plakajoč. Tham se je umaknil s svojo stotnijo v majhno uličico na levo. Črna masa se je valila mimo, kakor se vali na fronti dim granat, pomešan s prstjo in kamenjem, povzročen po tisočih in tisočih naenkrat bruhajočih topov. Bili so to obrazi, izpiti in izmозgani do poslednjih mejâ možnosti; tudi njihove duše in njihova srca so bila izpita, kajti v njihovih očeh je bilo zapisano še jasneje kot na njihovih transparentih: sovraštvo.

„Strahopetec!“

„Umaknil se je!“

„Zbežal je!“

„Svinja!“

„Lopov!“

Pettisočglava se je premikala mimo. Možje, ženske, deca. Tudi vojaki — invalidi z rdečimi znaki. Iz vsake vrste je bruhalo na Thama in njegovo stotnijo silno sovraštvo — cela kopica najgrših psov. Tham pa se ni brigal za psovke, kajti njegovo srce je preživljalo vse prve maje, ko je on sam korakal v vrstah pod rdečimi prapori in širokimi transparenti.

Vojaki pa so motrili izpod čelad ljudstvo in so občudovali hladnokrvnost poročnikovo.

„No, ta vse požre!“

„Ima prav.“

„Nima,“ je jezno udaril z nogo ob tla mlad enoletnik Goldweg, moravski Žid. „Postreljati bi moral te pse!“

„Smrkavec, pes si ti!“ je odgovoril Benvenuti.

Stotnija je kmalu dospela pred delavnico. Pravzaprav ni šlo za delavnico: tukaj je bilo skladišče municije, in to je bilo glavno. Stotnija, ki jo je tam zamenjal, je odšla. Bila je šele sedma ura dopoldne. Vojaki so kvartali

kar pred hišo. Nekateri so se vlegli na hrbet in so zaspali, nekateri so se pomenkovali v gručah, drugi pa so si kuhali kavo na špiritu. Do devetih je bilo vse tiho in mirno. Tham je stopil gori k vratarju in si je izposodil kitaro. Lepa vratarjeva hčerka Greti je poslušala njegove pesmice.

„Danes ne bo dobro,“ je rekla.

„Kako, zakaj?“

„Zdi se mi, da delavci nekaj pripravljajo! Te barabe! Boljše imajo kot drugi! Dobijo kruh, meso, obleko, pa so vseeno nezadovoljni, večno zgago delajo!“

„Gospodična, jaz nisem ne samo nezadovoljen, ampak še več, jaz sovražim vse, kar danes — je. In verujte, kolikor imam ljubezni in čustva za vse to silno trpljenje, ki ga danes vidim in čutim, toliko sovražim vse tiste, ki to stanje povzročajo, ali ki so ga kdaj povzročili.“

„Ampak, gospod poročnik — sovražniki —“

„Ah, tiho, ne govorite, če ne —.“

„Kaj — če ne?“

„Nič, govorimo o čem drugem: o zobotrebcih, o čiščenju nohtov, o mačkah in miškah, če hočete.“

„Norčujete se, gospod?“

„Da, ravno tako kakor vi, ko govorite o sovražnikih!“

„Ne razumem, gospod.“

„Dobro, čemu potem govorite o stvareh, ki jih ne razumete! Na čiščenje nohtov se razumete. Vidite, pri nas na fronti ponavadi ne strižemo nohtov, ker jih rabimo za lov na uši.“

„Gospod poročnik, prosim — jaz si prepovedujem.“

„Kako, prepovedujete si, da bi Avstrijci imeli uši, ali —?“

„Ne, ne, sploh to grdo besedo v svoji prisotnosti!“

„A, saj res, oprostite! Klanjam se vam, gospodična.“ Stopil je na cesto. Benvenuti mu je rekel:

„Slabo kaže, gospod poročnik.“

„Nič ne bo hudega, potolaži se.“

„Pravijo, da so delavci lani 1. maja hoteli zažgati skladišče za municijo.“

„Tako? Ne bo nič hudega.“

Ordonanca mestnega poveljstva je privedla gospoda z visokim cilindrom. To je bil civilni komisar.

„Vara che canna, canna, canna,

„Vara che canna, canna, canon!“*

je zapela skupina hudomušnih Tržačanov.

„Kaj je prišel k pogrebu?“

„Osel, kaj govoriš, revež je — ti čelado, on pa „canno“.“

Veter je donasal zamolklo kričanje in petje. Godba je igrala veselo koračnico.

„Prihajajo,“ je kriknil ves preplašen civilni komisar.

„Kdo?“

„Delavci, delavci prihajajo.“

„No, in —?“

* Znana pesem zbadljivka v tržaškem narečju, po naše: Glej, kakšen cilinder — kakor top!

„No in — ali so puške sploh nabite? Bajonetov ljudje še nimajo na puškah.“

„Prosim, gospod, ne skrbite za stvari, ki spadajo izključno le v moj delokrog. Pomirite se; jamčim vam, da se ne pripeti nič hudega.“

„To so divjaki, ti s fronte,“ je mrmral komisar.

Daleč tam doli na početku široke ulice so prikorakale prve vrste z rdečimi praporji. Tham je zadivljeno gledal plapolajoče praporje, dvigajoče se iz okostenele množice, dvigajoč se k solncu visoko, misleč na tiste sile in tiste misli, ki so ga gnale še v onih davnih časih v široke vrste pod te rdeče zastave. Množica se je hrumeč bolj in bolj približevala. Ljudje — vojaki so nagonsko rili vkup ob vhodu v delavnico. Zvrstili so se neredno drug k drugemu. Tham pa je zamišljeno zrl v maso, ki je šla kakor široka, mirna reka enakomerno svojo silno, simbolično pot.

Množica je bila že čisto v bližini, ko je stopil Tham k stotniki, jo razvrstil in ji zabičal, da ima slušati izključno njegova povelja.

Tedaj pa je stopil k njemu komisar in je rekel:

„Razženite množico!“

„Pustite me, prosim, na miru!“

Množica pa je pritiskala.

„Zakaj so ti vojaki tukaj, ti golobradci?“

„Da, da, zakaj so tukaj?“

„Kaaaj? Vojaki? Streljati hočejo!“

„Bajonete imajo!“

„Doli z armado!“

„Doli z vojsko!“

„Končajte prelivanje!“

„Proč, vojaki, proč od tukaj!“

„Proč, proč,“ so ponavljali tisoči.

„Morilci! Udarimo!“

„Halo, dajte!“

„Kaj, vraga, čakate?“

Zadnje vrste so pritisnile na prve, ki se niso prav upale naprej, temno sluteč, da ni razlike med njimi in temi vojaki, da so eni kakor drugi enaki trpini. Vojaki so stali kakor strahovi v zelenih železnih čeladah, z ročnimi granatami in bodalci ob pasu. Masa je valovala. Transparente so porinili čisto v ospredje. Nekdo je zavpil:

„Smodnišnico v zrak!“

„Doli z vojno!“

„Gospod poročnik,“ je jecel komisar, „za božjo voljo, ali hočete, da nas vse pobijejo?“

Tham se ni zmenil zanj. Vojaki so krčevito držali nenabite puške in s strahom gledali v poročnika. Nekateri so jokali. Tedaj pa je stopil pred množico Tham in zaklical:

„Posluh, prosim!“

„Doli ž njim!“

„Udarite vraga!“

„Dajte ga!“

„Gobezdal bi nam golobradec, lejte ga!“

In mimo njegove glave je prifrčal oster predmet, ki je zletel skozi okno v stanovanje vratarjevo. Iz množice pa je stopil naenkrat star človek v modri ključavničarski obleki in se podal na vrh stopnic pred vhodom v stanovanje vratarjevo.

„Sodrug!“ jih je nagovoril.

„Živio Bragiel,“ je zavpila množica.

„Sodrug,“ je nadaljeval starec, „spametujte se! Ali hočete, da teče kri brez potrebe?“

„Dol ž njimi!“

„Zakaj pa izzivajo!“

„Zakaj stojijo tam? Tisti golobradec.“

Starca so zvelkli dol. Silna množica je tlačila prve vrste naprej z neodoljivo silo. Tham je bleдел, zroč v razkačeno množico, izgubljač upanje na mirno rešitev. V tistem trenutku pa je nekdo izmed množice zagnal kos opeke proti njegovi glavi. Trušč je naraščal, zavzemal je široke dimenzije po obsegu in po sili — kakor trušč vojakov - naskakovalcev, ki zavzemajo sovražne postojanke nemoteno, skoraj brez odpora sovražnikovega. Trušč se je spremenil v vihar. Prve vrste so bile potlačene že tako daleč, da si niso stale z vojaki niti korak narazen. Nekateri iz množice so že grabili za puške.

„Ubijte, pohodite, udarite!“

„Udarite!“

„Udarite!“

Opeka je podrla na tla starca-vojaka.

Tham je vzplamtel kakor kri in pobleдел kakor smrt. Srce mu je rezala silna boleš, kajti sedaj ni šlo več za njega samega. Šlo je za dvestopetdeset nedolžnih vojakov, ki bi jih množica z njihovim lastnim orožjem ugonobila. Videl je, kako se je zvrnil starec, kako je brizgnila kri kakor vodoskok visoko, kako so se zaprle okrvavljene oči. Komisarja so tudi že podrli.

Skočil je. Iztrgal je iz rok mlademu delavcu rdeč prapor in stopil tja, kjer je stal prej Bragiel. Snel je kapo in z orjaškim, vse rezajočim glasom je zapel refren po vsem svetu vsemu delavstvu znane pesmi:

„Junaki, vsi na dan,

razvijte prapor rdeč!

Naprej, naprej, naj robstva moč
razbije duha meč!“

Sam je zapel in vse je umolknilo. Veter je pokril z rdečim praporjem njegovo telo. Kakor noč je bil mir, ki se je razlil preko tisočglave množice. Kape in klobuki so padli z glav tisočev, in tisoč in tisoč glasov se je združilo v silno pesem:

„Vstanite, bratje, urno, smelo...“

Z odkritimi glavami so stali, on pa na visokem mestu z rdečim praporjem ovit. Moštvo je stalo kakor okamenelo s puškami ob nogi.

„Sotrpini,“ je pričel Tham, „jaz sem danes napravil križ preko svojega življenja in trpljenja, ker sem ves vaš, ker pomenijo naši rdeči praporji ljubezen, ne pa krvi, ker

pomenijo naši rdeči praporji tudi žrtev. Sotrpini, kar ste storili, ni bilo potrebno! Žrtev leži! Žrtev, ki je vaš sotrpini! Ali ne ločite obleke od človeka in narobe? Ali ne vidite karnevala, ki ga je vprizorila utelešena nemorala desetorice evropskih blaznikov — bogov? Sotrpini, treba je, da se učimo spoznavati ljubezen in ljubiti. Naša pot in pot našega sovraštva je samo ena: organizirati moramo ljubezen, ki družijo vse sotrpine in na drugi strani bo ostalo — deset blaznikov sveta. To bo obenem tudi maščevanje in uspeh! To pot hodite, bratje moji!“

Še enkrat je povzel pesem, še enkrat je zaorila silna pesem, še enkrat so se sklonile sive in mlade glave k tlom in silna množica se je razšla na vse strani. Predno so bili odšli poslednji ljudje, je prijahal eskadron konjenice, ki je pa našel skoraj prazen trg, kar črnemu ritmostru očitno ni bilo všeč.

Thama je častniška patrulja odvedla v garnizijski zapor.

II.

Kolonija Jermiovka je dolga ruska vas na fronti. Dne 26. junija leta 191. ob sedmih zjutraj se je zgodil tam zločin. Torej okroglo dva meseca po tistem dnevu, ko je poročnik Tham rešil bogve koliko ljudem življenje v L. . . u. Ta dan je stalo za vasjo na strelišču vse moštvo cele divizije v velikem četverokotu. Bilo jih je nekoliko tisoč. Na sredi četverokota je pa stal častniški zbor divizije s poveljnikom divizije, feldmaršallajtnantom pl. Konjikom. Častniki so nervozno stopicali na mestu. Istotako moštvo, ki je v glasnih vzklikih dajalo svojemu sovraštvu, nezadovoljstvu, svojemu revolucionarnemu mišljenju in čustvovanju duška. Mrmralo je in preklinjalo. Zaman so se trudili podčastniki — njihovi neotesani glasovi, njihovo vpitje je padalo v vodo mrmranja in se je tam potapljalo. Divizionar je bil razkačen in najrajši bi bil dal postreljati te tisoče — v ljudi preobražavajočih se bitij.

Prikorakalo je dvanajst od pete do glave v novo obleko oblečenih mož. Na čelu jim mlad častnik. Postavili so se v dveh vrstah pred častniški zbor, obrnjeni se proti tisti strani, ki ni bila od vojaštva zaprta. Sami mladi, zali obrazi, z znaki ostrih strelcev na prsih. Njihovi obrazi so bili resni, bili so sovražno oblikovani v napetih potezah in starikavih gubah.

Pripeljali so Thama. Častniška patrulja je v svoji sredi vodila poročnika Thama. Stopal je kakor po navadi, divizija je utihnila, kajti ni bilo skoraj v diviziji moža, ki bi ne bil poznal Thama in bi ga ne oboževal. Tham je čutil to občudovanje in vedel je, da bi zadostoval en sam vzklik, in cel častniški zbor bi bil uničen. In vsi, ki so ga občudovali, so pričakovali tistega vzklika, in mnogo jih je bilo, ki so trdno verjeli, da bo izpregovoril, da bodo njegove besede spojile zavest in ljubezen, prebivajočo v teh tisočih, v gigantsko silo, ki je brez vezi tako majhna in tako plaha.

Stopal je mimo častniškega zbora. Obstal je trenutek, da bi pogledal svoje prijatelje — toda nikdo ni prenesel njegovega pogleda. Vsi so sklonili glave k tlom. Tudi divizionar.

Zasmilili so se mu.

„Reveži,“ je šepnil.

Tedaj je vendar stopil predenj divizionar in ga vprašal:

„Ali veste, kaj se ima danes zgoditi?“

„Gospod, vprašujete očitno, ker ste v zadregi.“

„Obsodbo so vam prečitali že danes zjutraj?“

„So.“

Pristopil je k Thamu čokat mož in mu je odstrigel zvezdo na levi in na desni strani ovratnika, kajti Tham je bil tudi degradiran. Tham se je nasmehnil in pogledal vprašujoče pl. Konjika. Divizionar je dobro razumel ta pogled, a vpričo teh oči je bila njegova glava tako prazna, da je zaman taval, iskajoč oporišča svojemu duševnemu življenju, ki je ležalo v njem kakor pošastno oblikovani, raztrgani, po širokem nebu podeči se oblaki.

In zopet je Tham ponovil:

„Reveži!“

„Gospod,“ stopil je bližje k divizionarju, „prosim vas, napravite konec komediji!“

„Konec!“ je zapovedal obrnjen proti poveljniku dvanajstorice.

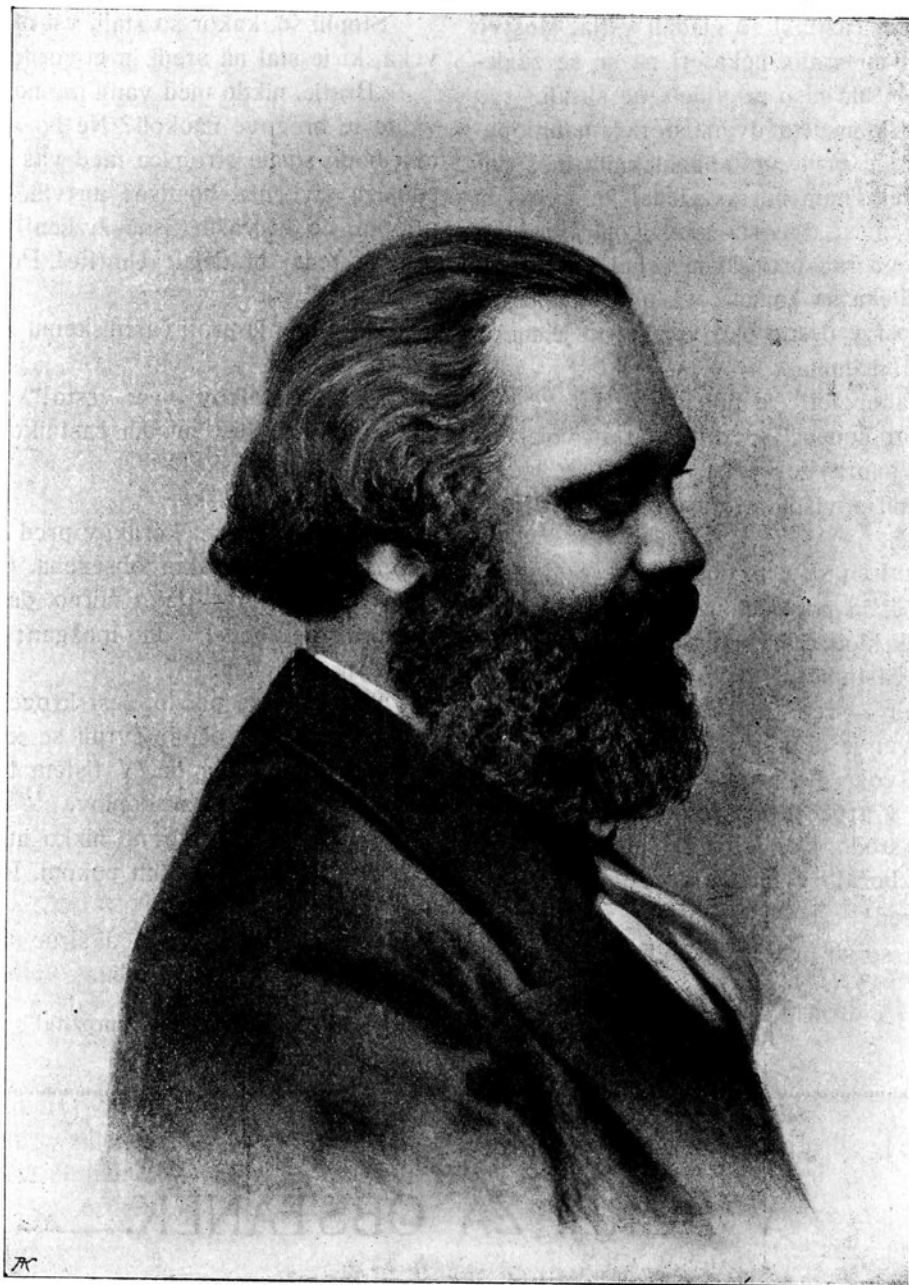
Moštvo je stalo še vedno tiho, nepremično, ker ni ničesar slišalo, a nagonsko je razumelo in slutilo, da je on v premoči. Videli so, kako so sklonili glave vsi tisti, ki so stebri sistema. In — ali nismo mi tudi stebri sistema? so se plaho vprašali. Mnogo jih je odgovorilo, mnogo jih je pa šlo preko prvega vprašanja na drugo: Kaj pa moja žena, moja deca, moja mati? Tako je bilo tisto važno vprašanje pri mnogoterih že pri slabotnem porodu ubito.

Tudi on je imel mater. Celò mater, ki je živela že nekaj let edino od njegove podpore. Ljubil jo je — pa je šel vseeno preko nje k cilju, kajti vedel je, da on ni rojen za svojo mater, ampak milijone mater in zato je zahteval od svoje matere, da postavi sebe na eno stran tehtnice, dvesto ali še več mater, in morda še enkrat toliko otrok na drugo stran, da vidi in spozna, če ni bilo njegovo dejanje edino pravično in absolutno dobro. Če bi tega ne znala, tedaj bi moral iti mirno mimo nje. Gledal je tistih deset tisoč ljudi in zavedal se je, da misli morda samo sto ljudi med tistimi desetimi tisoči, kakor on misli. A vsi, ki so si znali dati odgovor na tisto prvo vprašanje ne samo z mrtvimi besedami, ampak z resničnim, v kri in meso prešlim doživetjem, so občutili, da so postali v tistem trenutku ljudje, in vedeli so natanko, kakšno mora biti, in kakšno bo od tega trenutka dalje njihovo življenje.

„Vršite svojo dolžnost,“ je zapovedal divizionar ostro.

Poročnik Kapussi, poveljnik dvanajstorice, je komandiral „Laden, la-det!“

„Nabijte puške!“

KAREL MARX

Vojaki, ki so izvrševali to povelje tako natanko, kakor bi bil en sam mož operiral s puško, so v tem trenutku popolnoma odpovedali. Enemu je padla celo puška iz rok.

„Zavežite mu oči!“ je zarjovel razjarjen pl. Konjik.

„Prosim, ni potrebno,“ je odgovoril Tham.

Možje so nabijali puške z naboji in tistega nesrečnega mečkanja ni hotelo biti konec. Divizionar se je ves razjarjen vrtel sem ter tja, častniki so gledali v tla. Moštvo se je smejalo, deloma mrmrlo, nekateri pa so se zagledali v obraz Tham in nič niso ne videli, ne slišali.

Končno je vendarle uspelo dvanajstotici, nabiti puške, in ko je na povelje prva vrsta pokleknila in s puškami namerila, je stal Tham mirno, gledal je v cevi in računal, kam katera meri; dve sta gledali naravnost v njegove oči. Videl je vizirno črto, ki je peljala od njegovega očesa preko rožička na koncu cevi in vdolbinice na početku cevi naravnost v desno oko vojaku, ki je meril.

Vojaku je puška omahnila.

„Strahopetci, strahopetci!“ je tulil divizionar.

„Napravite vendar konec,“ je zakričal star vojak na desni strani kareja, „napravite konec, mrhe!“

„Ogenj!“ je kriknil z visokim glasom Kapussi.

Tham je zaprl oči.

A zaman, kajti niti en strel ni počil.

Tham je odprl oči in pogledal na množico, ki se je zgrnila iz vrst v velik klopčič in pomešala v svojo sredo divizionarja in zbor častnikov.

Mir — mir — mir — red!“ so vpili preplašeni častniki. Brezuspšno. Zver je divjala v široki masi, in masa je osredotočila vse svoje sile proti sredini. Zver je stiskala svoje kremplje v grozeče maščevalne pesti in silila z besnim tuljenjem v sredo, kjer je bil častniški zbor. Nekoliko sto jih je že zbežalo v bližnje gozdove.

„Mir — mir — red!“

Zaman! Potopila so se proseča povelja v morju sovražstva.

„Bratje!“

Klic se je razlegal preko črnega mravljišča kakor tenki glas zvona, in masa je umolknila.

„Bratje,“ je ponovil glas, „naše rdeče zastave so rdeče iz ljubezni, porojene v krvi in solzah! Naše rdeče zastave ne pomenijo sovražstva, one so simbol naše žrtve! In, bratje moji, ne umejte me napačno ob moji poslednji uri — stopite v karè!“

Stopili so, kakor so stali, vsi okameneli so zrl v človeka, ki je stal na sredi in govoril:

„Bratje, nikdo med vami me ne more ustreliti. Glejte, vidite te bregove naokoli? Ne bo minilo pet minut in od tam bodo sipale strojnice med vas smrt, in mesto enega edinega življenja, bo tisoč mrtvih. Bratje, resnično vam pravim, če bi vaših tisoč življenj moglo rešiti dvatisoč drugih, tedaj bi dejal: Umríte! Pozdravljeni, bratje, še pride čas!“

Obrnil se je proti častniškemu zboru in zavpil z zvenečim glasom:

„Šest častnikov — v vrsto!“

Stopilo je šest mladih častnikov.

„Dvignite puške!“

Dvignili so puške.

Stopil je dvajset korakov pred nje in pogledal šestorico, ki je delala kakor obsedena. Gledal jim je v oči in zapovedal mirno — tako mirno, da ni bilo mozga, ki bi ga ta mir ne zbodel v dno možgan:

„An — Feuer!“*

Šest pušk je počilo, šest krogel je predrlo glavo na čelu, ravno med očmi. Zvrnil se je in šest častnikov je padlo onemoglih na tla. V tistem trenutku je plaval visoko v zraku ruski zrakoplov.

Spustil se je predrzno nizko in zagnal bombo, ki se je razpočila z grozovitim pokom. Razbežali so se v gozdove na vse strani.

On pa je ostal sam sredi širne poljane, nad njim plavo nebo, pod njim rjava zemlja.

* „Nastavite puške — sprožite!“

VIDA TAUFERJEVA:

V BORBI ZA OBSTANEK.

Odgrnili so zastore,
da pogledam.
Zevajoče rane,
trupla razmesarjena;
same glave so ležale v krvi.
In med ubitimi so šli živeči.
Veselih lic,
razpaljenih oči,
objemali so
mlade deve
in se smejali.

Umrla bom
in duše ne bo več,
da čutim.
Saj se mi smilijo
ti milijoni,
ki gledajo samo veselje,
a ne pomislijo,
kaj jih še čaka.
O, da bi znale
te krvave glave,
to bi vam govorile,
bratje slepi!

TEMNORDEČA POTONIKA.

Očetu in materi posvečena.

Strele so švigale mimo oken in bliski
so razsvetljevali mater in očeta, ki sta
v globokem spancu ležala poleg mene.
Ves radoveden sem se vzpel na kolena
in sem ju pogledal s svojim edinim očesom.

Temnordeča potonika je žarela nad njima,
temnordeča, kakor da bi liste namočil
v srčno kri — korenine pa so segale v njegovo
in njeno srce.

Kakor pisan metulj se je
moja duša vsesala v to rožo temnordečo,
iz katere je dehtelo strašnolepó življenje
kakor še nikoli zapisana pravljica — — —
Kača se je ovila okoli očeta in matere
(to ni bila svetopisemska kača)
in je sesala mleko in kri, za vas namenjeno —
vi pa ste umirali v materinem naročju
kakor roža v presuhi zemlji — zakaj
v vaše odprte kljune so padale samo redke kaplje
iz ostudnega gobca — — —

Razjokal sem se ob tej strašnolepi pravljici.
Razgalil sem materina prsa in sem predobro
videl odtise kačinega gobca na beli koži;
razgalil sem očetov vrat — in razložil sem črne odtise
na zgubani koži;
stopil sem k ogledalu in videl sem v njem
svoj blede obraz z brezkrvnimi ustnicami.

Strele so švigale mimo oken, jaz pa sem jokal
pod odejo nad tem prestrašnim spoznanjem,
ki ga je dehtela vajina temnordeča potonika.

NAŠA POT.

Iz zbirke „Trbovlje“.

Pred dolgimi leti, pred strašnimi leti,
smo stali ko splavljenci morski na skali,
potem, ko zmetali so nanjo nas vali,
hropeče zverine, meduze sluzave
— o, kako strašno je bilo takrat!
Zakaj:

skala visoka in ostrorobata,
pred nami pa morje, zeleno kipeče,
strahotno po naših življenjih hlepeče,
nad nami nebo kakor črna duša,
iz neba vihar, tuleč kakor tristo hudičev,
v srcih beseda, z žebli pribita:

Solnce, kje si solnce?

V divji obupnosti smo se objeli,
tisočkrat uro nesrečno prokleli,
ki nas je vrgla na strmo pečino,
v srca pribila bolečino presilno.

Naga telesa smo stiskali v strahu
drug k drugemu, da smo čutili,
kako brez besed smo v srcih molili,
kako trepetala so naša telesa,
kako so si duše želele nebesa
in solnca.

Morje in srca ihtela so od hrepenenja,
roke so se zvile od bolečine,
kakor vijak so se vrgle v višine —
prsti lomili so se koprnjenja:
o solnce!

Ko je bil obup najhujši,
se je pripeljala po valovih svetla misel.

Tedaj smo planili drug za drugim v morje.
Iz dna smo pesek in školjke nosili,
s krvavimi prsti kamenje lomili,
trgali jambore od potopljenih ladij
in jih nosili na skalo na kup.

Ko je bil kup za en jambor visok,
ko nam je bil za en jambor nižji obok,
na katerem solnce visi —
je bil za en jambor manjši obup.

Taka je naša pot, bratje —
kaj za to, če galebi hripavo krikajo okoli nas!

VELIKI INKVIZITOR.

Odlomek iz „Bratov Karamazovih“.

V neizmernem Svojem usmiljenju je prišel še enkrat in stopil med ljudi v taisti človeški podobi, v kateri je tedaj, pred petnajstimi stoletji, med njimi učil. Z neba je stopil na „vroča planišča“¹ južnega mesta, tam, kjer je še komaj večer prej v „veličastnem autodafé“², v prisotnosti kralja, dvora, vseh grandov, kardinalov in prelepih dvornih dam, pred zbranimi množicami vse Sevilje gorelo zaeno malodane kar sto krivovercev, ki so jih po obsodbi kardinala, velikega inkvizitorja, sežgali ad maiorem gloriam Dei³.

Tiho, neopazno se je pojavil, a glej, vsi so ga spoznali. Z nepremagljivo silo hoče ljudstvo k Njemu, Ga začne obkrožati, naraščati krog Njega, slediti Mu. Molče hodi med njimi s tihim smeliljajem brezkončnega sočutja. Solnce ljubezni gori v Njegovem srcu, žar Razsvetljenja in Sile lije iz Njegovih oči, in ko se izliva na ljudi, vzkipevajo njih srca odmevajoče ljubezni. Roke razprostira k njim, blagoslavlja jih in zdravilna moč prehaja od Njega in oblačil Njegovih. Čuj, iz množice zakliče starček, slep od mladih let: „Gospod, ozdravi me, da Te tudi jaz ugleдам,“ in glej, kakor da mu je luskina padla z oči, in slepec Ga vidi. Ljudstvo plaka in poljubljuje zemljo, kjer stopa On. Otroci Mu trosijo cvetice na pot, pojo Mu in kričijo: „Hosana! On je to, On je to,“ ponavlja vse, „On mora to biti, On in nihče drugi!“ Zdaj je obstal pred portalom sevilske katedrale, uprav v trenutku, ko z glasnim jokom nesejo v cerkev belo, odprto otroško krsto. V njej sedemletno dekletce, hči edinka nekega odličnega meščana. Mrtvo dete leži v samem cvetju. „Obudil ti bo otroka,“ kričijo iz množice plakajoči materi. Pater, ki je prišel pogrebu do vhoda naproti, se ozira v neumevanju in mrši obrvi. V tem se razlegne krik matere umrlega deteta. Vrže se k Njegovim nogam: „Če si to Ti, boš obudil mojega otroka!“ vzklikne in proseče vije pred Njim roke. Sprevod se ustavi, krsto spuste na tla k Njegovim nogam. On pa gleda in užalosti se in tiho in še enkrat spregovore Njegova usta: „Talita kumi“ — „Deklica, vstani!“ In deklica se dvigne v krsti, sede in se smehlja in gleda s široko odprtimi, začudenimi očesci krog sebe. Roke še držijo šopek belih rož, s katerim je ležala v krsti. V množici osupnjenost, kriki, ihtenje — ko se zdajci, uprav v tem hipu, pojavi na ploščadi pred katedralo sam kardinal, veliki inkvizitor. Starec je to skoro devetdesetih let, visok in vzravan, izsušenih lic in udrtilih oči, ki pa preteče plamte v blesku pritajenega ognja. O, danes ni v sijajnih svojih kardinalskih oblačilih, v katerih

je sinoči, ko so sežigali sovražnike rimske vere, bleščal pred ljudstvom — ne, ta trenotek nosi zopet svojo staro, raševo meniško haljo. Za njim hodijo v pristojni razdalji mračni njegovi pomočniki in sužnji ter „sveta“ straža. Obstane pred množico in opazuje iz daljave. In videl je vse, videl je, kako so postavili krsto k Njegovim nogam, videl, kako je vstala deklica, in obraz se mu je zamračil. Temno mrši svoje goste, sive obrvi in pogled mu zažareva v zloveščem ognju. Mogočno dvigne svoj prst, stražam pokaže Nanj in Ga veli prijeti. In taka je njegova moč in tako mu je že ljudstvo pokorno in trepetajoč poslušno, da se nemudoma razgrne pred stražarji, ki zdaj pristopijo in Ga primejo ter tirajo sredi grobne tišine, ki je nenadoma nastala, iz množice. In že so se sklonili vsi namah kakor en sam človek globoko do zemlje pred starim inkvizitorjem, ki jih molče blagoslovi in odide mimo. Ujetnika privedejo v tesno, mračno, obokano temnico v starodavni palači Svetega sodišča, kjer Ga zapro. Minul je dan, nastala je temna, vroča, dušljiva sevilska noč. Labor in mirta razširjata svoj duh. Sredi pozne, tihe noči pa se zdajci odpro široka železna vrata temnice in sam starec inkvizitor vstopi počasi z lučjo v roki v ječo. Sam je, vrata se tesno za njim zapro. Obstane pri vhodu in dolgo, minuto ali dve, pazljivo motri Njegov obraz. Slednjič stopi tiho bližje, luč postavi na mizo in spregovori:

„To si Ti? Ti?“ — A ker ne dobi odgovora, hitro pristavi: „Ne odgovarjaj, molči! Da, in kaj mi moreš tudi odgovoriti. Sam vem predobro, kaj mi porečeš. Pa saj nimaš niti pravice, da bi še kaj dostavljal k temu, kar si nam že preje oznanil. Zakaj torej prihajaš in nam krhaš naše delo? Da, v napoto nam hodiš in sam veš, da je tako. Ampak, ali veš, kaj bo jutri? Ne vem, kdo si in vedeti nočem: če si to Ti ali samo Njegova podoba. Le eno: jutri Te bom obsodil in dal sežgati kot najljutejšega izmed krivovercev in videl boš, kako bo ljudstvo, da, isto ljudstvo, ki je danes poljubljalo Tvoje noge, jutri, samo da mu namignem, prihitelo podgrebat žerjavico Tvoje grmade. Veš li tudi to? Da, mogoče je, da veš tudi to“ — je potem pristavil v globokem razmišljanju, ne da bi tudi samo za trenutek odmaknil pogled od svojega Ujetnika.

(— Ne razumem prav, Ivan, kaj naj vse to pomeni? — se je nasmehnil Aljoša, ki je ves čas molče poslušal — ali je vse enostavno brezbrežna fantazija ali pa nekakšna zagonetna zmota starčeva, nekakšno nemogoče qui pro quo“⁴ —

— Pa naj obvelja drugo — se je zasmel Ivan — če te je sodobni realizem že tako razvadil, da nič fantastičnega več ne preneseš. Če že hočeš, pa naj bo torej

⁴ Zamenjava.¹ Vroča planišča — ker je na njih inkvizicija sežigala „krivoverce“.² Autodafé — dejanje vere, so imenovali to sežiganje.³ V večjo slavo Bogu.

qui pro quo. Ker tisto je res — starec ima že devetdeset let in čudno bi ne bilo, če je že zdavna izgubil pamet ob svoji ideji. Ujetnik pa, recimo, ga je s svojo zunanostjo porazil do kraja. Ali pa, navsezadnje, je vse skupaj samo mrzlično bledenje, halucinacija devetdesetletnega starca pred smrtjo, razdraženega vrhutega od utisov prošlega večera. Sicer pa, mar ni za naju popolnoma vseeno, če je qui pro quo, če brezbrežna fantazija? Poglavitno na stvari je samo to, da čuti starec v sebi potrebo, izgovoriti se in izpovedati, o čemer je molčal vseh dolgih devetdeset let. —

— A Ujetnik molči. Gleda ga in ne spregovori besede. —

— Da, in tako mora tudi brezpogojno biti — se je Ivan zopet zasmel. — Sam starec Ga je opomnil, da nima niti pravice, da bi k temu, kar je že sporočenega, še kaj pristavil. In če hočeš, obstoji ravno v tem osnova in najznačilnejša črta rimskega katoličanstva, vsaj po mojem mnenju: vse si predal papežu, on ima sedaj vso moč in Ti ne pridi več in mu je ne krati, vsaj do časa. In ne govore samo v tem smislu, marveč tudi pišejo, vsaj jezuitje. Tako sem sam bral v knjigah njih bogoslovcev. —

„Imaš li pravico, razodeti nam, četudi eno samo skrivnost iz onega sveta, iz katerega prihajaš?“ Ga vpraša moj starec in sam za Njega odgovori: „Ne, nimaš je, ker ne smeš ničesar pristaviti temu, kar nam je že sporočenega, da ne odvzameš ljudem svobode, za katero si se tako postavljaj, ko si hodil po svetu. Vse, kar bi znova oznanil, vse bi poseglo v versko svobodo ljudi, kajti za nas bi pomenilo čudež, a svoboda ljudi Ti je bila najdražja takrat, pred poldrugim tisočletjem. Mar nisi tačas često govoril: „Svobodne vas hočem napraviti?“ No, sedaj si jih videl te „svobodne“ ljudi!“ pristavil je naenkrat z zamišljenim posmehom. „Da, drago smo plačali naše delo,“ je nadaljeval potem, strogo Mu zroč v obraz, „ali dovršili smo ga slednjič in to v Tvojem imenu. Petnajst vekov smo se mučili s to svobodo, sedaj pa je končano in krepko končano. Ali ne verjameš, da je krepko končano? Gledaš me krotko in niti negodovanja Ti nisem vreden. Vedi torej, da so ljudje sedaj, in prav sedaj, bolj kot kdaj prej uverjeni, da uživajo popolno svobodo, v resnici pa je tako, da so jo sami prinesli nam in nam jo položili k nogam. Ampak to je naše delo. Ali pa je morda to takšna svoboda, kakor si jo želel Ti?“

(— Spet ne razumem — ga prekine Aljoša — menda hoče ironizirati, smešiti? —

— Nikakor ne. Nasprotno, celo v svojo in svojih zaslugi si šteje, da so slednjič vendarle premagali svobodo, kar da so to storili zgolj iz namena, osrečiti ljudi. —)

„Kajti šele sedaj,“ (govori seveda o inkviziciji) „je postalo mogoče razmišljati o sreči ljudi. Človek je rojen kot upornik; toda, ali more upornik postati srečen? Opozarjali so Te,“ Mu reče, „in ni Ti nedostajalo svaril in namigavanj. Toda nisi jih poslušal in zavrgel si edino pot, ki more privedi ljudi do sreče. K sreči si nam predal

oblast, predno si odšel. Ti sam si nam dal pravico zavezati in razvezavati in sedaj seveda niti misliti ne moreš na to, da nam bi jo zopet odvzel. Zakaj si torej prišel rušit naše delo?“

(— A kaj pomeni: in ni Ti nedostajalo svaril in namigavanj? — je vprašal Aljoša.

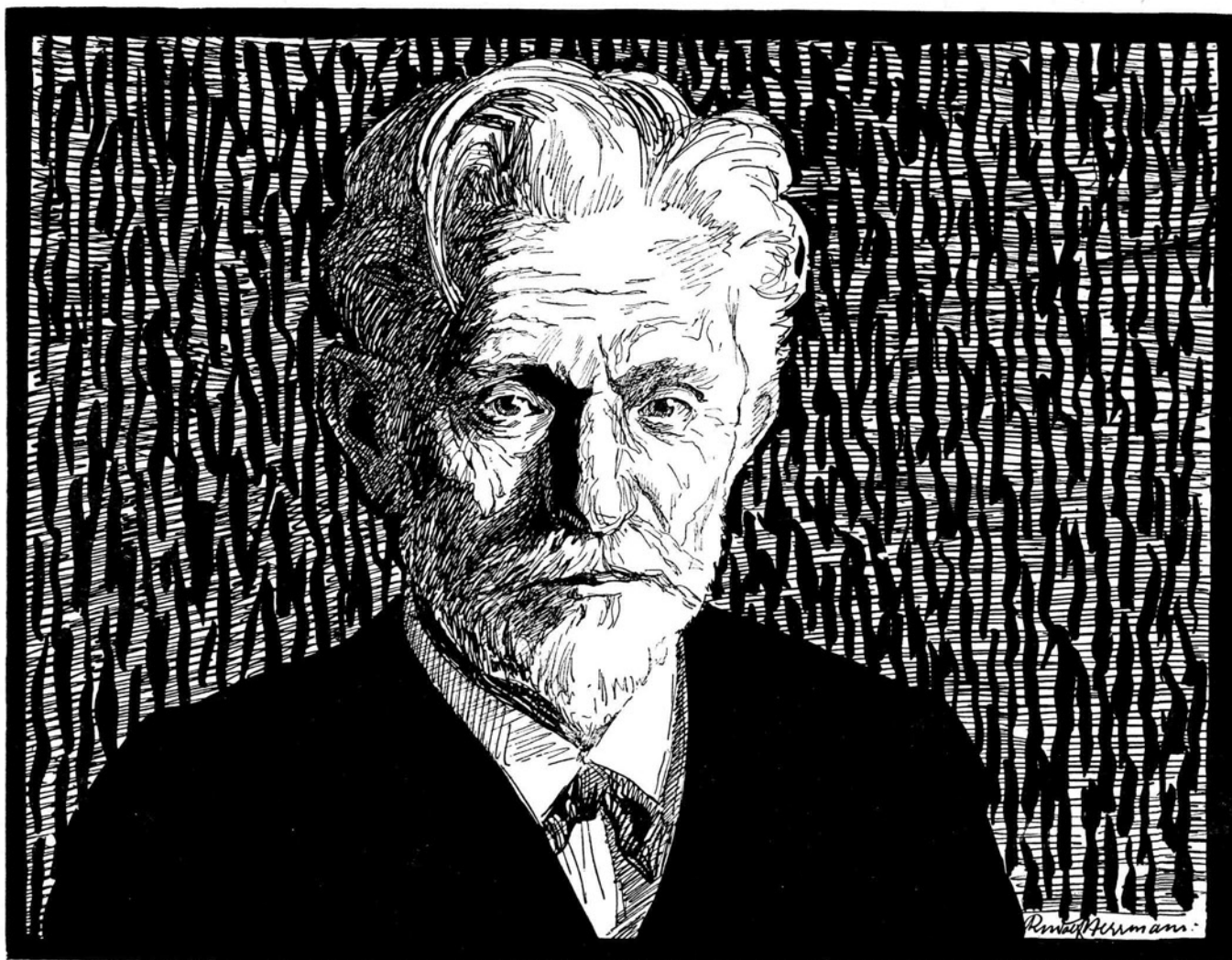
— Da, prav to je najvažnejše, kar hoče starec povedati. —)

„Strašni in umni duh, duh samouničevanja in nebitja,“ nadaljuje starec, „veliki duh je govoril s Teboj v puščavi in knjige nam sporočajo, da Ti je bilo kakor v „izkušnjavo“. Kaj ni tako? In povej, ali je mogoče reči karkoli resničnejšega od tega, kar Ti je on zastavil v treh vprašanjih in kar si zavrgel in kar imenujejo v knjigah „izkušnje“? Povem Ti pa: če se je kdaj na zemlji zgodil tak nezaslišan čudež, potem se je zgodil prav ta dan, za dneva teh treh izkušnjav. Ravno v pojavljanju teh treh vprašanj obstoji namreč čudež. Če bi si bilo mogoče misliti, samo za poizkušnjo in za primer, da so ta tri vprašanja brez sledu izginila iz knjig in da bi jih bilo treba zamisliti in oblikovati znova in vnovič vpisati v knjige, in da bi v ta namen sklicali vse modrijane sveta, vse vladarje, učenjake, duhovne, dostojanstvenike, modroslovce, pesnike, in bi jim postavili nalogo: zamislite in oblikujte troje vprašanj, toda takih, da bodo — kaj samo to, da bi izražala vso veličino tega dogodka, marveč ki bodo vrhutega še v treh besedah, v treh človeških stavkih napovedala vso bodočo zgodovino sveta in človeštva — kaj meniš, da bi zadostovala v to vsa združena zemeljska modrost in da bi mogla ustvariti nekaj, kar bi vsaj približno odgovarjalo po sili in globini tem trem vprašanjem, ki so ti bila takrat resnično postavljena od mogočnega in umnega duha v puščavi? Zgolj po teh vprašanjih in po čudežu njih pojavljanja moreš zapopasti, da nimaš opravka s sedanjim človeškim razumom, marveč z vekovečnim in neomejenim. Kajti v teh treh vprašanjih je vsa bodoča zgodovina človeštva kakor združena v eno samo celoto in povedana vnaprej v treh podobah, v katerih se stekajo vsa nerazrešljiva zgodovinska protislovja človeške prirode po vsem svetu. Tačas seveda to ni moglo biti tako očitno, ker je bila bodočnost še neznana. Zato pa sedaj po preteku petnajstih stoletij jasno vidimo, da je v teh vprašanjih vse tako pravilno razrešeno in povedano vnaprej in da se je vse tako do pičice izpolnilo, da k njim kaj pristaviti ali od njih odvzeti ni več ničesar mogoče.

Le Sam razsodi, kdo je imel prav: Ti ali oni, ki Te je takrat izpraševal? Spomni se prvega vprašanja; čeprav ne po besedah, ampak po smislu se je glasilo takole: Ti hočeš v svet in greš s praznimi rokami z nekakšnim obetom svobode, ki si je oni v prirojeni svoji toposti niti misliti ne morejo in katere se boje in straše, ker nič ni bilo nikdar za človeka in človeštvo strašnejšega od svobode! Vidiš tam onele kamne v tej goli, razžarjeni puščavi? Spremeni jih v kruh in za Teboj pohiti človeštvo kakor čreda, hvaležna in poslušna, čeprav vedno v trepetu, da ji odtegneš svojo roko in da bo konec Tvojega kruha. No,

Ti nisi hotel odvzeti človeštvu svobode in zavrgel si predlog, kajti kakšna svoboda je to, si razsodil, ki je kupljena s kruhom? Izrekel si, da človek ne živi samo od kruha, toda ali veš, da bo v imenu tega istega zemeljskega kruha vstal zoper Tebe duh zemlje in Te bo premagal in vsi bodo šli za njim in kričali bodo: „Glejte ga, žival, ki nam je poslal ogenj iz nebes!“? In ali veš, da bo, ko preidejo stoletja, razglasilo človeštvo z ustmi svoje modrosti in znanosti, da ni nobenega zločina in da torej tudi greha ne more biti, ampak da je samo in edinole glad. Nasiti jih najprej in potem šele zahtevaj od njih dobrih del! glej, to bodo zapisali na prapor, ki ga dvignejo zoper Tebe in v katerega znamenju razrušijo Tvoj tempel. A na mesto templja Tvojega bodo zgradili novo stavbo, vnovič se bo dvignil strašen babilonski stolp in čeprav ga tudi to pot ne bodo dogradili, vseeno, v Tvoji moči je bilo in lahko bi bil storil, da bi tega početja sploh ne bilo treba in tisoč let trpljenja bi bil s tem prihranil človeštvu. Ker k nam, vedi, bodo pribežali potem, ko jih bo po tisoč letih izmučilo njih prazno grajenje. Takrat nas bodo zopet poiskali izpod zemlje, po katakombah, kjer se bomo skrivali — kajti vnovič nas bodo preganjali in mučili — in ko nas bodo našli, bodo zaklicali: „Dajte nam kruha, ker tisti, ki so nam obljubljali ogenj iz nebes, nam ga niso dali.“ In takrat se zgodi, da dogradimo mi njih stolp, kajti dogradil ga bo tisti, ki jih nasiti, a nasitimo jih mi, v Tvojem imenu, da, zlagali se bomo, da v Tvojem imenu. O, nikoli in nikoli se ne bodo umeli ljudje nasititi brez nas! Nobena znanost jim ne bo dajala kruha, dokler bodo svobodni, in končalo bo s tem, da nam bodo slednjič sami prinesli svojo svobodo in nam jo izročili, rekoč: „Bolje bo, če nas zaslužnjite, samo nasitite nas!“ Spoznali bodo naposled, da na svobodo in hkrati še na zadosti kruha za vsakogar še misliti ni, kajti nikoli in nikoli si ne bodo znali deliti med seboj! Uverijo se tudi, da ne morejo biti nikdar svobodni, ker so slabotni, grehaželjni, nizkotni in uporniki. Ti si jim obljubljal kruh nebeški, a zopet ponavljam, ali se more ta kruh primerjati v očeh slabega, večno grehotnega in večno nevhvaležnega človeškega rodu z zemeljskim? In če bi vstali zavolio nebeškega kruha in šli za Teboj tudi tisoči in desettisoči. kaj, vprašam Te, pa se naj potem zgodi z ostalimi milijoni bitij, katerih moči niso zadostovale, da bi se odrekli zemeljskemu kruhu v imenu nebeškega? Ali pa so Ti morali pri srcu samo ti desettisoči velikih in močnih, a ostali milijoni, nešteti kakor morski pesek, slabih, vendar ljubečih Te, mari naj ti služijo samo v orodje mogočnim? Ne, nam so dragi tudi slabotni. Grehotni so in uporniki so, ali videl boš, navsezadnje bodo tudi oni poslušni. Občudovali nas bodo in kakor bogove nas bodo častili samo zavoljotega, ker smo se odločili, vzeti svobodo nase in zagospodovati nad njimi — da, tako strašno jim bo na koncu nositi lastno svobodo! Mi pa bomo govorili, da smo Ti poslušni in da vladamo v Tvojem imenu. Preslepili jih bomo zopet in varovali jih bomo, da bi jim prišel Ti še kdaj blizu. V tem, da bomo lagali, v tem bo

tudi naše trpljenje, toda lagati bomo primorani. Vidiš, takšen je pomen prvega vprašanja v puščavi in to je, kar si zavrgel v imenu svobode, ki si jo postavil nad vse. V resnici pa hrani to vprašanje v sebi veliko skrivnost tega sveta. Če bi bil sprejel „kruhe“, bi namreč odgovoril na mukapolno koprnjenje vseh ljudi, tako posameznika kakor vsega človeštva, koprnjenje, ki pravi: „Komu se prikloniti?“ Ni je neprestanejša in bolj mučne skrbi za človeka, čim je postal svoboden, kot da kar najhitreje poišče nečesa, čemur bi se priklonil. Išče pa človek v tem, čemur bi se klanjal, nekaj, kar bi bilo povsem neoporekljivo, in to v taki meri, da bi bili vsi ljudje, in sicer takoj in soglasno, pripravljeni, pripoznati ga in se mu prikloniti. Žalostnemu temu stvoru namreč ni dovolj, da bi našel to, kar bi priznal le ta ali oni, temveč zanj mora biti táko, kar bi priznali vsi, da bi se mu hoteli prikloniti vsi, na vsak način vsi brez izjeme. In v tej potrebi, v tej želji po vseobčnosti in edinosti v priznavanju tega, čemur se hočejo prikloniti, v tem je tudi zapopadena največja muka človekova, posameznika kot vesoljnega človeštva od začetka sveta. Zaradi nje so se morili med seboj z mečem. Ustvarili so si bogove in pozivali drug drugega: „Zavržite vaše bogove in pridite in se priklonite našim, če ne, smrt vam in vašim bogovom!“ In tako bo do konca sveta, celo potem, ko bodo izginili s sveta tudi bogovi: vseeno padali bodo pred idoli. In Ti si vedel, nemogoče je, da bi Ti ne bil vedel za to temeljno skrivnost človeške prirode; kljub temu pa si zavrgel edino in absolutno znamenje, ki se Ti je ponujalo in pred katerim bi se vsi brez izjeme priklonili — znamenje kruha zemeljskega — in zavrgel si ga v imenu svobode in kruha nebeškega. In, poglej, kaj si storil potem? In vse zopet v imenu svobode! Govoril sem Ti, da je ni za človeka mučnejše skrbi, kot najti onega, ki bi mu kar najhitreje predal dragoceni dar svobode, s katerim se to nesrečno bitje rodi. Njih svobodo pa si osvoji tisti, ki more upokojiti njih vest. S kruhom Ti je bilo dano neoporekljivo znamenje: daj kruha in človek se prikloni, ker na svetu ni ni nič neoporekljivejšega od kruha. Za slučaj pa, da bi si kdo istočasno za Tvojim hrbtom znal osvojiti njih vest — o, gotovo bi potem zavrgel celo Tvoj kruh in šel za tem, ki mu je omrežil vest. V tem oziru si imel prav. Ker skrivnost človeškega življenja ni le v življenju samem, marveč v namenu njegovega življenja. Brez trdne zavesti tega, počemu živi, bi človek nikdar ne privolil živeti, čeprav bi bilo krog njega kruha v izobilju! To je vse res, kaj pa si storil Ti: mesto da bi si podvrgel svobodo ljudi, si šel in jim jo še povečal! Mar si pozabil, da jim je mir, da, celo smrt ljubša od svobodnega odločevanja v spoznanju dobrega in zla? Ne, nič ni zapeljivejšega za človeka od njegove vesti, ampak hkrati tudi nič mučnejšega. In glej, mesto trdnih osnov v pomirjenje človeške vesti si jim prinesel vse, kar je nenavadnega, zagonetnega in nedoločnega, si jim prinesel vse, kar je presegalo njih moči in si ravnal raditega, kakor da jih sploh ne ljubiš. — In kdo tako? Isti, ki je prišel, da žrtvuje za-

AVGUST BEBEL

nje Svoje življenje! Mesto, da bi si podvrigel njih svobodo, si jo še razširil in obremenil z njenimi mukami duševno kraljestvo človekovo na vekomaj. Zaželel si svobodne ljubezni od človeka, da bi hodil sam od sebe za Teboj, zaslepljen in oropan po Tebi. Mesto trdnega starega zakona je moralo odslej svobodno njegovo srce odločati, kaj je dobro in kaj je zlo, in ničesar ni imel ob strani razen Tvoje podobe — kaj res nisi pomislil, da se bo navsezadnje odvrnil od vsega in zavrgel Tebe in Tvojo podobo, ugnetan od pretežkega bremena, ki mu ga nalaga svobodno odločevanje? Vzkliknil bo naposled, da je nemogoče, da bi bila resnica v Tebi, ker bi ga sicer ne zapustil v takih bridkostih in takih mukah, kot si to storil Ti, zapustivši mu toliko skrbi in nerazrešljivih nalog. Na ta način si torej Ti sam položil temeljni kamen v razrušenje Svojega kraljestva in zavoljo njega ne obdolžuj nikogar več. Mar pa je to tisto, kar se Ti je predlagalo? Tri sile so na svetu, tri edinstvene sile, ki bi mogle ukrotiti in si na veke osvojiti vest teh slabotnih upornikov, in sicer: čudež, skrivnost in avtoriteta. Ti pa si zavrgel prvo in drugo in zavrgel si tudi tretje in sam si nam dal primer zato. Ko Te je strašni in umni duh postavil na vrh templja in Ti govoril: „Če hočeš spoznati, da si Sin božji, tedaj se spusti tod dol, kajti pisano je o Njem, da Ga bodo angeli vzeli na roke, da ne bo padel in da ne bo noga Njegova zadela ob kamen, in spoznal boš, če si res Sin božji, in dokazal boš, kakšna je Tvoja vera v Očeta Tvojega.“ Ti pa si, ko je končal, predlog zavrnil, in nisi se vrgel raz streho. O gotovo, mogočno si ravnal tedaj kot Bog, toda ljudje, to ubogo uporniško pleme, mar so oni bogovi? O, Ti si vedel takrat, da bi že pri samem koraku, pri samem poizkusu, vreči se v globino, izkušal Gospoda in da bi v tistem hipu izgubil vero v Njega in da bi padel ter se razbil ob zemlji, ki si jo prišel odrešiti in vzradoval bi se umni duh, ki Te je izkušal. Toda ponavljam: je-li mnogo takih, kakor si Ti? In si res mogel samo za trenutek misliti, da bodo tudi drugi strpeli v takih izkušnjavah? Mar je tako ustvarjena človeška priroda, da bi celo v takih trenutkih najstrašnejših osnovnih in mukapolnih duševnih razdvojenj obstala sama s svobodnim odločevanjem srca? O, Ti si vedel, da bo ohranjen Tvoj čin v knjigah, da bo segel v zadnje globine časa in do poslednjih zemeljskih meja, in nadejal si se, da bo človek, ki bo hodil za Teboj, ostal z Bogom, ne da bi potreboval čudežev. Toda tega pa nisi vedel, da bo zavrgel človek s čudežem tudi Boga, kajti človek ne išče toliko Boga, kot pa čudežev. In tako, ker ne bo mogel izhajati brez čudežev, si bo izmislil novih, začel bo verovati lastnim vražarijam in čarovnijam starih bab in naj bo še stokrat upornik, krivoverec in brezbožnik. Stopil nisi s križa, ko so Ti vpili: „Stopi s križa in verjeli Ti bomo, da si Sin božji.“ In stopil nisi zato, ker nisi hotel zaslužniti človeka s čudežem, ker Te je žejalo po svobodni veri in ne po čudežni, ker Te je žejalo po svobodni ljubezni, ne pa po suženjskem zamaknjenju pred mogoštvom, ki ga je enkrat za vselej do dobra prestrašilo.

Toda tudi v tem si sodil o ljudeh previsoko, kajti sužnji so, četudi so ustvarjeni kot uporniki. Ozri se in sodi, petnajst vekov je prešlo od takrat — pojdi in poglej si jih: koga si dvignil do Sebe? Zaklinjam Te, človek je slabejši in nižji po naravi, kot si Ti o njem mislil. Kje, povej, kje more izpolniti, kar si izpolnil Ti? Preveč visoko si ga cenil in zato si ravnal z njim, kakor da ga sploh ne ljubiš — in kdo tako: Isti, ki ga je vzljubil bolj od Samega Sebe! Nižje bi ga moral ceniti in manj bi zahteval od njega; in to bi bilo bližje ljubezni, ker bi bilo lažje njegovo breme. Slab je in podel je. Kaj za to, da se sedaj vsepovsod upira naši oblasti in da se ponaša s svojim uporništvom. Ponos šolarčka in otroka je to. Podobni so malim dečkom, ki so se uprli in nagnali učitelja iz razreda. Ampak tudi njih zmagoslavja bo konec in še drago ga bodo poplačali. Upepelili bodo hrame božje in zalili bodo zemljo s krvjo. Naposled pa se jim bo le zasvetilo — otrokom neumnim — da so preslabi za upornike, da omagujejo pod težo lastnega upora. Vsi zaliti s smešnimi solzami si bodo tedaj začeli priznavati, da se je hotel gotovo pošaliti nad njimi, kdor jih je ustvaril za upornike. V obupu bodo tako govorili, in bogoskrunske bodo njih besede in še bolj bodo nesrečni zaradi njih, ker človeška priroda ne prenese bogoskrunstva, ki ga navsezadnje vselej spet maščuje sama nad seboj. In tako: zmeda, nesreče in težave — evo, njih dežela na zemlji po vsem, kar si Ti zanje pretrpel. Veliki Tvoj prerok govori v alegoriji svoje vizije, da jih je videl vse, ki bodo vstali pri prvem vstajenju in da jih je bilo iz vsakega rodu po dvanaest tisoč. Pa če jih je bilo toliko, biti so morali bolj bogovi kot pa ljudje. Pretrpeli so Tvoj križ, pretrpeli ob koreninicalih in kobilicalih desetletja glad in goloto puščave in sedaj seveda lahko s ponosom pokažeš nanje, na te otroke svobode in svobodne ljubezni, na njih brezprimerno žrtev v Tvojem imenu! Ali spomni se, da jih je bilo vsega komaj nekaj tisočev, in še to bogov, a kaj pa ostali? V čem so grešili ubogi slabotni, ker niso zmogli, kar so zmogli mogočni? V čem je kriva slabotna duša, ki ne more sprejeti tako strašnih darov? Saj menda nisi prišel samo k izvoljenim in za izvoljene!? Če pa si prišel samo zanje, no, potem pa je za nas na svetu skrivnost, ki nam je ni dano spoznati. Zopet z druge strani smo bili torej upravičeni, ko smo jim propovedovali skrivnosti in jih učili, da ni svobodno odločevanje njih src važno in ne svobodna ljubezen, ampak skrivnost, ki so ji dolžni slepo pokorščino, in čeprav bi bilo proti njih vesti. Tako smo storili mi. Popravili smo Tvoje dejanje in ga zasnovali nad čudežem, skrivnostjo in avtoriteto. In ljudje so se vzradovali, da smo jih vnovič povedli kakor čredo in da smo odvzeli slednjič z njih src prestrašni dar, ki jim je prizadeval tolike muke. Smo torej storili prav ali ne? Povej, ali nismo ljubili človeštva, ko smo mu v tako ponižnem spoznanju njegove nemoči z ljubeznijo olajšali njegovo breme, ko smo privolili njegovim slabotni naravi celo greh na našo odgovornost? Čemu torej prihajaš rušit naše delo? In kaj molčiš ves

čas in ne odmakneš krotkih Svojih oči od mene? Razsrdi se, ne maram Tvoje ljubezni, ker Te tudi jaz ne ljubim. In kaj mi je skrivati pred Teboj? Mar ne vem, s kom govorim? Vse že veš, kar Ti imam povedati, poznam na Tvojih očeh. Pred Teboj da bi skrival našo skrivnost? Mogoče pa jo hočeš slišati prav iz mojih ust, čuj torej: mi nismo s Teboj, ampak z njim. Evo naše skrivnosti. Že zdavnaj nismo več s Teboj, ampak z njim, že osem vekov. Ravno pred osmimi stoletji je bilo, ko smo vzeli od njega, kar si Ti z negodovanjem zavrgel, poslednji dar, ki Ti ga je ponujal potem, ko Ti je razkazal vsa zemeljska kraljestva: vzeli smo Rim in Cezarjev meč in se proglasili za edine vladarje te zemlje, čeprav se nam še niti do danes ni posrečilo dovršiti našega dela. Kdo pa je kriv? O, doslej se je šele komaj dobro začelo, ampak začelo se je. Še bo trajalo in še mnogo bo trpela zemlja, predno bo končano, toda dosegli bomo in vladarji postanemo. Tačas pa bo ura misliti na vesoljno srečo vsega človeštva. In vendar bi bil že takrat lahko sprejel Cezarjev meč. Zakaj si zavrgel ta poslednji dar? Saj bi, če bi ga sprejel, izpolnil vse, kar išče človek na zemlji, to je: komu se prikloniti, komu izročiti svojo vest in na kakšen način se združiti naposled v enem samem vesoljnem in od vseh zaželenem mravljišču.

Kajti potreba po vesoljnem zedinjenju je tretja in poslednja muka človeštva. Vsekdar je človeštvo kot celota stremelo po vesoljni enotnosti svojega reda. Mnogo je bilo velikih narodov z veliko zgodovino, toda čim višji so bili, tem večja je bila njih nesreča, kajti tem silneje od drugih so spoznavali potrebo vesoljnega zedinjenja. Kakor neurje so dreveli veliki zavojevatelji, Timurji in Čingiskani, čez zemljo v hotenju, zavojevati jo čez in čez; in dasi podzavestna, vendar je bila to ista potreba po vseobčem in vesoljnem zedinjenju. Če bi bil Cezarjev meč in škrlat, bi bil osnoval vesoljno kraljestvo, bi bil prinesel vesoljni pokoj. Kajti, kdo pa naj vlada človeštvo, če ne tisti, v čigar rokah je njih vest in njih kruh? In zato smo vzeli Cezarjev meč in s tem zavrgli Tebe in šli z a n j i m. O, še stoletja bo trajalo to njih počenje s svobodnim razumom, z njihovimi vedami in ljudožrstvom, ker če bodo začeli svoj babilonski stolp brez nas, bodo končali z ljudožrstvom. Ta čas pa bo, ko bo prilezla zver k našim nogam in jih škropila s krvavimi solzami svojih oči. Mi pa bomo sedli na zver in povzdignili čašo in na njej bo zapisano: Skrivnost! In tedaj, in samo tedaj, bo nastalo za ljudi kraljestvo sreče in pokoja. Ti se ponašaš s svojimi izvoljenci, toda razen teh nimaš nikogar, mi pa bomo potolažili vse. To pa še ni vse. Koliko jih je od teh izvoljencev, od teh mogočnih, ki bi lahko postali izvoljenci, ki pa so nazadnje utrjeni od predolgega čakanja na Tvoj prihod prenesli in še prenašajo žar svojega srca in sile svojega duha na tujo njivo in končujejo s tem, da dvignejo Tvoj prapor svobode zoper Tebe samega! Toda Ti sam si bil, ki si dvignil ta prapor. Pri nas pa bodo srečni vsi in se ne bodo več upirali in se ne bodo več morili med seboj kakor po Tvoji svobodi vsepovsod. O, prepričali

jih bomo, da bodo dosegli svobodo samo tedaj, če se je bodo odrekli zaradi nas in se nam pokorili. No, in imamo prav ali ne? Sami se bodo prepričali, da imamo prav, kajti spominjali se bodo, do kakih strahot suženjstva in do kakih duševnih propasti jih je privedla Tvoja svoboda. Svoboda, svobodni um in znanosti jih bodo privedle v take zagate, do takih čudežev in nerazrešljivih skrivnosti, da bodo eni, nepokorni in divjaški, pomorili sami sebe, da se bodo drugi, nepokorni toda slabotni, pokončali med seboj, a tretji in zadnji, da bodo prilezli k našim nogam in zajecali k nam: „Da, vi ste pravični, vi edini ste vedeli za njegovo skrivnost, k vam se vračamo, rešite nas nas samih.“ Gotovo, potem, ko bodo prejeli kruh od nas, bodo jasno sprevideli, da jih hranimo z njihovim kruhom, s tistim, ki so si ga sami pridobili, da ga jemljemo od njih in da ga jim zopet vračamo — brez vsakerega čudeža, sprevideli bodo, da ne spreminjamo kamenje v kruh, ali resnično, bolj kot kruha se bodo veselili, da ga dobivajo iz naših rok. Kajti predobro se bodo spominjali, kako se je preje, pred nami, spreminjal kruh pod njih rokami v kamenje, dočim se sedaj kamenje spreminja pod njih rokami v kruh. Le predobro, le predobro bodo razumeli, kaj se pravi, podvreči se na vekomaj, in dokler ljudje tega ne bodo razumeli, ostanejo nesrečni. Kdo je največ doprinesel k temu nesporazumljenju, povej! Kdo je razpršil čredo in jo razgнал po neznanih potih? Toda čreda se zbere vnovič in vnovič se bo pokorila in takrat na vekomaj. Takrat ji bomo dali tilho in umirjeno srečo slabotnih bitij, kakršna so ustvarjena. O, uverimo jih naposled, da nimajo pravice do ponosa, katerega si jih učil Ti, ko si jih dvignil. Dokažemo jim, da so slabotni, ne-bogljena deca, pa tudi, da je otroška sreča najslajša. Pohlevni bodo postali in gledali bodo nas in se nas tiščali kakor piščeta k svoji koklji. Občudovali nas bodo in strmeli nad nami in ponašali se bodo s tem, da smo tako mogočni in pametni, da smo mogli umiriti tako tisočmilijsko čredo. Oslabljeni bodo trepetali pred našo jezo, njih razumi bodo postali malodušni, njih oči solzave kakor oči otrok in žensk, pa prav tako lahko kakor do solz, jih pripravimo zopet do veselja in smeha, do svetle radosti in srečnega otroškega popevanja. Gotovo, prisilili jih bomo k delu, zato pa jim v prostem času uravnamo življenje kakor otroško igro, z veseljem petjem, zborom, z nedolžnim rajanjem. O, tudi greha jih oprostimo, saj so slabi in brezmočni, in kakor otroci nas bodo ljubili zato, ker jim dovolimo grešiti. Porečemo jim, da bo odkupljen vsakterih greh, storjen z našim dovoljenjem. Ljubimo jih in zato jim bomo dovolili grešiti in vso kazen za njihove grehe bomo, ker že ni drugače, na sebe vzeli. In vzeli jo bomo, zato pa nas bodo oboževali, dobronike svoje, ki so prevzeli nase njih grehe pred Bogom. Dovoljevali in prepovedovali jim bomo živeti z ženami in ljubicami, imeti ali ne imeti otroke — kako nas bodo ubogali! — in z veseljem in z radostjo se nam bodo pokoravali. Najmučnejše skrivnosti svoje vesti — vse, vse nam bodo prinašali, mi pa jih bomo oproščali in radi bodo verjeli našim opro-

stitvam, odrešujočih jih od strašnih sedanjih muk svobodnega in osebnega odločevanja. In vsi bodo srečni, vsi milijoni bitij, razen stotisočev, gospodujočih nad njimi. Kajti samo mi, mi, ki hranimo skrivnost, mi bomo nesrečni. Tisočkrat milijoni bodo srečni in stotisoč bo mučenikov, ki so vzeli nase prokletost spoznanje dobrega in zla. Tiho bodo umirali, tiho ugašali v Tvojem imenu in našli za grobom le smrt. Ali mi ohranimo skrivnost in zavoljo njih lastne sreče jih bomo slepili z nagrado nebeško in večno. Ker, če bi tudi bilo kaj na onem svetu, za take seveda ne more biti ničesar. Govore in prerokujejo, da boš vnovič prišel in vnovič zmagal, da boš prišel s Svojimi izvoljenci, s Svojimi ponosnimi in mogočnimi, ali porekli jim bomo, da so oni odrešili le sami sebe, mi pa smo odrešili vse. Govore, da bo osramočena vlačuga, sedeča na zveri in držeča v svojih rokah skrivnost, da se bodo vnovič dvignili slabotni, raztrgali njen škrlat in razgalili njeno ostudno telo. Tedaj pa bom vstal jaz in pokazal na tisoče milijonov srečnih otrok, ki niso poznali greha. In mi, ki smo vzeli njihove grehe zavoljo njih sreče nase, mi stopimo pred Tebe in porečemo: „Sodi nas, če nas moreš in smeš!“ Vedi, da se Te ne bojim. Vedi, da sem bil tudi jaz v puščavi, da sem se tudi jaz hranil s kobilicami in koreninicami, da sem tudi jaz blagoslavljal svobodo, s katero si blagoslavljal ljudi, da sem se tudi jaz pripravljaj, vstopiti v zbor izvoljencev Tvojih, željan, izpolniti število. Toda izpregledal sem in nisem več hotel

služiti brezumju. Povrnil sem in se pridružil njim, ki popravljajo Tvoje delo. Zapustil sem ponosne in se povrnil k ponižnim za srečo teh ponižnih. Zgodilo se bo, kar Ti govorim, in prišlo bo kraljestvo naše. Ponavljam Ti: jutri boš videl poslušno čredo, kako bo, samo da ji namignem, prihitela podgrebat žerjavico Tvoje grmade, na kateri Te bom sežgal zato, ker si nam stopil na pot, Kajti, če jo je kdo, potem si Ti zaslužil našo grmado. Jutri Te sežgem. Dixi⁵.“

Ko je inkvizitor končal, je čakal nekaj časa, kaj mu bo Ujetnik odgovoril. Težko mu dè Njegovo molčanje. Videl je, kako ga je Ujetnik ves čas poslušal, tihi Svoj pogled uprt v njegove oči, ampak vidno brez želje, izpregovoriti. Starec pa bi bil rad, da bi mu kaj odgovoril, karkoli, čeprav še tako grenkega, strašnega. On pa se mu nenadno molče približa in ga poljubi na brezkrvna devetdesetletna usta. In to je ves Njegov odgovor. Starec vzdrgeta. Nekaj se zgane krog njegovih ust. Stopi k vratom, odpre jih in Mu reče: „Pojdi in ne pridi več... ne pridi sploh nikdar več... nikoli več, slišiš, nikoli!“ In Ga izpusti na „temna planišča Sevilje“. Ujetnik odide.

Ta odlomek iz „Bratov Karamazovih“ je sam zase celota. Zgodbo o Kristusovem prihodu v špansko mesto Seviljo v 15. stoletju pripoveduje eden bratov Karamazovih, Ivan, drugemu bratu Aljoši. Med pripovedovanjem se pomenkujeta, kar smo označili z oklepaji.

⁵ Rekel sem.

TONE SELIŠKAR:

ŽABJA VAS.

Iz zbirke „Trbovlje“.

Po polzki poti blatnega griča
so se napotile bajte proti oblakom.

Bajte — zidane škatlje — so se napotile na dolgo pot,
druga za drugo, druga ob drugi.

Ko sem jih prvokrat videl, sem jih začudeno vprašal:
„Kam pa v taki vročini?“

Takrat sta se vrsti komaj vidno zgenili
in se za pol misli v višino premaknili.

Od tistega časa jih vidi vedno moje srce:
Rjave, od trpljenja okrušene, s krvjo poškopljene
bogve kolikih mater, ki v njih nove matere rode.

Sive, razpokane od kletev, ki so razparale stene
kakor ognjena strela hrastovo kožo.

Mračne od bolnih misli, trepetajočih v preklanih dušah,
ki se strahotno lomijo v dneh sovraštva in ponižanja.

Vlažne od solz, ki vise pod stropom
kakor vodene kapljice v podzemeljski jami.

Trepetajoče od krikov otrok, kadar jim kletve
njihovih spočetnic prodirajo ozka prsa.

Potlačene od saj, ki leže nad njimi kakor vesoljni greh.

Vse take gredo na hrib,
druga za drugo, druga ob drugi.
— Hrib je visoko nad njimi
z gozdom postlan,
kjer zvižgajo kosi in pojo ščinkavčki
solnčno pesem. —

S trdovratno vztrajnostjo, druga na drugo naslonjene,
se poganjajo — vsakih sto let za pol misli —
o, kako daleč je ščinkavec,
kako daleč je solnčna pesem!

Vprašal sem prijatelja, ki je v meni: „Ali je mogoče...?“
Prijatelj je nagubančil čelo in mi jezljivo odgovoril:

„Ali je bilo mogoče, da je voda ustvarila zagrinjala v
Postojnski jami?“

PRAVLJICA IZ VZHODA.

Poslušajte, kaj se je zgodilo v kraljevstvu samarkandskem, ko je vladal Hasan Pravični, kralj vseh kraljev in vseh verujočih. Verujte mi, da je bil to slaven kralj; imel je krasne palače, vrtove, sužnjev brez števila in bleščečo družbo. Verujte mi, da je bil miroljuben kralj, ki je vladal nad svojimi podložniki pravično in dobrohotno. Tudi davkov je pobiral od obrtnikov, kmetov in ribičev zelo malo, samo tri četrtine njih zaslužka; ta denar je potreboval za svoj dvor. Imel je več hčerâ, katerih lepota je bila znana širom po svetu, od Črnega do Rdečega morja, od vzhoda do zahoda. Imel je tudi sinčak-edinca, ponos vsega rodu, ki je bil najkrasnejše dete tiste dobe.

In zgodilo se je nekoč, da so podložniki na čast malemu prestolonasledniku uprizorili veliko otroško veselico na široki reki. Kralj vseh verujočih je prišel z vsem svojim spremstvom. Okrašeni čolni so švigali po vodi sem ter tja in vrisk veselih otrok se je razlegal daleč naokrog tako, da so celo vsi krokodili prestrašeni zbežali proti drugemu bregu. Tudi kraljevski sin si je zaželel voziti se v čolnu. Takoj sta bila dva sužnja na mestu, dvignila sta ga iz nosilnice ter ga nesla po mramornatih stopnicah v čoln, ki je imel podobo zlatega labuda. In mladi princ je od veselja ploskal z rokami in vriskal kakor sin čisto navadnega podložnika.

Ampak groza! Drug čoln je zadel v kraljevičev čoln, ki se je prekucnil. Vsi so padli v vodo. To sta opazila dva krokodila in sta se spustila v vodo; tedaj je prijel vsak po enega veslarja in izginil z njim pod gladino.

Vsi gledalci so se zmedeni razpršili na vse strani, samo bela obleka prinčeva, ki je plavala po vodi, se je videla. Več sužnjev je hotelo skočiti v vodo in splavati za princem, da bi ga rešili. Takoj se je pa vzdignila cela vrsta krokodilov — prestrašeni so sužnji skočili nazaj na breg. Kralj je zavpil: „Tisoč cekinov tistemu, kateri potegne princa iz vode!“ Ni pa bilo nikogar, ki bi se upal v vodo. „Vse bogastvo, ki ga posedujem, dam rešitelju; vrh tega ga oblečem v častno obleko!“ je v strahu klical kralj, ljudstvo pa je molčalo in strmè je gledalo, kako so se črne živali bolj in bolj približevale princu.

Pa kako tudi pomagati? Sulica ne predere krokodilove kože.

„Polovico mojega kraljestva in mojo hčer za ženo!“ je vpil kralj — oglasil se pa ni nikdo. In vzel je kralj naglo svoj turban z glave, vrgel ga ob tla, trgal si je brado in lase ter je z mogočnim glasom zaklical: „Vse svoje kraljestvo dam — rešitelj otroka bo namesto mene vladal!“ Že se je začel princ potapljati, tedaj pa je nenkrat skočil velik, črn mesarski pes v vodo, prijel je otroka za obleko ter ga vlekel proti bregu. Vsi ljudje so veselo zavriskali in hiteli na pomoč. S sulicami so odga-

njali krokodile toliko časa, da je bil otrok iz vode na suhem, nakar so črne pošasti izginile pod vodo.

Vesel je kralj objemal napol mrtvega otroka ter dal povelje, vrniti se domov. Ljudje so klicali: „Alah il Alah!“¹ Stopil pa je pred kralja star, siv šejk², sknil je globoko glavo in je rekel: „Slavni kralj, mir tebi! Nebesa in zemlja sta slišala tvoje kraljevske besede, da odstopiš kraljestvo temu, ki ti bo rešil otroka.“ Kralj se je zelo začudil in je rekel: „Sveti mož, saj je bil to pes, ki si sedaj na bregu otresa vodo s svojega kožuha.“ Pa zopet je rekel šejk: „O kralj vseh verujočih! Besede, enkrat izgovorjene, tisoč velblodov ne potegne nazaj,“ in je začel govoriti kitico:

Če hočeš, da te imenujejo pravičnim,
bodi pravičen tudi napram živalim.

Vsi ljudje so strmeli, zmerjali so šejka z norcem in služabniki so se pripravljali, da ga zvežejo in odvedejo v ječo. Le kralj je zamahnil z roko, češ: „Pustite starega svetega moža. Psa vzemite s seboj in zgodilo se bo, kakor bodo jutri moji ministri in svetovalci razsodili.“ Potem je zajahal v grad.

Takoj zjutraj se je kralj podal v posvetovalno dvorano. Vsi vezirji in dostojanstveniki so ga že čakali. Poljubivši mu roko, so se postavili krog njegovega prestola. Kralj je takole govoril: „Moji zvesti! Znano vam je, kaj se je včeraj zgodilo. Vsi ljudje so slišali moje kraljevske besede; vaša dolžnost je sedaj, da pravično razsodite, kaj naj se zgodi, ker je treba tudi nasproti psu biti pravičen.“

Ministri so svetovali eno in drugo. Eden je celo svetoval, naj zašijejo psa v vrečo ter ga vržejo v vodo. Drugi so to odsvetovali, ker so bili mnenja, da se mora poiskati drug izhod, kajti — bati se je bilo treba razburjenja in nasprotovanja v ljudstvu. Sicer tudi kralj ni bil za to, da bi se otrokovemu rešitelju na tak način zahvalil.

Končno je nekdo svetoval tole: „Moj gospod in kralj! Pa naroči učenjakom, naj pogledajo v koran³, ali bi ne trpelo dostojanstvo vladavine, če bi kronali psa za kralja vseh verujočih.“ „Tvoj svet je dober,“ je rekel kralj — in tako se je tudi zgodilo.

Prišel je določen dan, ko bi morali učenjaki sporočiti kralju, ki jih je pričakoval v sredi nepreglednih množic, kaj so našli v koranu. In prišli so stari, častivredni šejki z dolgimi bradami in debelimi knjigami pod pazduho. Kralj je vprašal: „Kaj ste našli v knjigah? Jeli tam kak verz o tem, kako naj razsodimo, da ne bo trpel ugled kraljestva?“

¹ „Bog je Bog“ — nekaka veroizpoved mohamedanskih vernikov, ki ji še pristavljajo, da „je Mohamed božji prerok“.

² Poglavar kakega rodu, modrijan ali sploh star mož.

³ Turško sveto pismo.

In odgovorili so: „Našli smo. Čuj, o kralj, kaj stoji v koranu:

Več kot en pes sedel je na prestolu
in kraljeval je vsem ljudem.“

Kralj je bil zelo žalosten in z njim vsi njegovi zvesti. Niso ga pa zastonj imenovali „Pravični“. Še isti dan se je izselil iz palače na svoje letovišče izven mesta, da bi tam živel navadno meščansko življenje; psa so pa v velikem slavnostnem sprevodu spremljali v kraljevski grad. Sužnji so ga povedli v kopelj, mazali so ga z dišečimi olji in oblekli so ga v dragoceno obleko. Poklicali so tudi mesarja, da bi povedal, kako se je novi kralj imenoval prej, dokler je še kot reven pes hodil po deželi, da bi spoznal ljudske šege. Mesar je pokorno izjavil: „Tiras mu je ime.“ Novi kralj se je torej imenoval Tiras I., po milosti prerokovi kralj vseh kraljev, vladar zemlje in morja, vladar življenja in smrti itd., in njegovo ime je bilo zapisano v zlato knjigo. Pričelo se je posebne vrste vladanje. Privredli so ga v vladno posvetovalnico, posadili ga na prestol, dali so mu krono na glavo in so se mu približali, da bi mu poljubili tace. Kralj je takoj prvemu pogledal nejevoljno v obraz in mu je odtegnil tace. To so smatrali za izraz nemilosti. Vladar je še nekaj časa mirno sedel, potem je pa pred prestrašenimi dvorjani stresel krono na tla in strgal dragoceno obleko raz sebe. Vsi so sklonili globoko glave, ker ni dovoljeno gledati, če kralj nekaj nedostojnega dela — še manj pa o tem govoriti. Potem je skočil dol in začel se je mirno izprehajati med pokorno ležečimi dvorjani in ovohal je vsakega posebe. Pri velikem vezirju se je ustavil, ovohal ga je temeljito od vseh strani, skočil je proti njemu in mu je začel trgati brado. Iz tega so navzoči spoznali, da je mož obsojen na smrt. Takoj so ga obesili, z njim vred pa vse njegove strice, kajti taka je bila takrat navada, če je kak minister padel v nemilost. Ljudstvo je videlo prvo dejanje novega vladarja in hvalilo ga je zelo, kajti veliki vezir je bil zelo obsovažen; bil je namreč velik kujon, ki je izrabljaj zaupanje prejšnjega kralja v syrho brezsrčnega odiranja vsega ljudstva. Od tega časa so podložniki Tirasa I. zelo ljubili, molili so zanj k Alahu po mošejah in peli njemu v slavo pesmi in himne, v šolah so pa razobesili njegove slike.

Kraljevski služabniki in sužnji pa so imeli s Tirasom I. svoj križ. Ni pazil na obleko — sploh se ni pustil

oblačiti. Tudi ministri niso bili ž njim zadovoljni. Nobe-nega ni vabil na pojedine, na vsa vprašanja je molčal, nobenih povelj ni dajal. Če je kdo pustil odprta vrata, se je prikradel v kuhinjo in grizel tam kosti, pozablajoč pri tem na svoje kraljevsko dostojanstvo. Jasno je bilo, da je nujno potrebno, zapirati ga v posvetovalno dvorano. Zastonj je bilo, če je predenj stopil dvorni maršal in s pre-križanimi rokami pokorno javil, da je čas, iti na lov. Vla-dar ni odgovoril in grizel je naprej copato, ki jo je našel v nekem kotu. Ministri so kmalu uvideli, da je kralju vla-danje deveta briga, zato so začeli vladati na svojo pest. Začetkoma so se bali usode velikega vezirja, pozneje pa so uzakonili nove davke, da bi jih pridržali zase. Pod-ložniki pa so rekli: „Kje je kraljev podpis?“ in niso pla-čali nič. Sicer pa tudi vladar sam ni bil nič kaj dobre vo-lje. Ni smel ne v kuhinjo ne v hlev, vsako copato so slu-žabniki poskrili. Tudi sebi enake družbe si je poželet in gledal je vedno na vrata. To je opazil eden sužnjev. Šel je k pravemu kralju in rekel: „Gospod moj, moram ti ne-kaj povedati, veselilo te bo, meni pa naj to prinese svo-bodo.“ „Dobro, velja!“ je rekel kralj in suženj je pripo-vedoval, kako in kaj se godi. Končno je predlagal: „O gospod, hočeš biti meni milostiv? Pustil bom enkrat vrata odprta, drugo že samo pride.“ Kralj mu je obljubil visoko nagrado in — zgodilo se je, kakor je bilo dogovor-jeno.

Drugi dan zjutraj je bilo v kraljevski palači vse na nogah. Prestrašeni služabniki so iskali vladarja Tirasa I. povsod, v kuhinji, v hlevu, po vseh njemu priljubljenih kotih. Ni ga bilo nikjer. Iz tega so sklepali, da jih je za-pustil. Jok in žalost sta zavladala po vsem kraljestvu, kajti tako dobro podaniki še niso živeli kakor sedaj za vladanja Tirasa I. Ker pa ni bilo na to misliti, da bi iz-hajali brez kralja, poklicali so zopet Hasana Pravičnega, da bi vladal ljudstvo vseh verujočih.

Kratko je bilo vladanje Tirasa I., vendar se ga ljud-stvo še danes hvaležno spominja, kajti takrat ni bilo ne davkov ne vojske ne divjih lovskih zabav, ki so uniče-vale polja ...

To je moja pravljica. Če pridete v deželo samar-kandsko, vprašajte, kdaj je bilo ljudstvo najbolj srečno, in rekli vam bodo: „O, takrat, ko je vladal pes.“ In še danes je tam pes zelo spoštovana žival, ker nikdo ne vè, če ni eden ali drugi kraljevskega rodu.

TRUPLA OD LAKOTE UMRLIH RUSKIH OTROČIČEV

PROSTITUTKA ZOŠA.

VI.

Drugi dan sem se podal sam v Baranowicze. Mraz je ponehal nekoliko. Pri Rappaportu je bilo vse razburjeno. Stari Žid ni nič govoril, ni se priklanjal, ni hvalil svoje robe; bled je bil in tih. V sobi sem sedel čisto sam. Bilo je že osem. Prva je prišla Erna. Tiha je bila. V nogah sem najprej čutil. Tresla so se mi kolena. Vsak korak v veži me je prestrašil, vsak udarec na vrata mi je odprl cel svet grozovitih možnosti.

„Sam ste? Kje je Gustel (Krippner)?“

„Danes ima službo.“

„Škoda.“

„Ernočka, in veste, jeli Zoša doma?“

„Ni je, sploh je ni. Danes zjutraj, ko smo se vrnili, je odšla in potem je nisem več videla. Niti v službi ni bila. Divizionar jo je iskal bolj kot ponavadi. Peretza so aretirali — pri nji doma so vse premetali.“

„A kaj so iskali?“

„Ne vem.“

„In so kaj našli?“

„Nič.“

„Veste gotovo?“

„Gotovega nič ne vem, le poročnik Frauhan mi je pravil, da niso najbrže nič našli, ker je divizionar zelo vesel in Otakal jezen.“

Čudno, čudno — sem si mislil — kako vruga, so ji prišli na sled?

„Ali kaj sumite, ali veste, za kaj gre?“ sem jo vprašal po dolgem molku.

„Vse vem. Tudi jaz sem vpletena, saj sem Ukrajinka in, verujte mi, ne avstrijska in še manj pruska —“

Kam vruga, to dekle meri — sem si mislil — ali me hoče speljati?

„Ne razumem —“

„Razumete, pa mi ne zaupate. Sicer je pa bolje, če molčiva tukaj.“ Pokazala je s prstom na štiri lesene stene. „Ker tukaj je prav malo varno. Rappaporta imajo tudi na sumu — baje ima lepe denarce in zelo, zelo malo gostov, kakor vidite.“

„A hočete stopiti z menoj?“

„Da, da, samo hitro!“

Presedal sem ves čas iz enega kota v drugi, iz ene strani stolice na drugo stran, in komaj sem čakal, da bi kam prišel. Zavila se je v kožušek, pokrila se z rdečo kapo, prišla me pod roko in me povedla po čudnih ulicah, kjer so ležali trhli hlodi in kupi smeti. Umazan sneg. Tema.

„Za menoj.“

Šla sva med dvema hišama. Ozko, da komaj greš skozi. In prišla sva na gnojno dvorišče, stopila sva v

konjski hlev. Duh toplega gnoja mi je udaril v nos in v oči me je peklo.

„Tukaj je temno,“ je šepetala, „držite se me za krilo.“

Slišal sem, kako je premetavala nekaj, kako je vzela nekaj težkega iz nekega kota. Hipoma mi je nekaj splezalo po nogah, po vsem hrbtu in v glavo in zopet nazaj.

„Kje smo?“

„Potrpite, na varnem vsekakor, na varnejšem kot pa pri Rappaportu. Lestvico sem prislonila,“ je rekla, „stopajte za menoj.“

Oprijemal sem se z rokami umazanih okrajkov ozke lestve.

„Pazite, četrti klin manjka! Napravite večji korak.“

Odprla je nekaj in kmalu sem začutil, da se nahajam v podstrešju nad hlevom. Držal sem se za nje krilo in polagoma, previdno stopal za njo. Potrkala je, kakor sem takoj ugotovil, na neka vrata.

„Kdo je?“

Aha, Zoša — sem si mislil, in čutil sem, kako lahko mi je postalo v nogah in glavi, kajti resnično ni ga težjega občutka, kot so težke noge. In vselej, kolikorkrat sem bil v nevarnosti, sem se bal le za noge. Noge so vedno bile tako težke kakor dva pribita hloda. — Poletno, svobodno, široko sem stopil za njo.

„Erna in ...“

„Le stopita,“ je dejala; odpahnila je vrata, stopila sva v ozek prostor med dvema vratmi. Zaprla in zaklenila je prva vrata in odprla druga. Prišli smo pred dolg zelen zastor; žarki svetilke so uhajali skozi sredino med obema prostoroma k vratom. Privzdignila je zastor. V sobici je bila omara, krasna postelja, lepa otomana; sploh je bilo urejeno vse prav okusno, vse oblečeno v temno-rdeč žamet.

„Sara, prinesi čaja.“

Stara ženska glava je pogledala skozi zastor na levi strani sobe.

„Za koliko?“

„Za tri, za tri ...“ in pogledala je naju z brezizraznimi očmi še enkrat, kakor bi ne verjela, da morejo biti tukaj trije ljudje. „Za tri — kmalu bo.“

„In sedaj — sedaj je konec,“ je rekla Erna.

Gledal sem jo. Lepa je bila. Spomnil sem se na „Sliko Doryan Greya“ in preživel sem celo sliko tega človeka še enkrat v duši, primerjal sem jo z lepoto in nevenljivostjo njene mladosti.

„Vidiš, sedaj pojde tudi ta album v ogenj — vse ... vse!“

Vzela je v roke album, ki ji je bil najljubši, trgala je stran za stranjo in metala v ogenj. Za vsako sliko je gledala.

„Ha, to je Billet, ta lopov! A bil je vendar pošten, bil je mož. In tukaj — poglej ga, poglej, Auerbach. Mlad dečko, komaj iz kadetnice je prišel, imela sem ga resnično rada. Poglej ga, saj si ga poznal! Ali se spominjaš, tistikrat, ko je bil z nama v „Warszawi“, v Lwowu, se spominjaš, kako je govoril, ko smo v „Kurierju lwowskem“ brali o tistem otroku? Meisel, ali kako se je pisal, ki je s sekiro ubil mater, kar tako na lepem, nekega lepega jutra. O, če jo je ubil, tedaj se ima mati za to zahvaliti sebi, sebi, ker ga je rodila. Ali ni strašno, igrati karte z usodo bodočih človeških življenj — in niso li otroci karte? Kaj, ali ni zločin, ustvarjati zavestno nova življenja, ko ne veš, kakšen bo človek, ko ne veš, kam se bo obrnil, kje bo iskal tolažbe svojim bolečinam, ki so neizogibne?! In končno, kaj pomeni teh sto let, če jih bo sploh živel, kaj pomeni ta trenutek v večnosti časa? Da, da, če bi to ne pomenilo zopet dolge verige ljudi, ki izjdejo iz tistih sto let. Stokratno, tisočkratno potencirani zločin! In sebi v zabavo si ustvariijo otroke, ker ne morejo živeti brez njih — samo koristolovstvo, tudi tu sama skrb za sebe! In potem govoričijo o hvaležnosti, hudič naj jih vzame! A, dovolj, dovolj tega! ‚Norec‘, sem mu tedaj navadno rekla, ‚kaj hodiš v nebesa, če veš, da jih ni, norec si!‘ ‚Norec... sem; da, norec je vsakdo, kdor ne misli tako kakor drugi besediči; a kaj, če bi bil samo norec, tudi zločinec je‘ — in kaj vem, kaj še vse?

Res, škoda se mi zdi tega fanta; kaj je z njim? Da bi le kje padel na kaki fronti, to bi bila prava sreča zanj, kakor“ — obrnila se je k meni — „tudi za tebe.“

„Hvala lepa!“ sem si mislil.

„In sedaj pridejo veličanstva: general Otakal, ki bi prav rad zaklal divizionarja, pa se mu vseeno klanja in govori v oficirski menaži govore, polne spoštovanja, in mu liže pete in še kaj drugega; vidiš, ta dedec mi je med vsemi najogabnejši, in veš zakaj — pa kaj naj ti povem? Človek nikdar ne more povedati, zakaj, vsaj jaz ne; ogaben mi je, ker je ogaben. In če bi skušala povedati, zakaj, gotovo bi lagala.“

Otakal je sfrčal v ogenj, in tako listina za listino, pismo za pismom.

„Glej, glej — tvoje pismo, ki si ga pisal z dopusta — ali hočeš, da ti ga preberem?“

„Berl.“

„Pa ne vsega, samo kratek odlomek; slušaj torej: ‚Včasih mislim nate, a le poredkoma, ko sem sam in mislim na povratek z dopusta; čudno se mi zdi to, skoraj smešno. Ali ni res? Glej, ko sem pri tebi, sem samo, samo tvoj; ali se ni to tisočkrat ponavljalo. pri Erni, pri Hermi in sedaj pri tebi — in potem se bo še tisočkrat pri drugih. Vidiš, to ti je človek, krona vsega sveta, lepa krona!‘ — Ali ti je dovolj?“

„Neumnosti!“ sem odgovoril, a poslušal sem prav in še bi bil, pa me je bilo sram.

Starka je prinesla samovar na mizo, dober čaj.

„Slušaj, Ernočka, pojdi k Rappaportu in Peretzu in reci jima, da sem vse, kar bi moglo kaj izdati, sežgala,

da se kratkomalo ne bo nič zgodilo, da sta lahko brez skrbi. Jutri pridem zopet v urad in sploh napravim konec temu življenju. Škoda — tako lepo je bilo!“

Oblekla se je in počasi odšla.

„Zdravo! Okrog polnoči pridem k Rappaportu, počakaj naju!“

„Bom.“

*

„Konec... konec,“ je rekla, ko sva ostala sama. „Poglej me, saj nisem več ista kot sem bila, kako vse drugačna sem! In čutim se zadovoljno. Ah, ta mir, ta sveti mir! Veš, človek je preveč blato, da bi mogel ljubiti, resnično ljubiti kaj drugega kot pa blato. Ali si že videl tiste ljudi tam za fronto, tam čisto blizu gozdiča, vedno so v blatu in nikdar se ne umivajo, tako poredkoma — in ne vem, če so nesrečni. Enakomerno je njihovo življenje, zdi se mi, da bi lahko imeli to in ono, pa ničesar nočejo. Enakomernost in enostavnost, to je zadovoljstvo.“

Nisem razumel, kaj mi je hotela povedati.

„Kaj mi to pripoveduješ?“

„Tako, zdi se mi, da je mirno življenje življenje zadovoljstva, udobnosti, lenobe, življenje poštenja tako kakor počitek, ko je človek jadral dolgo, dolgo dobo, kaj jaz vem kod, ko si je delal z rokami pot kakor z vesli, je bil bolehen, grudi so težko dihale, in končno je padel nazaj in rekel: Kaj bi iskal tam, v tistem tam, ki ga ni? In vrnil se je, odkoder je izšel. To je krog, ki se upajo nekateri obhoditi ga in drugi, ki niso ne pametni ne duhoviti ne močni, v vsakem oziru pod povprečnost, ti ljudje ostanejo koj na točki, modrujoč: Na tem potu bi sicer lahko videl to in to in ono, a stalo bi me nasilja nad samim seboj. Ostanimo torej, kam bi zopet prišli? In končno je vsaka točka na krogu enaka, vsaka točka na površini krogle ista. Ker, če jo prestaviš od tukaj tja, je ista, in človek niti ne opazi, da bi bila druga.“

„Vsakdo ima prav, ti tudi,“ sem rekel, „a jaz ne modrujem. Živim in nič več — in nikdo ne živi drugače, kakor jaz. Če kdo misli, da živi drugače, laže drugim, ali pa je od drugih nalagan.“

In zopet so letela pisma v ogenj. Zopet fotografije, fotografija za fotografijo.

„Morda ne veruješ, da me kljub vsemu boli, ko moram vreči sliko za sliko v ogenj, boli me, ker čutim, da sem ob vsaki sliki, ki jo vržem v ogenj, obubožala za spomin, zato, ker spomin skoraj ne more ostati brez vidnih ostankov. To je v človeku pohlepnost za lastjo; človek drži in četudi je sam papir, ničvreden, popisan, porisan papir — saj je človek tako malenkosten.“

Vidiš, to je tvoja slika, ali hočem tudi to sežgati? Lep si bil; poglej te lase, kako čudovito lepo so ti padali ob sencih v valovitih kodrih; poglej ta obrazek, kakor deklica, preoblečena v vojaško obleko; poglej te roke, kakor da si jih vse življenje imel spravljene in si jih samo ob svečanih prilikah odklenil, in samo meni v majskih večerih v Lwowu božal z njimi vroča lica. Škoda je te

slike, resnično — ne, ne bom je še danes vrgla v ogenj, pozneje nekoč, a vrgla jo bom. Zakaj bi je ne vrgla, saj bom tudi na to pozabila, na tebe, na vse — vse — in postala bom poštena.“

Stopila je k oknu med zagrinjala in me otožno gledala. Oči je priprla, glavo obrisala, mislil sem, da bo jokala.

„Ha, ha — neumnost — ne bom — ne bom — tudi to vržem v ogenj —“ In prišla je, že jo je potegnili, a roke so ji šle same narazen, slika je padla na tla. In gledala me je, vsedla se je poleg mene, naslonila glavo na moje rame. Jokala je tiho, zadrževala izbruh; čutil sem, da joče, a nisem se upal pogledati jo.

Tako smešno se mi je zdelo vse, da bi bil zaukal kakor v dnevih, ko sem včasih nad svojim domačim krajem v zgodnjih urah splezal na vrh in sem videl pod seboj le morje, ki je bilo megla. In takrat sem navadno zaukal in premišljeval: Bogve, ali se je zbudila moja deklica v dolini; in če bi bilo to morje, bi se gotovo potopila. Čutil sem, da mi gube v licih lezejo v nasmeh, stiskal sem strogo obraz skupaj — pa nisem mogel.

„Ne, to sliko bom še spravila, še nekaj časa, dolgo itak ne bom smela.“

„In zakaj, zakaj, Zoša? Saj bi bila lahko vse albume spravila!“

„Stvar je ta: na sledu so mi; in kar bi jaz ne izdala, bi povedalo kako pismo ali pa katerakoli teh slik, zato je bolje, če vse gre — a tebe bom še imela in mislim, da ne bodo prišli na to. In ti si zanesljiv, saj se spominjam še naših političnih razgovorov v jezuitskem parku. A ta Peretz, veš, ga je polomil; pustil je tisti večer goreti svetiljko v hlevu in ko so ga vprašali po hlapcu, je rekel, da je peljal mene v mesto, da sem bila pri njem na čaju. Ko so ga vprašali, zakaj ni peljal po cesti, je odgovoril, da on nič ne ve, da bi ne bil peljal po cesti. Rekli so mu, da bi se morali srečati —. Izmuznil se je pa še precej dobro: „Šli so pa tja že pred pol ure, in končno, kaj jaz vem, kakšne muhe ima vedno gospodična.“

Zaprli so ga, a hudega ne bo nič; seveda moram tedaj mirovati, ker sedaj me bodo kolikortoliko imeli na sumu. Da jih jezim, sem se nalašč skrila še semkaj. In če me vprašajo, kje sem bila, porečem, da sem se zabavala na pristavi pri gospodu Kobilanskem — veš to je pošestnik in bogataš dve uri hoda od tukaj. In tja večkrat zahajam.“

Malo čudno se je smehljala.

*

Poldvana jest je bilo, ko sva šla iz podrte barake.

„Pojdiva se še malo sprehajat. Danes je tako lepa noč, sneži ne, toplo je in še precej svetlo.“

Šla sva proti pokopališču. Prijela me je pod roko in se privila k meni. Včasih mi je postajalo vroče, a vedno me je spustila.

„Vidiš, kako je vsenaokrog belo. In tako je lepo! A veš, zakaj je lepo, tako zelo lepo? Ker je oblika brezoblična, ker je najvišja lepota v neskončni brezobličnosti oblike. Ne, tega ni mogoče povedati, a čutiti. Nisem bila še nikdar v Alpah. A kako bi mogla tam živeti v malenkostno oblikovanih vrhunčkih, v večni ječi med skalnatimi zidovi? Oko se ustavi in misel laže. Kaj je zadaj? Nič. Ječa pri ječi. Ni kakor pri nas svobodno, široko. Zato so tudi naši ljudje drugačni in ljubijo samo neizmernost. So drzni in veliki. Takšni so kakor ti in jaz.“

*

Pri gozdiču sva se poslovila.

„Slušaj,“ mi je rekla Zoša, „mislim, da se ne bova več videla. Sklenila sem drugače živeti. In kriv si ti...“

„In zakaj bi se ne videla več? Povej, kaj ima to opraviti s tvojim drugačnim življenjem.“

„Kaj ima opraviti? Ali ne razumeš? Sklenila sem postati poštena —“

„Navadna ženska —“ sem rekel.

„Kot prostitutko me nisi hotel, kot navadno žensko me zmerjaš — takšni ste vsi. Zdravo. In — konec!“

* * *

Več kot mesec dni nisem bil v mestu. Polagoma je pritiskal mraz. Imeli smo do — 35° R in čepeli smo v svojih podzemeljskih rovih. Novo leto je že oddavna minulo in bližal se je pust. Krippner je vedno silil v mesto, a meni se ni dalo, ker je bilo ležanje in čakanje bolj smiselno kot pa pohajkovanje in nepotrebno trošenje sil v sneg in prazen nič.

„Tam je ples, zabava! Pojdiva!“

„Pojdi. O plesu in zabavah imam svoje mnenje.“

In nisem šel.

Pred pustom sem dobil lepo, veliko pismo z zlatimi robi.

Kdo mi piše? Neznana, čisto neznana pisava.

Dolgo kartonasto pismo...

Tadej Kobilansky — Zoša Kobilanska,
poročena i. t. d.

Aha — to pomeni, samo na plesu sem dostopna.

„Pojdiva na ples,“ sem rekel Krippnerju. „Kobilansky priredi danes zabavo — glej, povabilo je priloženo.“
In šla sva.

Konec.

POGREB.

— Ne vem kateremu bratu, ki so ga nesli po dolini. —
Iz zbirke „Trbovlje“.

Z visokega hriba sem te s pogledi na tvoji krsti
spremljal pod ozke, zasnežene topole
v večni mir tvojega telesa.

Ves drhteč sem poslušal žalostno godbo godcev,
ki so ti igrali na poti v brezkončnost —
in se mi je zdela flavta kakor piš zimskega vetra
in se mi je zdel boben kakor utripi srca pojemajoče nevihte.

Kako je že bilo?

Iz skale je zevala tanka rana,
ko si sivega prahu natrosil nanjo —
potem je iz rane skočil rdeč hudič
in te je udaril v oči,
da se je pest razletela ...

Gospodar mu je izkazal hvaležnost s črnimi poslanci,
ki so jim cilindri bahato kinkali na plešastih glavah.

Z visokega hriba sem te s pogledi spremljal
in sem se čudil, da nisi iz krste stopil k cilindrom,
da bi jim dejal:

Zakaj pa vas nikoli ne udari hudič v obraz?

NOČ OB KRESU.

Kresovi goreli so.
Pesem so pele mlade device,
da so jim lica veselo žarela.
Zdaj pa hitele so
v kamrice spat ...
Jaz pa sem čakala.
Ugasnil je plamen,
smeh je potihnil —
bila sem sama.
Trnjev sem venec
si v lase zaplela
in po obrazu polzele so
kaplje krvave.
Zdaj, ko sem sama

in gledam le kupček pepela,
nisem več žena.
Strla bi se.
Čuj ta odmev —
čutim ga.
Saj so le sanje,
samo nasmeh je prešinil
krvavi obraz.
Bele kresnice ob potu
so klonile glave.
Rože nedolžne, čemu bi v gošči
čakale solnca? Sterem vas!
In zaječale so, jaz pa sem zrla
brezčutno v mesečno noč.

MISLECI SOCIALIZMA.

PLATON.

428—347 pred Kristusom.

O Platonu vemo gotovega le toliko, da je bil sin plemenite grške družine, da je živel nad osemdeset let, da je bil njegov prvi učitelj slavní Kratil, učenec Heraklitov¹, da se je od dvajsetega do osemindvajsetega leta učil pri Sokratu², katerega je nad ose občudoval in mu slepo sledil, da je po Sokratovi smrti odpotoval v Cirenó, kjer ga je slavní Teodor poučeval matematiko. Pozneje je še odšel v južno Italijo, kjer so ga Filolaj, Arkit in Timėj seznanili s Pitagorejevim naukom³, in od tam v Egipt, kjer ga je omamil sijaj veličastne egipčanske preteklosti. Povrní se je potem zopet v južno Italijo, v Sicilijo, kjer je bil gost na dvoru Dioniza starejšega in Dioniza mlajšega, oba samodržca v mestu Sirakuzi, katera je hotel pridobiti za svoje modroslovne nauke, kar ga je pa stalo izgubo svoje osebne svobode in nazadnje resno nevarnost, da izgubi življenje.

Platon, plemič po rojstvu, predstavlja v modroslovju po svojih nazorih najizrazitejši idealizem. Načelo, naj bo duševnost voditeljica modroslovju, je njegova ustvaritev in lahko trdimo, da po njegovi smrti ta misel ni napravila večjega napredka.

Smoter Platonovega življenja je bilo torej le modroslovje. Na to je opiral vsako dejanje, vsako vedo, vsako javno delovanje. Modroslovje bi moralo biti po njegovih nazorih tudi državni politiki vodilo. Platon je predvsem pojmoven, teoretičen modroslovec, ki išče in se trudi le za idejo. Šele v poznejših letih se je bavil posredno z dejanskim političnim vprašanjem. To nam kaže dejstvo, da je svoja politična dela pisal šele v zadnjih letih svojega življenja. Spis „O politiki“ je izšel malo pred njegovo smrtjo, knjige „O zakonih“, v kateri se prikazujejo njegovi socialistični nazori, pa sploh ni utegnil dokončati.

Kratil ga je predvsem učil o zmislu Heraklitovih nazorov, da so vse stvari minljive, Sokrat mu je potem dokazal, da je mogoča resnična in uspešna veda le, če se naslanja na splošne svetovne pojave. Isto je tudi Platon iskal vse svoje življenje nad večno se izpreminjajočimi stvarmi izdatne in trajne ideje. Platon je zato predvsem modroslovec ideje, katera mu je edino neminljivo vodilo in večni zakon.

Izrazito socialno pojmovanje pa najdemo že v njegovi knjigi „O mestu“. Mesto je zanj slika družbe, ker v eno združuje veliko skupino ljudi najrazličnejšega socialnega stanja, mesto mu kaže sestavo družbe, njeno razdelitev v različne socialne razrede, njeno bogastvo

in njeno revščino. Tu vidimo razločno duševnega velikaná, ki nam kaže pred dva tisoč leti človeško družbo kot celoten organizem, katerega posameznik je sestavni del.

V knjigah „O republiki“ — ali „O mestu“ — „O politiki“ in „O zakonih“ razlaga Platon svoja načela tako:

Posamezen meščan ne more predrugáčiti ničesar. Modrijan se smatra v taki družbi kakor izgubljen med množico divjih zveri in ves njegov trud gre le za tem, da se ne dela soodgovornega za krivičnosti in nasilja drugih. Zato filozofu ni dano izvršiti tega, kar mu je najsvetejša naloga, vsaj dokler ne bo država drugače organizirana. Le država more uspešno skrbeti za izobrazbo in srečo mas, pravilno razdeliti vsako delo, skrbeti za vzgojo otrok v zmislu modroslovja. Toda državniki ne morejo tega storiti, ker vladajo le navidezno, ker so sami žrtev najgrših ljudskih predsodkov in ker jim gre le za to, da zadovolje ljudsko neumnost. Zato ne smemo soditi značaja države po načelih tistih politikov, ki smatrajo državo za čudno, nerazumljivo prikazen. Država je družbin pojav, zrcalo njene krivične sestave. Njena naloga je soditi po načelu, ki naj bi ji bilo vodilo. Ljudi je združiti, krepost bodi obči zakon. Država bo popolna le tedaj, ko ji bodo modrijani vladarji, oziroma ko bodo kralji modrijani. Platon ne verjame v moč demokracije, ker so po njegovem mnenju večine nesposobne voditi države, ker nimajo krepke duševnosti in zapadejo lahko zato predsodkom mase. Prava krepka duševnost je le last redkih posameznikov in samo ti morejo pravilno voditi državo. Socialistično načelo pa najdemo tam, kjer zahteva Platon razdelitev dela, solidarnost med vsemi, solidarnost, ki naj se opira na razum. Revolucije — pravi — so nezogibne, dokler ne dobi država svojega pravega temelja. Državnikom so vojne pogoj, ker mislijo, da obstoji vsa državna modrost v tem, da znaš gospodovati in podjarmiti druge; ali največja državna modrost obstoji nasprotno v tem: Stremite — to je Platon napisal pred dva tisoč leti — za tem, da gospodujete pametno sami sebi! Vojni se je izogniti, po njej je poseči le v slučaju brambe! Militaristični razredi ne znajo voditi držav, vse bolj znajo to trgovci in industrialci, ki obogate in odvzamejo s tem državno moč vojaškemu razredu, ki nasprotno z državo vred gospodarsko propada. Obogatenje trgovcev pa ustvarja na drugi strani premoč denarnih mogotcev. Zato se mesto — družba — razdeli v dva sovražna, med seboj se bojujoča razreda: v bogatine in reveže!! Tu vidimo natanko obrazloženo sodobno socialistično misel! Eni imajo vse, drugi nič. Rešitev pa je le v družbi enakih. Toda tako družbo more ustvariti le trezna politika, ki se opira na modroslovje.

Zasebna lastnina in sedanja sestava družine — pravi nadalje Platon — sta najhujša socialna zla. Država bi morala skrbeti za razdelitev lastnine, za prenovó družine. Država je vse, vse bi moralo biti od države. Tudi otroci bi se morali čuvati le po državi. Poroko bi morali nadzorovati zdravniki in pravniki. Ženskam gredo enake pravice kakor moškim.

Platon je idealist, ali njegov idealizem je zdrav in temelji na stvarnem socialnem nazoru. Prvi nam je podal že v starem veku večno svežo kritiko socialnih razmer in državne sestave. V zasebni lastnini vidi razločno vir

¹ Heraklit, starogrški mislec, ustanovitelj nauka: Vse je minljivo.

² Sokrat, eden najslavnejših modroslovcev vseh dob, ni pustil za seboj nič napisanega. Njegov nauk je Platon podal v svojih knjigah. Sokrata, ki je bil tudi kot človek zelo simpatična, vesela osebnost, polna vsakovrstnih čudaštev, so obsodili na smrt s strupom, češ, da odvráča s svojim naukom mladino od starih bogov! V resnici je prišel Sokrat potom premišljevanja do nekega edinega boga, ki bi ga mi imenovali „vest“.

³ Pitagora, starodaven modroslovec in matematik. Iz njegove šole je izšla cela vrsta najboljših grških znanstvenikov in modrijanov, med temi tudi trije v tem stavku imenovani.

vsch socialnih zločinov, njegov vzor je država brez prednosti za posameznika.

Pred nami so se vršile in se vršijo grozote, kakršnih človeška zgodovina niti ne pomni. Vsi socialni zločini Platonove dobe se ponavljajo v povečani meri, kljub temu, da je želja po njihovi odpravi našla že pred dvema tisočletjema svojega velikega učitelja. Ali je napredek idej tako počasen?

Napredek ni počasen! Zlo je prišlo do vrhunca. Zdaj pride gotov neodoljiv propad, zdaj pride ideja do svojega uresničenja.

Delavsko ljudstvo ima v svojem apostolu velikega učitelja za seboj. Platon je idealist, dokler ne postane njegova ideja potom boja in po dovršitvi socialnega procesa živo življenje.

Platon zavzema zato v vrsti socialističnih mislecev prvo mesto, ker je prvi razločno videl postanek nove družbe.

TELOVADBA

Poglavje o javni telovadbi.

Pomlad je tu, skoro bo poletje, čas javnih nastopov naših telovadnih odsekov. Raditega je potrebno, da nekoliko obširneje razpravljamo o javnih nastopih ter damo sodrugom navodila in nasvete, kako naj se odseki pripravijo nanje.

Zakaj pravzaprav prirejamo javne nastope? Ti imajo dvojen pomen, in sicer:

1. poučen, ki nam pove, kako daleč smo dospeli, kaj je treba popraviti, kaj je treba opustiti, kako smo napredovali v primeri z drugimi odseki. Obenem pa z javnimi nastopi seznanjamo javnost, katera nima prilike, pogosto tudi ne zanimanja, slediti našemu delu pri telesni vzgoji v naših telovadnicah, seznanjamo s tem, na kakšen način vodimo mi naše veliko delo in kakšni so sadovi našega dela;

2. javni nastopi so tudi agitacijskega pomena, kajti z javno telovadbo razširjamo misel telesne vzgoje med indiferentnimi vrstami občinstva ter jih na ta način prepričujemo o njeni potrebi in pridobivamo tako vedno nove člane.

Če pa hočemo doseči ta cilj, moramo ugoditi mnogim pogojem, predno moremo pokazati na uspehe. Ne smemo nikdar pozabiti, da ne prirejamo javne telovadbe radi zunanosti same, temveč da moremo z njo poučiti široke delavske mase, kako važen činitelj je telesna vzgoja za telo samo in za nrvnost, poučiti jih o potrebi telovadbe za vse poklice, stroke in vsako starost. Ne bomo vaditeljem, če hočejo pokazati, kaj zmorejo njihovi telovadci. Pozabiti pa tudi ne smemo, kar, ravno pri naši telovadbi zelo pogrešamo: da moramo gledalce ne samo pozabavati, temveč tudi prepričati jih o blagodejnem uplivu telovadbe, moramo v njih zbuditi prepričanje, da bi tudi oni mogli imeti koristi od izvajanih vaj. Vaje, ki jih izvajamo pri javnih nastopih, gledalcu sicer ugajajo, toda ne vzbujajo v njem želje, da bi sledil našemu primeru. Gledalec vidi, da razne točke, premike, vzmike itd. izvajajo samo nekateri in ne ve pri tem, da je možno izvajati tudi vaje, lahke za začetnike. On dobiva utis, da je telovadba pravzaprav umetnost, do katere bi se on nikdar ne povzpел. To je tudi vzrok, zakaj se ne more navdušiti

za telovadbo, zakaj se nahaja v naših vrstah tako malo starejših sodrugov, da niti ne govorimo o ženah.

Seveda me ne smete slabo razumeti, namreč, da ne bi privoščil telovadcem, pokazati, koliko so si pridobili z vztrajno in smiselno telovadbo moči, spretnosti in poguma, ne, reči hočem samo, naj se pri javnih nastopih pokažejo one vaje, ki jih lahko izvaja vsakdo, brez posebno velikih priprav, ne da bi mu grozil neuspeh ali celo presenečenje (pri telovadbi na orodju). Iz tega sledi, da javni nastopi niso tu zato, da bi se mogli pokazati samo pojedinci s svojimi vratolomnimi vajami, temveč, da je treba vedno gledati na celoto. In s tem bi bila naša javnost poučena, da je telovadba, primerno organizirana, dostopna vsakomur in da se od nikogar ne zahteva več, kot pa mu dopuščajo njegove zmožnosti. Prireditve javnih nastopov zahteva znatnih priprav, kakor predsedstva, tako vaditeljskega zbora. Prvo mora skrbeti za upravno stran, drugi zopet kar se tiče čisto tehnične strani javnega nastopa.

Nam gre predvsem za drugo stran, to je za tehnično izvedbo. Če je bila sklenjena prireditev javnega nastopa, tedaj ima vaditeljski zbor sledeče glavne in važne naloge:

1. izdelati skupne vaje, najsi bodo že proste ali z orodjem, (palicami itd.) za vse vrste;
2. nastop k prostim vajam ali vajam z orodjem;
3. vaje na orodju (ki naj odgovarjajo sposobnosti telovadcev);
4. posebne vaje posameznih vrst;
5. določiti vaditelje posameznih vrst.

Vidimo torej, da je to ogromno delo, ki je naloženo na ramena nekoliko sodrugov-vaditeljev, kateri nosijo vso odgovornost za uspeh javnega nastopa. Tem pa je treba naročiti še: izvežbanje prostih vaj vseh vrst (po smiselni pravilih), izvežbanje vaj na orodju, nastopov in odhodov.

Približa se dan javnega nastopa. Dopoldne se vrše skušnje po navadi ob 8. ali 9. uri. Ko bije ura 10, še vedno ni začetka. Zakaj? Zato, ker se nekateri telovadci absolutno ne morejo navaditi točnosti. Končno se prične — in takoj prvi nastop je pokvarjen s tem, da vaditelji niso dovolj poučeni o nastopu in da jim ni bilo vse jasno razloženo. Nastopijo znova: nastop je izveden bolje, odzove se fanfara k I. oddelku. Po telovadišču se razlegajo zvoki muzike. Tu prvi, tam drugi, zopet tretji, stojé, se lové, ter nepravilno pojmujejo telovadbo, njeno disciplino. Sodrug načelnik odseka, ki imaš take „pacarje“, ali se nič ne sramuješ? Nič, kajti če se sramuješ, potem bi si prihranil grenki trenutek, ne le sebi, temveč tudi tem telovadcem, ki jih moraš izključiti od telovadbe, ker jih nisi izključil že v telovadnici. Naj služi kot temelj, da tistega, ki ne obvlada vaj, kakortudi vse „komodneže“, ki se ne udeležijo dopoldanskih skušenj, sploh ne pripustimo k nastopu. Kazen mora biti tudi v tem slučaju. Skušnje naj se vrše v brzem tempu, ker je treba uvaževati, da niso tu zato, da se telovadci šele uče in izpopolnjujejo svoje proste vaje, temveč, da se predela cel nastop med seboj in z godbo.

Kar se tiče popoldanskega nastopa, naj se vedno točno držimo naprej določenega časa začetka telovadbe. Telovadci, bodite vedno pripravljeni na poziv k nastopu in vedno na mestu, ki vam je bilo določeno. V garderobah naj bo popoln red, naj se poslušajo in ubogajo vsa povelja in navodila rediteljev — prav gotovo pa povelje in navodila načelnika in vaditeljev. V vsakem slučaju pa gledajte na to, da bo telovadba sama po sebi izraz dobro

naštudiranih vaj, mirne sile, samozavestne, dobrovoljne discipline. Vse nesigurno ali prenapeto naj se izloči tako, da niti najmanjši nepravilni ton ne kazi vtisa telovadbe.

Tu je potem nujno, da se spomnimo na neke pojave, ki jih moramo odstraniti od naših javnih nastopov.

1. šetanje (sprehajanje) občinstva po telovadiščih in motenje telovadnega sporeda;

2. telovadci naj se ne sprehajajo v telovadni obleki med občinstvom, naj ne kade ali pijejo, da ne omenjam drugih oddelkov (dijaki in naraščaji). Posebno se to prav tiče sodružic, kajti njihova telovadna obleka daje občinstvu povod k pogostoma zelo grobim opazkam;

3. naraščaj (moški in ženske) naj po možnosti ostane vedno v garderobi, sploh pa vse one vrste in oddelki, ki ne telovadijo;

4. strogo je paziti na čistost obleke in telesa. So telovadci, katerih obleka pogosto vpije po perilu. Dalje moram omeniti še razne nepotrebne okraske, kakor so: svetinjice, prstani, zapestnice, verižice in razne frizure z razkošnimi trakovi (pentljami).

Prostost in skromnost naj bosta označeni v vsem našem zadržanju in nastopanju. To se mora vedno neizprosno povdarjati in zahtevati, in naj noben načelnik ne misli, da je obnašanje njegovih članov nekaj podrejenega, v zavesti, da malo neprisiljenosti ne škoduje. Kajti ravno neprisiljenost se pri nas pogosto zamenjava z grobstvijo, in svoboda z nebrzdanostjo. Posebno pa je poudarjati na medsebojno obnašanje članov in članic, ki mora vsak čas biti korektno. Druži nas disciplina, hočemo biti cvet in kader socializma, zato ne dajamo nikdar in nikomur naših protivnikov povoda, da bi govoril: „Vidite, to in to se je zgodilo tam in tam, taki ste socialisti!“ Tako poedinec pokvari najlepši utis, ki ga napravi 99 ostalih. Zatorej pazimo na to, da bosta nastop in obnašanje vsakega poedinca vzorna, samozavestna in uglašena.

Ves naš javni nastop mora napraviti na gledalca utis harmonije, lepote in zaokroženosti. Kar gledalca na prvi pogled navduši ali pa kar pokvari ves nastop, je discipliniranost telesa, ki nastopa. Žalibog imamo iz prejšnjih javnih nastopov skušnjo, da je še mnogim našim sdrugom pojem discipline španska vas. In sicer v dvojnem zmislu: prvič pri celokupnem nastopu in potem izven telovadbe pri poedincu! Vedno dotikanje in popravljanje obleke, frizure, vrtenje, medsebojno govorjenje, kimanje znanem, pripovedovanje nerodnih in dvomiselnih dvotipov itd.: sodrugi, to ni znak discipline, tako se disciplina ne razumeva!

Vsakdo mora brez ugovora izpolnjevati povelja svojih vaditeljev. To je njegova sveta dolžnost, ki jo mora ne le izpolnjevati, temveč jo mora vaditelj od vsakogar tudi zahtevati.

Roko na srce, sodrugi: Ali nam je nedisciplina v čast? Prav gotovo ne! Potrudimo se torej, da se obvarujemo vsega, kar bi moglo rušiti našo disciplino, iztrebimo iz naših vrst vsako polovičarstvo, a pazimo, da bodo povelja in navodila vedno do pičice izpolnjena — to zahteva disciplina. Zapomnimo si, da je disciplina porok uspeha!

Prva slovenska delavska telovadba na Jesenicah 25. junija 1922.

Naša kulturna osamosvojitev je le še vprašanje časa. Ni dolgo, ko smo bili na tej zemlji še popolnoma odvisni od kulturnih drobtin, ki nam jih je svatujejoči bogatin

ubogim Lazarjem milostno metal pod mizo, danes pa nas je vsaj par stotin Lazarjev, ki težko občutimo ponižujočo sramoto take drobtinarske odvisnosti in se je skušamo zato na vse načine rešiti. Vidimo, da ta ponos ne rodi samih razočaranj, temveč da nas obdaruje z zarodom tišočerih uspehov.

Težko je prepričati delovno ljudstvo, kaj bi bilo zanj boljše, ampak, ko mu pokažeš pozitivno posledico svojega nauka v praktičnem življenju, si lahko svoje zmage gotov.

Prva delavska olimpiada na Jesenicah je tak neizmerno važen pozitiven uspeh „Svobodinega“ delovanja, oziroma tistih njenih načel, ki si jih je osvojila ob svojem rojstvu in ki v glavnem velevalo, da si delavski razred določaj svojo kulturo prav tako sam, kakor si določa družabni red, v katerem je obseženo njegovo odrešenje. Nastop jeseniške „Svobodine“ telovadne enote skupno z mariborskim delavskim telovadnim društvom „Sloga“ ne pomeni nič več in nič manj kot žilav — čeprav skromen — začetek velikega gibanja, katerega se bo v par letih udeleževala celotna masa marksističnega proletariata na Slovenskem, ki mu bo to gibanje mogočen činitelj k zedinjenju.

V eni izmed prejšnjih „Kresovih“ številčk smo povedali, kako se je izvršil podoben začetek pred dvajsetimi, tridesetimi leti med čehoslovaškim bratskim delovnim ljudstvom in kako je iz tega začetka vzrasla dvestotisočglava vojska čehoslovaških delavskih telovadnih enot. Jesenice so naše Julianovo in z istim zlatim napisom bodo zapisane v zgodovini našega kulturnega dela kakor to malo moravsko mesto. Istih bojev in požrtvovalnosti nam je bilo treba, da smo prišli do svojega Julianova. In razlike ni niti v tem, da se moramo braniti proti nezaupanju v lastnih vrstah prav tako, kakor so se svoj čas branili iniciativni čehoslovaški sodrugi. Vsakdo se bo pri tem spomnil na čudno nezavednost tistih socialistov, ki raje vztrajajo v meščanskem ozračju sokolskih društev, kot da bi se oprijeli tako potrebnega probudnega dela med proletariatom. Ti čudni socialisti menda niti ne pomislijo na to, da podpirajo s svojo prisotnostjo v sokolskih društvih le njihova čisto nacionalistična in buržoazna stremjenja.

Socialistično delavstvo, delavstvo sploh, in sokolstvo — to je obširno poglavje, katero bo treba enkrat vsekakor temeljito načeti, če prej ne, pa vsaj ob priliki letošnjega jugoslovanskega vsesokolskega zleta v Ljubljani. Ta prireditev obeta sicer, da bo nekaj takega, kar imenujemo „v velikem slogu“, prireditev s toliko in toliko tisoč nastopajočih in gledajočih, sijajna rodoljubna parada, ampak ne moremo se ubraniti utisa, da bo to tudi zadnji največji nastop, kar jih je bil jugoslovanski Sokol sposoben organizirati, in da pojde ž njim odslej počasi a nepretrgoma navzdol.

Vzroki Sokolsko gibanje predstavlja v današnji dobi sentimentalno časovno zmoto, ki hoče in ne more premostiti vedno večje razpoke med obema socialnima razredoma in povzroča zato čisto brezmiselno programatične besede svojega ustanovitelja Tyrša: Svoboda, enakost, bratstvo! — ne da bi le enkrat pomislilo, kakšna mora biti pravzaprav dejanska izvršitev tega programa. Zgodilo se je celo, da se je sokolstvo kakor v posmeh svojim načelom popolnoma naslonilo na meščanske stranke, ker vidi v njihovih limanskih frazah o narodnosti in svobodomiselstvu izražen svoj svetovni nazor! Na Slovenskem je prilika gledati, kako se zato meščanske stranke tepejo za nadmoč v sokolskih vrstah tako, da so se morale iz njih odstraniti najboljše moči! Sicer pa pomislite nekoliko o razmerah na Hrvaškem! In de-

lavstvo naj paradira v tej meščanski sokolski nogometni tekmi kot gumijeva žoga, da bo žnjo napravila ena ali druga bužoazija svoje gole in dosegla tako čast in ogromen upliv? — Drugič: Sokolstvo je danes popolnoma odvisno od vladne podpore in ta svoj privilegij tudi pridno izrablja. Če tega ne verjamete, pomislite samo, da izdaja vlada težke milijone za sokolske prireditve in da naravnost sili državljane z metodami, ki spominjajo na teror, k vstopu v sokolska društva, ko se je postavila že od vsega početka proti ustanavljanju delavskih telovadnih enot, katerim ne privošči niti najenostavnejših ugodnosti. Berite sijajen dokaz v glasilu slovenske SSJ „Napreju“ z dne 21. junija, med dnevnimi vestmi! Tam boste z lahkoto spoznali, da rabi buržoazija delavstvo res samo kot štafažo in molzno goved, nikoli pa mu ne prizna pravic, ki jih uživajo istočasno meščanske ustanove. Pripomniti seveda moramo, da velja vse, kar smo tukaj povedali o Sokolu, tudi za njegovega polbrata Orla, o tem celó v vse hujši meri. Tukaj z razrednozavednim delavcem pač ni treba posebnega pomenka.

*

V času, ko je doseglo meščansko telovadno gibanje v Jugoslaviji višek, se je pojavilo krepko, še čisto mladeniško protigibanje z resnim, splošnokulturnim namenom, ki bo onemu zadalo odločilen udarec s tem, da mu bo odtegnilo proletarske množice, katere meščansko gibanje s svojo neuvidevnostjo danes še podpirajo. Delo tega mladeniškega pojava je že od vsega početka zedinjevalno, to vidimo že iz tega, da nastopata skupno dve proletarski društvi, ki sta doslej za istim ciljem korakali — ločena pota. To je pravilno, ker le tedaj, če bomo svoje ude zbrali v celotno bitje, smo ustvarili neodoljiv temelj za zgradbo bodoče cerkve.

Tudi v tem znamenju pozdravljeni vsi, ki ste začeli 25. junija pred svetom izvrševati svojo nalogo! Malo vas je še, a vi ste seme naših bodočih dvestotisočev!

ŠPORT

Kopanje in plavanje.

Čistost telesa je glavni pogoj zdravega življenja, prospanja in razvoja. Otroke je treba že v mladosti priučevati na umivanje in kopanje, in to vsak dan. Enako važno je imeti vedno čiste noge kakor tudi roke ter spodnji in gornji del telesa. Potrebni prostori, voda in vse pritikline bi morali biti otrokom na razpolago v vsakem šolskem poslopju, da bi imeli na ta način tudi najsiromašnejši otroci priliko, da se pod nadzorstvom učiteljevim pošteno umijejo, kar jim pogostoma doma niti delno ni mogoče.

V toplem poletnem vremenu vodite otroke h kopanju — seveda pod nadzorstvom — in, v kolikor to dovoljujejo razmere, jih takoj pri prvem kopanju učite tudi plavanja. Za vsakega je užitek, če zna plavati, pri kopanju pa je plavanje tudi potrebno, če slučajno zabredeš do neznanih globokih mest v vodi. Najlepše je kopanje na odprtem bregu, tako da se lahko spoji z vodno kopeljo tudi zračna in solčna. Take kopeli krepe zdravje, lahko pa tudi, če jih pretiravamo, mnogo škodujejo. Ni dobro, predolgo se kopati, in tudi ne več kot enkrat na dan.

Kopljemo se zato, da se očistimo, da utrdimo kožo, zdravje in da dobimo svežih sil za delo.

V vodo ne stopajmo segreti in spoteni. Začetnik mora brzo stopiti v vodo in se popolnoma potopiti, ali pa, če se boji, zajemati vodo z rokama in se polivati (škropiti). Kdor ne zna plavati, naj se drži pri bregu, séde naj ali se vleže v vodo in naj se giblje tako, da je celo telo pod vodo. Kopelj naj ne traja več kot 8—10 minut, pri plavanju ne več kot 10—15 minut. Kopelj naj bo vselej pred jedjo, nikdar pa ne sme slediti neposredno obedu. Kopanje in plavanje naj se vrši ob polni dnevni svetlobi, najlepše je kopanje pri dopoldanskem solncu. Če je pa velika vročina, se lahko odloži kopelj tudi na poznejše popoldanske ure.

Kopanje smatramo za prvi pogoj, da si ohranimo zdravo telo in da se utrdimo proti vremenskim neugodam. S kopanjem se očisti koža in izpere posušeni prah in znoj, telo postane prožnejše in dobi zdravo barvo s tem, da se kri hitreje pretaka po žilah.

Plavanje pa upliva tudi na telesno in duševno delovanje. Ima upliv na razvoj mišičevja; pri plavanju se giblje vse telo. Če se učimo plavati, je najbolje, da začnemo s plavanjem na prsih. Ostali načini so več ali manj težavnejši. Začetne gibe tega plavanja se je najbolje naučiti na suhem, in sicer stoje, ali pa leže na mizici, na blazini ali na kakem drugem vzvišenem predmetu, da se morejo roke in noge svobodno gibati pod telesom. Gibe rok pri plavanju delimo na štiri dobe.

Temeljna postava: Spetna stoja, vzročiti v mazinčjem položaju (roke so nad glavo sklenjene s konci prstov ter popolnoma napete).

1. Odročiti v hrbtnem položaju;
2. s predročenjem priročno skrčiti — prsti sklenjeni na prsih;

3. suniti navzgor do temeljne postave;

4. drža.

Z nogami vadimo ravno tako na štiri dobe. Lahko vadimo na klopi ali sede na stolu.

Temeljna postava: Prinožiti — prsti in pete skupaj.

1. Drža.

2. skrčiti prednožno not, podplati k sebi;

3. suniti v stran;

4. prinožiti do temeljne postave.

Gibi nog se izvajajo v istem tempu kakor gibi rok.

Ko smo se priučili tem gibom posamezno, moremo poskušati izvajati istočasno gibe rok in nog v vodoravni legi.

Za to nam služi blazina ali pa kak drug privzdignjen predmet, kakor že preje omenjeno. Pri skupnem izvajanju teh gibov moramo paziti, da so gibi rok in nog sočasni. Dokler učenec popolnoma ne obvlada teh vaj, se ne sme spuščati v vodo. Treba je torej začeti iz temeljne postave:

1. odročiti v hrbtnem položaju — noge drža;

2. s predročenjem priročno skrčiti, prsti sklenjeni na prsih — skrčiti prednožno not, podplati k sebi;

3. suniti navzgor do temeljne postave — z nogami suniti v stran;

4. roke drža — prinožiti do temeljne postave.

Te vaje ponavljamo približno dva ali tri večere, dokler jih popolnoma ne obvladamo. Zelo koristno je, da ne vadimo sami, temveč da nas nekdo nadzoruje, ki že zna plavati ter naše morebitne napake popravi. Šele potem se lahko spustimo v vodo. Plavanje je za človeka, ki se ne boji vode, zelo enostavno. Nekateri pa se morajo pred tem še iznebiti nekega strahu pred vodo, ki se jih poloteva ob mislih, da se morajo spustiti do bolj globoke vode, ali pa, da se jim more zgoditi kaka nevarnost. Tu je potem najbolje, predno se učimo plavati, da pogosto bredemo po vodi, da se nanjo privadimo in da se ne bri-

gamo, če nam pride voda v ušesa, v nos ali v usta, ali morda celo do pljuč. Če pride v pljuča, nas to sili h kašlju, po katerem se je iznebimo; ušesa si zopet izpraznimo tako, da poskočimo na trdi podlagi (trdih tleh) na pete; če bi pa to nič ne pomagalo, tedaj se še vedno nimamo ničesar bati, tudi če malo zveni po ušesih; voda, ki se tam nahaja, radi telesne toplote sama v najkrajšem času izhlapi.

Nizka voda, ki sega približno do pasu, je najprimernejša za učenje plavanja. V taki plitvi vodi je zelo lahko plavati — če se seveda obdrži celo telo na površini vode — in učencu, ki se uči plavati, se ni treba bati kake nezgode, kajti čim napravi napačen gib, se takoj lahko postavi na noge. Če se pa navzlic vsemu nekočkrat potopi pod vodo, tedaj ni to nič hudega, nasprotno pa to vzpodbuja, da se še bolj potrudi.

Kadar se učimo plavati, ne smemo svojega telesa utruditi. Če čutimo v vodi utrujenost, tedaj moramo takoj iz vode. Če je bolj hladno vreme, se osušimo z rjuho, če je solnčen dan, se pustimo posušiti od solca in lahko potem nadaljujemo s solčno kopeljo. Prihodnji dan začnemo znova. Če postopamo na tak način, se naše telo polagoma privadi temu naporu in vodnemu tlaku, naše telo postaja močnejše. Ni pravilno, če se gibi izvajajo prehitro, ker naglica ruši njihovo harmonijo in učenec se pri tem potaplja. Čim počasnejši so gibi, tem manj se človek utruja in tem dalje vzdrži v vodi.

Plavati se lahko naučimo sami, brez učitelja. Bolje je seveda, če imamo s seboj plavača, ki nas spočetka drži za pas, in sicer tako dolgo, dokler se v resnici ne obdržimo sami nad vodo. Razni pasovi iz plutovine, mehurji ali podobni pripomočki so popolnoma nepotrebni in jih zato tudi ne nasvetujemo nikomur, ki se uči plavati. Tak pas namreč drži človeka nad vodo vedno, pa naj plava pravilno ali pa slabo; takšen pas ga drži na vodi tudi, če se sploh ne giblje. Če pa hočemo plavati brez teh pripomočkov, tedaj vemo, da ne znamo in da se moramo šele od začetka učiti.

Napake, ki se največkrat ponavljajo pri začetniku in ki imajo potem stalen upliv na plavanje, so: telo se ne nahaja zadostno vodoravno na površini vode, noge pogostoma preveč visijo, kar seveda upliva na hitrost plavanja, posebno proti toku. Roke niso dosti napete, prsti niso pravilno skupaj, s tem se zmanjšuje ploskev roke, ki zajema vodo in ki pomaga nogam v njihovih gibih. Drugi gib pravilno odročiti — se mnogokrat prezre, roke se pritegnejo do polovičnega priročenja, ali pa do polovičnega predročenja, kar povzroča, da hrbet pride nad vodo in obraz do polovice pod vodo, s čimer zadržujemo dihanje, ki postane sunkovito in nepravilno. Mnogi zajemajo pri plavanju vodo do ust in jo potem zopet izbrizgavajo, kar pa ni lepo in tudi ne zdravo.

Ko smo se naučili osnovnemu plavanju in moremo zdržati v vodi 10—15 minut, tedaj lahko pričnemo s plavanjem po strani (na boku). Ta način plavanja ni tako utrudljiv za mišičevje in je tudi bolj praktičen, če moramo plavati dalj časa. Pri tem plavanju je celo telo nekako svobodnejše, mišice niso vedno tako napete, kakor pri plavanju na prsih, in telo je bolj pod vodo; pri tem načinu zajemamo manj vode, kar čutimo tudi pri manjšem odporu vode na telo.

Pri plavanju po strani (na boku) upotrebljavamo z nogami ravnoiste gibe kakor pri plavanju na prsih. Roke pa dobijo takoj drugo nalogo. Če plavamo na desnem boku, je desna roka napeta kakor v temeljni postavi in se potem giblje pod telesom do priročenja, nato se skrči in zopet iztegne do vzročenja. Leva roka je priročno

skrčena, giblje se na prsih iz predročenja do priročenja in nazaj do skrčenega predročenja.

Gibi rok se izvajajo takoj pod vodno površino; glavna stvar pri tem plavanju je odsun nog. Kdor že dalje časa plava po strani na boku, se hitro priuči tudi prvotnih gibov nog, ki polagoma postajajo podobni onim pri vožnji s kolesom. Predvsem pa je seveda potrebno, da znamo plavati na prsih.

Zanimiv poizkus držanja na vodi je takozvano „kobilico jaha ti“. Stojimo v vodi pokonci, denemo roke v bok in delamo z nogami navadne gibe kakor pri plavanju. Ali pa gibljemo z nogami kakor pri hoji, s skrčenimi rokami pa opisujemo elipse in sicer naprej, pri čemur je treba glavo nagniti nazaj. Če hočemo ležati v vodi, tedaj držimo napete noge pred seboj tako, da so palci na nogah tik pod vodno površino. Iz tega lahko pričnemo potem s plavanjem vznak. Ta način plavanja pa se popolnoma razlikuje od vseh prejšnjih. Je sicer lažji in manj utrudljiv, ampak naučiti se temu načinu ponavadi ni tako lahko. Prava težkoča je ravno v tem, da moramo ležati v vodi vznak.

Poglejmo si najprej gibe nog, katere moramo poskušati spočetka v plitvi vodi. Ležimo vznak, z rokami se oprimo ob dno, nato skrčimo noge in sicer tako, da sta peti skupaj, kolena pa na ven (počep).

Na 2 odsunimo noge vstran in jih takoj nato zopet sonožno pritegnimo ter zdržimo v tej legi nekaj časa.

Nato moremo začeti tudi z gibi rok: 1. Pri skrčenju nog vzročimo. Pri odsunku nog vstran priročimo (roke zajamejo vodo s polnimi dlanmi pod telesom). 3. Pri sonoženju in pri zdržanju giba nog ostanejo roke ob telesu.

Plavanje vznak smatramo za odpočitek v vodi, in sicer zato, ker se telo najmanj napenja, ter se more svobodneje dihati. To pa zato, ker pritisk vode na želodec in prsa odpade. — Treba je gledati na to, da je glava v vodi, gibi rok in nog se ne izvajajo na površini ampak pod vodo, in da je treba kolikor mogoče dolgo časa vzdržati.

Dobro je vzdržati pri plavanju neko dobo. Zato je tudi koristno, če poskusimo plavati kar najbolj hitro, pri čemur polagoma odpade vzdržanje, tako da vsi tempi slede drug za drugim. Oba načina plavanja sta zelo utrudljiva in se mora prej že pri navadnem plavanju vaditi tudi dihanje. Pravilno dihanje je ravnotako pogoj dobrega plavača. Kdor pri plavanju nepravilno diha ali pa sapo take rekoč lovi in zopet spušča, ta ne vzdrži dolgo plavanja, ali pa se brzo utruja. Zato vadimo takoj pri početku plavanja tudi dihanje.

V vodo skačemo z nogami ali z glavo naprej. V prvem slučaju skačemo navpično na vodno površino, v drugem pa poševno k vodni gladini. Nikdar pa ne smemo skakati tako, da bi telo padlo v vodo po svoji dolžini, ker bi se v takem slučaju lahko pri padcu telesa v vodo ponesrečili in se onesvestili. Skok mora biti vedno tak, da pade telo v vodo kakor klin, ki preseka vodo. Pri skoku z nogami imejmo telo vedno stegneno, noge skupaj, stopala stegnena s prsti navzdol, roke napete ob telesu in glavo malo nazaj nagnjeno tako, da ne pademo v vodo na brado. Če je voda dovolj globoka, lahko z rokami vzročimo, čim dosežemo večjo globino. Če se hočemo brzo dvigniti na površino, tedaj zadostuje nekaj plavalnih gibov.

Nikdar ne skočimo v vodo, ki je ne poznamo. Morda je manj globoka, kot si mislimo, ali pa moremo pasti na kak kamen in se zraven še težko raniti. Zato je vedno treba opreznosti.

Skok na glavo vadimo polagoma. Skušajmo najprej v plitvi vodi. Odrinemo se močno z nogami od brega na-

prej v vodo, pri čemur vzročimo in potem zopet priročno z rokami kakor pri plavanju. Glava, ki se nahaja med rokami, je pod vodo in roke nad njo režejo vodo. To ponavljamo večkrat, dokler po odzivu ne vzdržimo nekaj trenutkov pod vodo, nakar se povzpnejo nad vodno površino in brez dotika tal plavamo dalje. Gledati pa moramo vedno na to, da je telo pred padcem v vodo priklonjeno tako, da padejo v vodo najprej roke, potem glava, život in nazadnje šele noge. Če smo pod vodo, lahko spremenimo telesno smer proti vodni površini z enim samim sunkom hrbta. Pri začetnem vadenju tega skoka je bolje poskušati več časa, dokler si ne osvojimo vseh gibov, ki so ž njim združeni. Na ta način se obvarujemo vsake resne poškodbe pri skokih z višine.

Če sme od okoliščin prisiljeni (pri rešitvi utopljenca) skočiti z višine v vodo, ki je ne poznamo, je treba pri skoku na glavo v trenutku, ko je glava v vodi, upogniti hrbet, da se ne potopimo pregloboko in da takoj priplavamo na površino. Tudi te vaje se je treba dobro naučiti, da moremo ujeti pravi trenutek, ko je treba upogniti hrbet. Čim hitreje in močnejše se odrinemo od brega, tem dalje priplavamo pod vodo, tem večji naskok dobimo. — Pri skoku na glavo naj bo padec v vodo tem navpičnejši, čim z večje višine skačemo. Čim manj voda brizga okoli nas, ko smo padli vanjo, tem pravilneje smo držali telo pri skoku.

Skokov je več vrst, toda vsi so podobni zgoraj označenim. Skočiš s prožne deske ali pa s telovadnega orodja, ki se lahko postavi v plavalnih šolah.

Rešitev utopljenca.

Kopanje je nesporno največjega pomena tako za higieno kakor tudi za razvoj telesa, ima pa takisto tudi svoje nevarnosti. Utoniti moremo tudi v plitvi vodi, posebno če smo neplavači, ali pa v vodi, ki je ne poznamo dobro. Bodisi da se plavač naglo prestraši ali se kam zaplete ter tako izgine pod vodo. Če tega nihče ne zapazi, lahko utone.

Utopljenca moramo pomagati v vseh okoliščinah, pri čemer je treba seveda upoštevati moči, ki so na razpolago. Včasih zadostuje, če vržeš utopljenca vrv ali podaš palico. Včasih ga rešimo s pomočjo čolna. Najbolje pa more rešiti utopljenca dober plavač, ki pozna pogoje, pod katerimi se mora obdržati človeško telo nad vodo. Ta naloga je nevarna za poedinega plavača, če utopljenec ne posluša njegovih nasvetov ter je razburjen, nasilen, posebno še, če je telesno močnejši od rešitelja. Zato je vedno dobro, poklicati si nekoga na pomoč.

K utopljenca se moramo bližati oprezno. Če vidimo, da lahko hitro pomagamo, tedaj se zadovoljimo s tem, da utopljenca s posameznimi sunki obdržimo nad vodo, ne da bi ga pri tem držali, ali da bi se pustili od njega zagrabiti. Ti sunki naj se gibljejo v ono smer, od koder pričakujemo pomoči. Če je utopljenec dovolj miren, tedaj ga lahko primemo od zadaj pod pazduho in ga pripravimo do tega, da ostane zleknen in ima roke v priročenju, sami plavajmo vznak ter na ta način utopljenca polagoma spravljamo k bregu. Zabraniti pa moramo na vsak način, da bi se nas utopljenec sam prijel. Če utopljenec zna sam plavati, kar opazimo po njegovih gibih v vodi, ga moramo opozoriti, da sam pomaga z gibi nog, s čimer se umevno zmanjša rešiteljev trud. Če je treba, ga zgrabimo pod pazduho ter ga držimo z iztegnjeno roko pred seboj ali poleg sebe in z drugo roko plavamo. Ta pomoč po navadi zadostuje, plavač dobi pogum in priplava na ta način —

če ni imel večjih neprijetnosti — z utopljenecem sam do brega.

Če pa se nahaja utopljenec že pod vodo, potem je odvisna njegova rešitev od tega, kako se zna rešitelj-plavač potapljati. Potopiti pa se je treba za razne okoliščine različno. Če se moramo potopiti pri mostu, ob strmem bregu ali s čolna, tedaj si vzamemo vrv, če je pri roki, privežemo en konec na primerno mesto, drugi konec pa vzamemo s seboj in skočimo v vodo z nogama naprej in sicer ravno na mestu, kjer se je utopljenec potopil. Ko smo ga dosegli, se ga oklenemo z nogami ter se vlečemo nazaj po vrvi. Utopljenec, ki ga izvlečemo v takih okoliščinah, je po navadi izgubil zavest in če smo sami, je sploh težka naloga, potegniti ga iz vode. Glava utopljenčeva je vedno pod vodo, tudi če so njegova prsa nad vodo. Moremo ga vzeti iz vode šele, kadar sami pridemo na površje. Zato ga moramo v tem slučaju privezati na vrv in ko smo sami dosegli trdna tla, ga čisto navadno izvlečemo za seboj. Če se je utopljenec utopil daleč od brega, potem mora rešitelj sam prevdariti, kako bi najhitreje prišel do mesta, kjer se je nesrečnež potopil. Če se posreči rešitelju najti utopljenca, tedaj zgrabi oni del telesa, ki ga more najprej doseči — vseeno, ali je roka, noga ali lasje — in plava neposredno proti površini.

Če nas je pri reševanju utopljenec zgrabil na katerikoli način, tedaj se moramo tega prijema otresti za vsako ceno, četudi je treba postopati pri tem brezobzirno. Če nas je zgrabil za roko, se ga iznebimo z brzim obratom ter ga sunemo z lastnim ramenom v njegovo ramo; če nas drži za nogo, tedaj se s sunkom proste noge otresemo priveska. Če se nas oklene okoli pasu in sicer od spredaj, tedaj poskušamo, da ga spravimo pod sebe in ga s pomočjo roke tiščimo na čelo ali pod brado ter ga tako prisilimo, da dá glavo nazaj, dokler s svojim objemom ne popusti. Če je potrebno, opremo se še s koleni v njegov trebuh. Če se je nas oklenil od zadaj, tedaj se vlečemo vznak tako, da je utopljenec pod vodo, na kar njegov objem popusti, in se mi potem lažje osvobodimo.

Rešitev je pogostoma težka naloga, ki se je moramo poprijeti z mirnim premislekom in z uporabo vseh sil. Najvažnejše pa je preudariti, ali imamo še toliko sile, da moremo utopljenca rešiti sami.

Poskusi oživljenja pri utopljencah.

Naj se nahaja utopljenec, potegnen iz vode, v kakršnemkoli stanju, vedno se mora uporabljati vztrajno vse, kar bi pripomoglo k njegovemu oživljenju. Kakor hitro je utopljenec potegnen iz vode na suho, ga položimo na trebuh in mu kolikor mogoče hitro očistimo usta, nos in ves obraz od morebitnega blata. Istočasno moramo pri tem paziti, da mu jezik ne pade nazaj do ustne votline; moramo ga zato pri obrnitvi telesa pridržati.

Če so v bližini ljudje in če je mogoče dobiti suho obleko, pozovimo jih, da nam pomagajo pri slačenju in pri osušenju. Potem ga zavijmo, da se segreje in ne pozabimo mu telo, posebno pa noge, drgniti. Potem utopljenca obrnemo ter položimo na hrbet. Vse to se mora izvršiti skrajno oprezno, obenem pa tudi kar najhitreje. Nato pošljemo brzo po zdravnika. Če dopušča vreme, delajmo vse to na svežem zraku in tako, da ima ponesrečenec razkrita prsa.

In sedaj začnemo poskuse z umetnim dihanjem. Kdor izvaja te gibe, poklekne za glavo utopljenca, prime ga za roke pod komolci in jih vodi tesno ob zemlji navzgor proti glavi — do vzročenja. Ta gib odgovarja vdihavanju. Nato giblje roke s predročanjem na obe strani

telesa, ter jih nekoliko pritisnemo k prsnemu košu. Ta gib odgovarja izdihavanju. Doba giba v eni smeri, pri vdihavanju ali pa pri izdihu, naj bo nekoliko daljša kot naš vdih ali izdih. Če se ne oživi dihanje v teku prve ure, nadaljujmo z gibi tako dolgo, dokler ne pride zdravnik, ki potem odredi vse nadaljnje.

Če smo spravili dihanje v tek ter se pokaže na obrazu barva, nadaljujmo navzlic temu z lahkotnejšimi gibi, dokler ne dosežemo pravega dihanja. Istočasno z izvajanjem gibov je treba skrbeti, da se pospeši tok krvi, na primer, da mu stremo noge. Če je dihanje že dovoljno, drgnemo tudi roke. Rešenca pa ne smemo prepustiti tako dolgo samemu sebi, dokler nima redne telesne toplote, kar je vselej znamenje pravičnega krvnega toka. Polagoma dovolimo telesu več prostosti, ampak ne zapustimo utopljenca preje, dokler sami nismo prepričani, da je njegovo stanje zadovoljivo in da zanesljivo ni več v nevarnosti.

VESTNIK „SVOBODE“

Pevski zbor „Svobode“ v Mariboru.

Ta mladi zbor je gotovo najboljši in najdelavnejši med „Svobodinimi“ sploh. Pod vodstvom svojega pevovodje-strokovnjaka g. Hladkija je priredil že celo vrsto

ŽENSKI VESTNIK

Žena v današnji družbi in njene naloge.

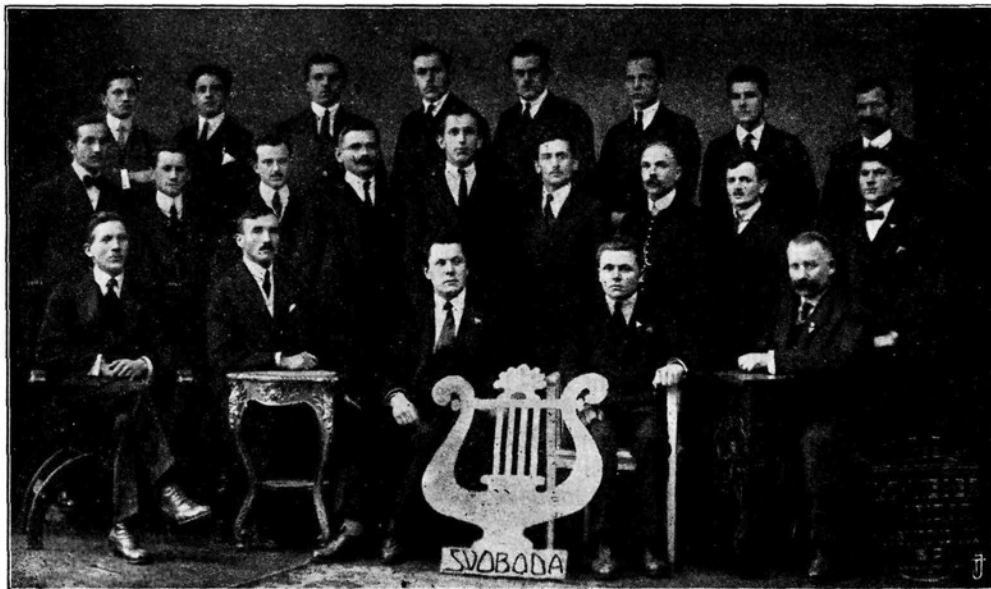
Po referatu sdž. Marije Rakovčeve na III. rednem občnem zboru SDIZ „Svobode“.

Ženstvo.

Od vseh strani slišimo klice, da je treba izobrazbe, kajti le potom izobrazbe bomo izšli iz tega gorja, v katerem se nahajamo. Zlasti proletarskim ženam ne morem nikoli dovolj glasno zaklicati: Izobrazbe, izobrazbe in zopet izobrazbe, če hočemo učakati boljše bodočnosti, kot je naša sedanjost!

Moje mnenje je, da so že naši predniki mnogo grešili s tem, da so premalo skrbeli za žensko izobrazbo. Če bi bila žena dovolj izobražena, bi morda znala nastopiti že tedaj, ko so ji odvzeli moče in sinove ter jih gnali v svetovno klavnico. Ker ji je pa manjkalo prave izobrazbe, katera bi ji bila v pomoč za preprečenje vsega gorja, je porabila le ono, kolikor jo je imela — je jokala, molila in dajala za maše, kar ji pa ni nič pomagalo, kajti ni še vedela, da so te strašne vojne del tega in ne onega sveta.

Poglejmo n. pr. sv. cerkev. Ta je porabila vse sile in jih porablja še danes, da v prvi vrsti vzgoji ženo versko, ker to se ji stotero poplača. Dovolj je, da vzgoji

PEVSKI ZBOR „SVOBODA“ V MARIBORU

nastopov, o katerih se je tudi meščanska kritika izrazila zelo pohvalno. Ko bo izvedena že dolgo nameravana centralizacija naših delavskih pevskih zborov, bo lahko zavzel v tej zvezi eno vodilnih mest. Pripomniti je treba, da imajo mariborski sodrugi še drug zelo dober zbor, oni pekovskih pomočnikov, ali, kakor ga imenujejo, „Frohsinn“. Mislimo, da se bo kmalu priključil naši izobraževalni zvezi, kakor n. pr. tudi celjski „Naprej“, ki je stal doslej ob strani. Na Slovenskem imamo še precej delavskih društev s prosvetnim namenom, ki bi čisto brez vsake škode, nasprotno pa v veliko korist skupni stvari, pozabili na svojo krajevno avtonomijo. „Svoboda“ in njeni podružniški odseki bodo tukaj z delavnostjo in dobrim vzgledom lahko mnogo pripomogli našemu proletarskemu cilju — skupni fronti delavskega razreda.

mater, mati vzgoji svoje otroke. Le ženi se ima cerkev zahvaliti za moč, ki jo ima danes. Če je pa vzgoja res tako potrebna za oni svet, za katerega v resnici nikdo ne ve, kaj je tam gori, ker nam še nikoli ni prišel nihče nazaj povedati, ali je vse resnično, kar nam tu pripovedujejo ali ne, tembolj je potrebna izobrazba za ta svet, v katerem še živimo.

Država bi morala imeti že v svoji ustavi in zakonih, koliko mora biti žena izobražena kulturno, gospodarsko in politično, predno se poroči. Istotako kakor je vprašana pred poroko o verskih stvareh, tako bi jo morali izprašati tudi o najbolj potrebnih političnih stvareh, kajti žena je prva vzgojiteljica državljanov. Nevedna mati mnogokrat pokvari še to, kar je otrok pridobil znanja v šoli.

Emmy Freundlichova — C. K.:

Naloge organizacije „Kinderfreunde“.

Povojne razmere so med avstrijskim socialističnim delavstvom izzvale silno delavnost v proseh otroške vzgoje. Spoznanje, koliko dobrega more delavski razred izvršiti za svoj naraščaj, dosedanje izkušnje in vedno večja potreba je privedla avstrijske sodelavce do tega, da so si ustanovili organizacijo, nazvano „Kinderfreunde“ ali „Priatelji otrok“. O nalogah in taktiki te pomembne organizacije razpravlja avstrijska sodelavka E. F. v člankih, ki jih tu podajemo predvsem slovenskim socialističnim ženam in to z željo, da bi tudi pri nas začele z delom za tako perečo vprašanje: prihodnost naše mladine. Nekaj je na tem polju delala že naša „Svoboda“, vendar ima ona drug, že itak preobširen delokrog. Zato pozivamo sodelavce, da prično po načrtih, podanih na zadnjem „Svobodinem“ zboru, misliti tudi na našo deco.

I.

Programi vseh socialističnih strank se ujemajo v stavku: „Doseči hočemo, da postane proletariat telesno in duševno zmožen za boj.“ Res: le v zdravem telesu je zdrav duh in ona delavna sila, ki jo zahtevamo. Ne smemo pa misliti, da je edina naloga proletariata skrb za lastno telesno izpopolnitev. Nismo se vendar bojevali za osemurni delavnik zato, da bi delavčevo telo ozdravelo, ampak zato, da bi delavec dosegel zadostno svobodo za vzgojo svojega duha. Pri vzgoji in skrbi za otroke je to seveda na prvem mestu. Telesno izpopolnitev bi jim mogla dati tudi meščanska vzgoja, ali duševne socialistične vzgoje jim ne more dati nikdar. Če doseže proletariat svojo moč, bo seveda mogel doseči skrb za otroke, da se bodo ustanovljale počitniške kolonije, igrišča in še mnogo takih ustanov. Toda te ustanove ne bodo nikdar služile duševni izpopolnitvi v takem smislu, v kakršnem jih za svojo socialistično vzgojo rabimo. Zato se ne smemo zadovoljiti le s tem, da svoji deci preskrbimo igrišča na zelenih, solčnih tratoah in na zdravem zraku; dati jim moramo nekaj vse večjega: novo duševno življenje. Telesna skrb in zdravje morata biti prvi pogoj za doseg našega velikega cilja. Iz tega se jasno vidi naše stališče do javnega skrbstva za deco.

Vojna in splošni polom sta tudi meščansko družbo po- učili o tej nujnosti; občine, okraji in dežele imajo danes več ali manj dovršeno dečje skrbstvo in ga velikokrat tako dobro vodijo, da bi se z ozirom na praktične uredbe mogli marsičesa še od njih naučiti. Čim bolj pa prehajajo občinske uprave v socialistične roke, tem bolj se zdi marsikaterim delavcem nepotrebno, ustanovljati lastne organizacije za dečje skrbstvo. Menijo, da more z našim sodelovanjem ono, kar je nujno, vršiti občina, delavstvo pa naj upravlja javne ustanove po svojem duhu. To seveda nikakor ni pravilno. Vse občine imajo danes že tako malo sredstev, finančna pomanjkanja so večja kot v državi sami, tako da ono, kar bi moglo biti od njih izvršenega, nikdar ne bi zadoščalo našim otrokom. Občina pa mora skrbeti tudi za vse druge družabne sloje, in torej ne more dati vseh svojih sredstev kar svobodno na razpolago proletarski deci; tudi za otroke srednjega stanu mora skrbeti. Tako s socialističnim uplivom ne more razpolagati, če noče, da ne bi občine s klerikalno večino enako delovale. Občina mora biti objektivna (t. j. pravična do vseh) in zato ne sme protežirati nobenega svetovnega

Slovensko delavstvo si je ustanovilo svojo izobraževalno organizacijo „Svoboda“. Ta izdaja list „Kres“, ki je namenjen našim družinam. Želela bi, da ta list globoko posveti v družinsko življenje, kajti bolj kot kdaj prej bo treba raziskovati vzroke, ki tako razjedajo skoro domalega vse naše družinsko življenje. Vem, da bi kdo n kratko odgovoril — tega je kriva vojna. Da, v veliki meri je kriva vojna, so pa tudi stvari, ki so že pred vojno uničevale družinsko življenje.

Prvi največji sovražnik je alkohol. Vsakdo ve, koliko gorja, pomanjkanja, pobojev, najgrših zločinov je povzročil ravno alkohol. Čudim se le vladam, ker tam baje sede izbrani možje iz naroda, da te strupene reke niso že zdavnaj napeljali v morje mesto v človeška telesa. Modri državniki, kakor so v Ameriki, so to že začeli izvajati z železno roko. V Jugoslaviji smo pa tako daleč, da za izobraževalna društva in knjižnice ni prostora, za gostilniško obrt pa skoro v vsaki drugi hiši. O napredku bomo mogli govoriti šele tedaj, ko bodo na mestu gostiln postavljena izobraževalna društva, katera bodo tako napolnjena, kakor so dandanes gostilne.

Tudi drugemu sovražniku — namreč tobaku, bo treba posvetiti večjo pozornost, ker se je, žal, začel v vedno večji meri širiti tudi že med ženstvom in našo mladino. Tobak škoduje mnogo zdravju. Star pregovor pravi: „Tobak ima svoj denar.“ Res lep kup bi ga bilo, le če ne bi splaval med oblake. Poglejmo nekoliko številke, če izda kadilec n. pr. 5 K na dan za kajenje. To znese mesečno 150 K, letno 1800 K, v 40 letih bi se nabralo kapitala brez obresti 72.000 K. Vzemimo še kadilca, ki je poleg tega še alkoholik, ter zapije povprečno na dan 10 K, kar znese v 40 letih brez obresti 144.000 K in 72.000 K za tobak, skupno torej 216.000 K brez obresti, kar bi bil že jako lep prihodnek za stara leta onemoglosti. Marsikatero krono bi lahko vsak žrtvoval za izobrazbo, pa bi mu ostala še lepa vsota. Ni moj namen, spreobračati stare kadilce in alkoholike, pač pa bi priporočala materam, da si gornje številke dobro zapomnijo in jih vedno kažejo svojim otrokom, kajti če se jim posreči le enega svojih otrok odvrniti od tega strupa, mu prihranijo že lepo doto. Zdi se mi, da ima naše šolstvo še mnogo premalo pouka o tej nesrečni kugi, ki se vedno bolj širi med našim ljudstvom.

Tretja pregreha, katere ne morem zamolčati, je sedanje moderno nezvesto življenje, bodisi žene ali moža. Morda bi mi kdo oporekal s tem, da smo svobodni selna stranka. Da, smo za svobodno ljubezen, kajti nisem za to, da mora biti po sedanjem običaju žena pri možu priklenjena do smrti, če sprevidi, da je ni poročil iz prave ljubezni, temveč za to, da ji je potrgal prve cvete mladosti in ji nakopal ogromno dela in trpljenja, potem jo pa začel zaničevati kakor obrabljeno šaro. Denar, ki bi ga moral porabiti za tiste, ki jih je pripravil na svet, zapravlja s svojimi priležnicami. Sem za to, da ima taka ogoljufana žena pravico bežati s svojimi otroci od moža ali pa morda obratno mož od žene. Dolžnost države je, da pri skrbi tako ogoljufani materi gmotnih sredstev, da zamore svoje otroke prav tako oskrbeti kakor tista, ki ima skrbnega moža. Največja krivica v sedanji družbi je, da je sreča žene in njenih otrok odvisna samo od tega, kakšnega moža oziroma očeta dobi. Kajti, če se možu zljubi ženo poslati na oni svet, ima prav dosti modernih sredstev, da to brez vsake kazni stori. Do danes še nismo slišali, da bi bili moža, ki je ves svoj zaslužek zapravil ter pustil ženo in otroke umirati gladi, kaznovali.

Dokler država ne uvede tega zakona, ne moremo govoriti o naprednosti in enakopravnosti vseh državljanov.

nazora. Zato ostane vedno le pri telesnem izpopolnjevanju in pri izboljšavah, do duševnega cilja pa ne pride nikdar. Mi moramo v javnem skrbstvu že zato delovati, da smo obveščeni o vsem, kar se godi. Poznati moramo vse, kar deluje za vzgojo in preskrbo delavske dece. Kakor delujemo v Avstriji v „Društvu starišev“, tako moramo imeti svojega zastopnika tudi v komisijah za dečje skrbstvo. Naše zahteve: „Vsa sredstva predvsem za naše lastne organizacije!“ pa ne smemo nikdar zametavati. Torej niti občine niti delavni organi drugih strok ne morejo zgraditi zadostnih ustanov za preskrbo dece. Če so delali doslej roko v roki z zasebnimi dobrotniki, bodo in morajo zdaj delati s „Prijatelji otrok“, ali pod tem pogojem, da bodo, neglede na dane nam podpore, vzgajali po naših načelih. Dovolj imamo politične moči, da moremo enake pravice, ki so si jih do danes prisvajali klerikalci in različne druge nam nasprotne stranke, zahtevati tudi za nas. Jasno je, da, če delujeta država in občina danes z vsemi korporacijami mladinskega skrbstva, se morajo te pobrigati za potrebe, ki jih zasebna organizacija ne more lahko preskrbeti, kakor so to na primer zavetišča in pomožne šole za deco, ki ima telesne napake, prenočišča, domovi itd.

II.

Kako pa z denarjem?

Res, marsikdo bo vprašal, ali si bo moglo delavstvo preskrbeti toliko sredstev; dečje skrbstvo stane namreč mnogo, mnogo denarja.

Predvsem bomo morali pri „Prijateljih otrok“ vzbuditi požrtvovalnost starišev in jih vzgojiti, da bodo znali vrednost te žrtve ceniti. Samo nikakih majhnih prispevkov! Ne začeti z vinarji, temveč pred vsakim začetkom je treba zahtevati, da del izdatkov krijejo stariši. Koristno delovanje bi bilo izključeno, če bi nas dnevno navdajale skrbi, bo li denar zadostoval za kritje izdatkov. Stariši se bodo polagoma že naučili, da bodo to razumeli. Napake, da bi stariše navadili pri dečjem skrbstvu na darove, ne smemo nikdar pripustiti. Nismo dobrodelno društvo, ampak organizacija, kateri treba dajati prispevkov. Kakor se danes ne brani noben delavec plačati prispevke strokovni organizaciji, tako tudi ne bo mislečih starišev, ki bi ne plačali rednih in izrednih prispevkov, da bi se njih otroci mogli učiti.

„Ne razdajajmo!“ to mora biti naše geslo. Ko smo dobili iz tujine obleke in živila, smo vedno zahtevali od inostranskih misij, da nam dovolijo zbrati režijske stroške, da bi dobili sredstva za nakup novega blaga. Izvajali smo to zahtevo tako, da končno sploh ni bilo ničesar zastoj, temveč so organizacije zbrale prispevke. Stariši naj skrbe za otroke po svojih dohodkih. To je vzgoja, ki jo moramo na stariših izvesti. Ali to še ni vse. Oče, ki veliko zasluži, naj pomaga vojni vdovi, ki nima ničesar. Pri naših počitniških kolonijah zahtevamo razdelitev prispevkov po socialnem stališču posameznikovem in zahtevamo največje prispevke od najvišje kvalificiranih in najnižje od manj premožnih članov. Niti tega se stariši ne branijo. Učijo se razumevati to solidarnost in jo izvršujejo. Vendar, če bomo obdavčili le one stariše, ki imajo otroke in le one, ki imajo male otroke, ne bomo zbrali dosti prispevkov.

V svojo službo moramo postaviti ves delavski razred. Čemu naj bi bili izvzeti neporočeni ali pa družine, katerih otroci že zaslužijo in mnogokrat bolje živijo kot pa oni, ki imajo kopico otrok?

Vzgoja ni le naloga družine, ampak je naloga celega razreda. Nočemo, da bi se prenesla bremena, združena z vzgojo, le na posamezno rodbino: ves razred naj bo nositelj vzgoje! Otrok ne vzgajamo za rodbino ampak za razred, zato imamo ravno pravico, da zahtevamo za te otroke sredstev in sile vsega razreda. Zato smo začeli, ko smo se obrnili na delavstvo, nekaj izrednega. Nikdar posamezniki, nikdar ne more delavstvo ene same tovarne preskrbeti prispevkov, katerih se moremo poslužiti: ves razred mora biti nositelj vzgoje.

Med vojno so uvedli delavci neke municijske tovarne tkz. „dobrodelni vinar“. Od vsake krone pri mezdi so dali vinar za rodbine vojnih vpoklicancev. Kmalu pa so delavci sprevideli, da je pravzaprav dolžnost države, da skrbi za one, ki jih je poslala v strelske jarke in „dobrodelni vinar“ so izpremenili v „otroški vinar“. Prvih stotisoč kron je dobil „Rdeči križ“, ostale nabrane dele pa so delavci uporabili za nakup posestva, ki so ga hoteli darovati deci kot zavetišče. Iz tega dejanja, tako podobnega onemu enajstih preprostih rohdalskih tkalcev, je vznikla misel „otroškega vinarja“. Kmalu pa so spoznali avstrijski delavci, da za vsako tovarno ni mogoče izvesti posebnega otroškega vinarja; različnost delokroga je bila prevelika. Prva tovarna bi pobirala od vsake krone pri mezdi vinar, druga zopet 10% od tedenske plače, in kmalu bi manjkalo vsakršno nadzorstvo in enotno vodstvo. Nastali bi spori ter razlike in za strokovne organizacije razne neljube nepotrebnosti. Spoznali so, da je treba enotno postopati vsaj za posamezne industrijske panoge. Zato so sklenile avstrijske strokovne organizacije, zbirati obenem s prispevki za strokovne organizacije tudi prispevek za organizacijo „Prijatelj otrok“, ki bodo tako imeli trdno podlago za svoje delovanje in proračune. Primer naj pokaže, za kakšne vsote gre: V Avstriji je 820.000 strokovno organiziranih. Če bo vsak med njimi plačal le krono, bi dobili vsoto, s katero bi organizacija „Prijatelj otrok“ že mogla nekaj izvršiti.

III.

Kako bomo uporabili prispevke?

Nekdaj so hoteli v Avstriji uporabiti vse te prispevke predvsem za urejanje in ustanavljanje domov in zavetišč. Veliko so govorili o solnčnih domovih, v katerih bi bila deca preskrbljena. Izkušnja pa nam je pokazala, da s tem ne pridobimo mnogo, če zgradimo le za 200 otrok nekaj posebnega, nekaj, kar bi moglo služiti le 200 otrokom. Mi smo stranka mas in naša naloga je, vzgajati mase. To pa moremo izvršiti, če prepustimo krajevnim skupinam kar največ sredstev in priredimo s pomočjo centrale le ono, kar bi moglo koristiti vsem. Tako morajo biti vzgojni zavodi za naše uradnike in prehodne postaje za naša potovanja ustanovljene od državnih in deželnih društev, nasprotno pa vse drugo pripade krajevnim skupinam. One so nositeljice našega dela, zato pa tudi morajo imeti dovolj denarnih sredstev. Zato naj dve tretjini prispevkov pripadeta krajevnim skupinam in ostanek centrali. Krajevne skupine morajo po avstrijskih pravilih povsod ustanavljati zavetišča in igrišča ter zanje vzdrževati plačano uradništvo.

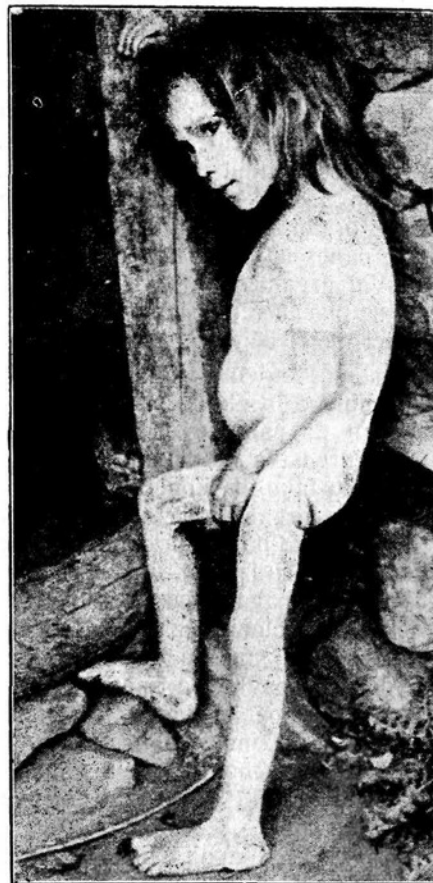
Preurediti hočemo družbo. V čem pa obstoja družba? V družabnem življenju. Prvi pogoj za družabno življenje pa je, da imamo prostor, kjer se moremo zbirati. Če naj bo stvorjena družba, je treba, da začno delati eni in isti ljudje. To je možno le tedaj, če nastavimo najboljše sile, ki jih dobimo, in jim pravilno zaupamo otroke. Rabimo

za to zavetišče za zimo in igrišče za poletje. Zavetišče pa ne sme biti prenapolnjeno z otroki. Število teh moramo omejiti, ker je sicer vzgoja nemogoča. Po naši stari zahtevi ne sme biti v enem razredu več kot trideset otrok. Zato bo treba v istem kraju ustanoviti več zavetišč. Raditega se ustanovi v tem kraju po več skupin in vsaki skupini je poverjeno vodstvo enega zavetišča. Zavetišče bodi odprto dnevno — v Avstriji popoldanskega pouka ni, tako da morejo otroci prihajati dnevno; pa še tam, kjer je tudi popoldanski pouk, morejo otroci priti. V zavetiščih jim hrane ne dajejo. Nekdaj, ko v Avstriji ni bilo česa jesti, smo sicer dajali hrano v zavetiščih, ali to le s pomočjo daril. Danes pa, ko so se vse te razmere izboljšale, otroci v našem zavetišču ne dobe nikake hrane, kajti priprava jedi vzame preveč časa in tega moremo bolje uporabiti za vzgojo. Imamo sicer še nekaj domov, kjer deco prehranjujejo, ali tudi te bodo stopoma spremenili v zavetišča. Zavetišče naj ne služi samo izvrševanju ročnih del in preskrbi otrok, ono mora biti pravzaprav nositelj naše družbe in zato moramo tukaj izpolniti predvsem naše vzgojne naloge.

Glavni pogoj uspešnega dela v zavetišču, ki mora značiti več kot igrišče, je zadostno število dobrih sodelavcev. Če jih hočemo pridobiti, ne smemo ostati le pri prostovoljcih. Naši sodelovalci morajo biti plačani. K delu ne smemo pustiti vsakogar, kajti ravno v vzgoji velja rek: „Veliko jih je poklicanih, malo izbranih.“ Moramo si pustiti pravico, da izključimo in odstavimo nemarne delavce, take, ki jim ni do tega, da si pridobe večjo izobrazbo. Le tako bo naše delo uspešno. Na naše geslo: „Samo najboljšje je dobro za naše otroke,“ tudi takrat ne smemo pozabiti, ko izbiramo naše vzgojitelje. Tu ne sme biti ozirov, in najboljši in najzaslužnejši sodrug mora svoje mesto odložiti, če nima vzgojiteljskega talenta. Naše uradnike bomo morali tudi šolati. Prisiliti jih bomo morali, da redno obiskujejo naše tečaje in da berejo literaturo, po kateri bodo morali razmišljati o svojih dolžnostih. Tega vsega pa bi ne mogli zahtevati, če bi tem ljudem ne dali odškodnine; ženam moramo z denarno odškodnino omogočiti, da si najamejo pomočnico pri domačem delu, in moškim plačati one mnoge proste ure, ki jih posvetijo temu delu. Ne govorimo, da je tu treba idealizma! K sreči smo se že odvadili misliti, da je dolžnost ljudi, ki delajo za delavski razred, stradati. „Priatelj otrok“ rabi seveda razen skromne odškodnine še mnogo močnatosti in idealizma, kajti njegov posel je težak in odgovoren in kot proletarski zaupnik mora imeti mnogo potrpežljivosti, da vzgoji in prepriča one stariše, ki nimajo razumevanja za to. Zato naj vsaka krajevna skupina zavetišče otvori šele tedaj, ko ima zares primerne upravitelja, ki ga mora plačati. Izбира vodilnih osebnosti ni lahka. Nismo taka organizacija kakor šola; socialistični učitelji morajo mnogo, kar jim učni načrt predpisuje, črtati. V vseh učnih načrtih bomo venomer: „Deca mora! Deca ne sme!“ To se učiteljem v šolah vsiljuje in oni težko najdejo pravi ton v občevanju in v svobodnem toku vzgojnega načina. Temu nasproti smo pa dognali, da je v delavskem razredu mnogo ljudi, ki imajo izredno nadarjenost za stik z otroci, ki si često znajo pridobiti in nakloniti otroška srca in duše lažje kot sloviti vzgojitelji. Te rojene talente moramo najti in vzgojiti. Brez vzgoje tudi tukaj ne gre kakor tudi ne v drugih panogah. Spomnimo se le, koliko vzgoje je bilo treba, predno smo si vzgojili upravitelje in ravnatelje konsumov, ki bi imeli razumevanje za stvar. Tako moramo tudi tukaj začeti takoj z vzgojo. V ta namen izdaja avstrijsko državno društvo svoje glasilo „Die sozialisti-

sche Erziehung“, ki obravnava vsa praktična in teoretična vprašanja in je vsem sodelavcem neobhodno potrebno. Razen tega moramo prirejati kurze za vodilne moči zavetišč. Tudi ti morajo biti praktično in teoretično vodeni in razen navodil za igre in različna ročna dela ter za drugo se moramo podrobno baviti tudi z vzgojnimi sredstvi socialistične vzgoje. Da morejo preje razpolagati z vrsto dobrih in v vseh smereh vzgojenih sodelavcev, so ustanovili avstrijski „Priatelji otrok“ lastno šolo v Schönbrunnu, bivšem cesarskem letovišču. Tu se vzgaja 20—30 dečkov in deklic, da bodo mogli postati vodje zavetišč „Priateljev otrok“. Po prejšnjih računih bi moral trajati kurz le dve leti, bo pa podaljšan na štiri leta in bo nudil učencem vzgojo učiteljskega, da bodo mogli polagati učiteljske skušnje.

Ti učitelji bodo seveda navdahnjeni s socialističnim duhom. Učni načrt je svobodno sestavljen in poučevale bodo najboljše sile. Tako mislimo vzgojiti dečke in deklice, ki bodo mogli zadostiti vsem zahtevam, ki jih polagamo nanje in katerim bomo pozneje mirno zaupali našo deco in naše uradnike, ki jih bomo pridobili med strankinimi pristaši. Schönbrunnska šola je bila dozdej združena z otroškim domom. Ali čim bolj se večja šola, čim več učencev prihaja od posameznih skupin na deželi, ki morejo v domu stanovati, tem bolj nemogoče je nastaniti poleg učencev še otroke. Zato se bo otroški dom izpremenil v zavetišče, kajti tudi tu gre za to, da imajo učenci v otrocih predvsem praktičen primer vzgoje, nikakor pa tu ne morejo biti otroci preživljeni. V novem zavetišču bomo nadaljevali ono krasno delo, ki smo ga začeli v „Otroškem domu“, ono delo, katero vzbudi v vsakomur, ki ga vidi, radost in zaupanje v bodočnost.

RUSKO DETE UMIRA PRED ZAPUŠČENIM PRAGOM

„Rdeči pilot“, prevratne mladine mesečnik za duhovno revolucijo, je izšel 15. t. m. Uredništvo obljublja, da bo izhajalo redno 15. vsakega meseca. Z „Rdečim pilotom“ smo dobili pri nas novo socialistično kulturno revijo. Prva številka vsebuje prispevke Toneta Seliškarija, Štefanije Ravnikarjeve, Angela Cerkvénika in Antona Podbevška. Posamezna številka stane 2 Din in se naroča v upravnistvu „Rdečega pilota“, Franciškanska ulica 6/I. nadstropje v Ljubljani.

V kratkem izda Tone Seliškar svojo zbirko pesnitev „Trbovlje“. Ta zbirka je najpopularnejše delo in prvo te vrste v slovenski literaturi. Vsebina pesmi je zajeta namreč iz življenja naših najbednejših. Pesmi bo založila trboveljska „Svoboda“, da s tem pokažemo svetu, da smo tudi delavci navdušeni za lepo umetnost. Ker pa stane to veliko denarja, prosimo vse podružnice „Svobode“ in vse socialistične organizacije v Sloveniji, da v najkrajšem času naberejo veliko število naročnikov in pošljejo na naslov: „Svoboda“, podružnica Trbovlje. Pesnik Seliškar je priredil s svojimi pesnitvami več umetniških večerov, na katerih je žel obilo priznanja. Delajte na to, da se vsak član naroči na knjigo. Cena ne bo preko 10 Din. Tekom enega tedna pa pošljite seznam naročnikov — da pride knjiga čim prej v tisk.

Odbor „Svobode“.

Leonid Andrejev: **Plat zvona.** Prevedel Josip Vidmar, založila Tiskovna zadruga kot 6. zv. Prevodne knjižnice. V Ljubljani 1922. Strani 132. Cena Din 12, po pošti 1 Din več. Knjiga prinaša štiri novele Leonida Andrejeva. Andrejev, pesnik groze, izbira v teh novelah predmete, v katerih je našlo to njegovo poglavitno občutje poln izraz. Prva govori o grozi požarov, druga izraža grozo strašno poteptane, čiste ljubezni, tretja grozo duha, kateri se je razdvojil pod tlakom npravnega zakona, ki v morilcu vpije zoper zločin. Novela „V megli“ pa slika notranje propadanje spolno bolnega mladeniča, ki ga v navalu obupa privede do umora in samomora. Noveli „Brezdno“ in „V megli“ sta v Rusiji izzvali mnogo debat. V slovstvene debate je posegla celo grofica Tolstojeva, ki je Andrejeva po krivici obsodila za svinjarskega pisatelja. Poseben odziv pa je našla v ruski publiku zlasti prva teh dveh, ki je povzročila, da so še dolgo po njenem izidu javno ugibali in pisali o usodi posameznih oseb, ki nastopajo v nji. V splošnem je knjiga za predvojno predrevolucijsko duševno stanje ruskega naroda značilna. Knjiga se naroča pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica št. 54 in jo toplo priporočamo.

Fr. Milčinski: **Tolovaj Mataj.** Ilustriral Ivan Vavpotič. Druga izdaja 1922. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Strani 152, cena 12 Din broš., po pošti 1 Din več. „Tolovaj Mataj“ in druge slovenske pravljice, ki jih je med vojno izdal naš priznani satirično-humoristični pisatelj Franc Milčinski, so zbudile tako pozornost in priljubljenost, da so bile v kratkem času razprodane. Sedaj je izšel II. natis v novi opremi. Knjiga se naroča kakor prejšnja pri Tiskovni Zadrugi.

Francè Bevk: **Pesmi.** V zbirki se nam predstavlja pesnik, izšel iz vojne dobe, ki nam je med tedanjimi mladini obetal najboljše. In v kljub temu, da je današnji čas že precej preko Bevkovega načina pesnikovanja, mislimo, da bo človek, ki se more vživeti v težnje komaj pretekle dobe, našel v knjižici dosti lepega. Ilustriral je knjigo Franc Kralj.

Materinska pomoč zdravemu in bolnemu dojenčku. Delavni Zdravstveni odsek za Slovenijo v Ljubljani je izdal knjigo pod gorenjim naslovom (spisal dr. Matija Ambrožič), ki obsega na 100 straneh v poljudni obliki vse, kar mora ve-

deti vsaka mati o negovanju svojega deteta. Knjiga ima tudi slike. Vsem našim družinam jo toplo priporočamo.

Andrej Strug: **Jutri...** Iz poljščine prevel Vilko Mazi. Prevodne knjižnice VII. zvezek. V Ljubljani 1922. Založila Tiskovna zadruga. Cena 8 Din, po pošti 75 para več. — Strug je eden najodličnejših predstavnikov poljske moderne, ki je ustvaril poljsko novo romantiko. V teku par let je napisal bogato zbirko novel, med katerimi je sprejela kritika baš „Jutri...“ z največjo hvalo. „Jutri...“ je en sam harmonski niz pretresljivih slik iz revolucijskega leta 1863, ko so se Poljaki uprli carskemu jarmu. Glavni junak te povesti preživlja težke ure: jutri zarana ga obesijo. Poginiti mora za vero v svoje ideale, za svobodo zatirane domovine. Strug opisuje strahoto te smrtne borbe nedosežno. Naroča se knjiga pri Tiskovni zadrugi.

Inž. M. A. Štebi: **Vzgoja in zaščita obrtnega in industrijskega naraščaja.** — Izdalo ministrstvo socialne politike kraljevine SHS.

H. Sienkiewicz: **Z ognjem in mečem.** Povest iz davnih let. Prevel dr. R. Mole. Ilustracije Olivove. V Ljubljani 1922. Založila Tiskovna zadruga. 1. snopič. Cena snopiču Din 7, po pošti Din 7.50. Napovedana nova izdaja znamenitih Sienkiewiczovih romanov je začela izhajati. — Pred nami leži prvi snopič romana „Z ognjem in mečem“, ki obsega 4 pole velikega formata in prinaša dve dobro uspeli ilustraciji. Posamezni snopiči bodo izhajali mesečno. En snopič velja po pošti dostavljen Din 7.50. Naročnino in poštnino vsaj za dva snopiča naprej je treba pošiljati na Tiskovno zadrugo v Ljubljani.

Henrik Ibsen: **Gospa z morja.** Igra v 5 dejanjih. Iz norveščine preložil Vojeslav Mole. V Ljubljani 1922. Založila Tiskovna zadruga. Strani 160. Cena Din 15, po pošti 1 Din več. S pričujočo knjigo je začela Tiskovna zadruga izdajati v slovenskih prevodih Vojeslava Moleta vrsto najboljših dramatičnih spisov prvega nordijskega dramatika Henrika Ibsena. Ibsenova dela pomenjajo važen prelom v razvoju modernega gledališča ter so že zdavnaj prišla v svetovno slovstvo. Zato moramo le z veseljem pozdraviti, da se pojavijo tudi v slovenskem jeziku. „Gospa z morja“ je eden izmed onih Ibsenovih umotvorov, v katerih se bavi pisatelj s problemom zakona. Prevodu „Gospa z morja“ bodo sledili prevodi ostalih najvažnejših Ibsenovih dram. Študija o Ibsenu pa izide pozneje v posebnem zvezku zbirke „Pota in cilji“, posvečenem skandinavskim pisateljem. Lepo opremljena knjiga se naroča pri Tiskovni zadrugi.

Em. Lilek: **O zabrani alkoholnih pijač.** Izdala v samozaložbi knjižnica Ljudskega vseučilišča v Celju l. 1922, na 16. straneh, cena 1 Din. Knjižica je sestavljena po predavanju izdajateljevem, in obsega nakratko vse, kar je treba vedeti o alkoholu in boju proti njemu. Priporočamo.

Alfred de Mise: **Frederik i Bernereta.** Roman. Prevedel iz francoščine v srbsčino Čedomir Dj. Marinkovič. Izdala knjigarna „Osvit“ v Beogradu.

NAŠE SLIKE

V pričujoči številki sta priobčeni sliki dveh apostolov moderne socialistične misli, Karla Marxa, ki je v nerazdružljivi zvezi s Friderikom Engelsom postavil naš nauk sploh prvi na znanstveni in živ temelj organizacije, in Augusta Bebla, katerega zaslug ne bomo mogli nikoli pozabiti, ko bo govor o velikem podrobnem delu za marksistično družabno preosnovo in za odrešenje ženâ izpod tisočletnega robstva v kapitalističnem redu. „Svoboda“ temelji v svojem delovanju povsem na naukih, ki so jih izdelali ti možje, in ne bo

LISTNICA UREDNIŠTVA.

mogla nikoli njihovega znanstvenega in organizatoričnega dela podcenjevati v primerjanju z delom drugih duševnih velikanov, od najstarejših dol, katerih imena se izgubljajo v megli preteklosti, pa do tistih, ki bodo še stopili pred človeštvo iz za- storov prihodnosti. To in nič manj smo hoteli poudariti s pri- čujočima slikama. — Iz pretresljive tragedije ruskega ljudstva podajamo dva majhna prizora. Odveč bi bilo, če bi ju hoteli še razširiti s pisanimi razlagami. Kakor umirajo ti malčki, umira v ledeni udanosti, skoro brez upa na odrešenje, dan za dnem preko 30 milijonov človeških bitij, berete v dnevnem ča- sopisu. Vprašajmo se raje, ali smo že sami kaj storili, da ne bo padalo prokletstvo tega umiranja z vso upravičenostjo na nas in na naše otroke! Če se zaveda vsakdo, ki je med člani „Svobode“, in če se zavedajo njene podružnice, da zastopajo pravzavprav kulturni program, katerega prva točka je obse- žena v besedi: človekoljubnost — potem se ne bo moglo zgo- diti, da bi ne doprinesli svoje žrtve za olajšanje tega trpljenja!

Joško Krošelj: Izmed poslanih stvari bomo nekatere uporabili. Več ustmeno. Pozdrav! — Žalimir: Premalo umetniško, preveč člankarsko tendenciozno. Vse premalo, da bi mogli izreči trdno sodbo. Zdi se nam pa, da ni voda tisto, kar teče skozi vaše žile. — Dore Mlakar: Vaše stvari niso kar tako in bi bilo škoda, če bi obstali pri njih. Ali berete kaj modernih? Pošljite še več, gotovo bo kaj takega, kar nas bo razveselilo. — Fric P., Litija: Poslana stvar iz nižin pred- mestnega življenja precej originalna. Samo konec silno neja- sen in z začetkom v nobeni logični zvezi — ne za nas, ampak če si predstavljate preprostega bralca. Morda kaj drugega.

Okrožnica vsem podružnicam. Vse podružnice „Svo- bode“ prosimo, da nam na naslov: Tajništvo S. D. I. Z. „Svoboda“, Ljubljana, Židovska ulica št. 1/I. najpozneje do 15. julija odgovoré na sledeča vprašanja:

1. Ali ste in kdaj ste ustanovili pri vaši podružnici krožek abstinentov?

2. Koliko članov ima ta krožek? Napravite izkaz, iz katerega naj bo razvidno krstno in rodbinsko ime člana (ali članice) abstinenta, njegova starost, njegov poklic, šolska izobrazba.

3. Koliko predavanj o alkoholizmu je priredila vaša podružnica? Navedite imena predavateljev in naslove predavanj. Povejte, koliko je bilo približno število poslu- šalcev pri vsakem predavanju.

4. Zakaj še dosedaj niste ustanovili krožka abstinen- tov? Eventualno: zakaj niste dosedaj priredili niti enega predavanja o alkoholizmu?

Podatke rabimo, da moremo ugotoviti, kakšne uspehe smo dosedaj dosegli na polju protialkoholne propagande; eventualno tudi zato, da določimo, kdaj naj se skliče kongres abstinentov S. D. I. Z. „Svobode“. V zvezi z od- govori nam lahko poročate o svojih željah in lahko pred- ložite tudi tozadevne predloge. Kjer še ni abstinentovskih krožkov — tam jih ustanovite!

Odbor abstinentne podzveze.

Železnina FRANC FRANGESCH nasl.
Rupert Jeglitsch, Maribor

Gosposka ulica šte. 11

priporoča slavn. občinstvu svojo veliko zalogo
vsakovrstnega železja, orodja, hišne in
kuhinjske posode.

F. KÖNIG, CELJE

Norimberško galanterijsko, igra-
čarsko, drobnarijsko in pleteno
blago. - Veletrgovina nadebelo
in nadrobno!

Specerijska in kolonijalna trgovina

Alojz Schnideritsch

Maribor, Terezijin dvor, Glavni trg

se vljudno priporoča.

EN GROS!

DETAIL!

Trgovina z usnjem in vsemi
čevljarскими potrebščinami

ERMIN ELLINGER

Specijaliteta:

Krema

za čevlje!

MARIBOR

Kralja Petra trg št. 9

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3

je imela koncem leta 1921 čez

K 300.000.000 vlog

Sprejema vloge vsak delavnik

Posoja na zemljišča

in poslopa na Kranjskem proti nizkemu obre-
stovanju in obligatornemu odplačevanju dolga.

Priporoča se

Restavracija na glavnem
kolodvoru v Ljubljani.

□ □

M. DOLNIČAR

A. ŠINKOVIC
NASL. K. SOSS

LJUBLJANA, MESTNI TRG ŠTEV. 19

MODNA TRGOVINA
ZA DAME IN GOSPODE.

CENE NIZKE PRIZNANO CENE NIZKE

Edina zaloga

Jugoslovanskih igralnih kart. :: Specialna
trgovina ščetinarskih izdelkov.

Parfumerija in galanterija.

M. MIHELIČ

LJUBLJANA

ŠELENBURGOVA ULICA

Konsumentje!

Vsak postani član in vsaka gospodinja
naj kupuje le v prodajalnah zadruga

Somišljeniki!

Konsumno društvo za Slovenijo

Poštni predal št. 13. — Poštni
čekovni račun števil. 10.532

Ljubljana

Telefon interur. 178. — Brzoi.
naslov: KODES LJUBLJANA.

Zadruga šteje danes že 20.000 članov, ima centralo v Ljubljani in
41 prodajalen v Ljubljani in v vseh krajih Slovenije.

Blagovni promet v preteklem letu je znašal

K 70,000.000.

Član društva postane lahko vsak! Pristopnina 10 K. Delež 200 K.

Hranilni oddelek

društva sprejema **hranilne vloge** in jih obrestuje po **4 1/2 %** večje vloge
proti polletni odpovedi pa po **5 %**

Hranilne vloge sprejema osebno ali po položnicah centrala sama ali
pa vsaka prodajalna. — Hranilne vloge znašajo danes že nad

4 milijone kron

Za varnost hranilnih vlog jamčijo društvena posestva, blagovna zaloga, deležni in rezervni sklad.

Vlagajmo svoje prihranke v lastno hranilnico!

Agitirajmo med znanci in prijatelji za društvo in pridobivajmo novih članov, ker vsak pri-
stopivši član poveča moč in vpliv zadruga!

AUTOMOBIL GARAZA DELAVNICE J. GOREC VEGOVA 8 · LJUBLJANA · GOSPOSVETSKA 14

**Edina razprodaja vseh vrst
specijalnega mavca - gipsa
za celo kraljevino SHS.**

Tvornice: Stanz, Kindberg, Semmering
Schottwien, Puchberg, Auseewiesen i. t. d.
Nudi po najnižji ceni iz svojih zalog:
Ljubljana, Osijek, Novisad, Zemun
Kosta Novakovič, Ljubljana
veletrgovina mavca. Židovska ulica št. 1.

**Kupujte
Cankarjeve razglednice.**

Izvod Z R.

Čisti dobiček je namenjen
za Cankarjev spomenik.

Tapetniška delavnica!

Vabimo na ogled!

A. PÖSCHL, LJUBLJANA

Gosposvetska cesta št. 7

**priporoča svojo tovarniško zalogo vseh vrst bon-
bonov, keksov, biškotov in medenega blaga.**

Po železnici!

Najnižje cene!

Po pošti!

A. & E. SKABERNE

*Specialna trgovina pletenin,
trikotaj in perila*

Ljubljana, Mestni trg št. 10